

AMMATTIETIIKAN OPETTAMINEN VERKOSSA

Tuotantoeläinten eettisen hoidon verkkomateriaali Virtuaalikylässä

Riitta Alasalmi

Opinnäytetyö

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma, Agrologi (ylempi AMK)

SAVONIA- AMMATTIKORKEAKOULU**Iisalmen yksikkö****OPINNÄYTETYÖ****Tiivistelmä**

Koulutusohjelma:

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma.

Suuntautumisvaihtoehto:

Työn tekijä(t):

Riitta Alasalmi

Työn nimi:

Ammattietiikan opettaminen verkossa – Tuotantoeläinten eettisen hoidon verkkomateriaali Virtuaalikylässä

Päiväys:

7.10.2010

Sivumäärä / liitteet:

81/23

Ohjaajat:

Hannu Viitala, Kati Partanen

Toimeksiantaja:

Virtuaalikylä, Riitta Lehtinen

Tiivistelmä:

Tuotantoeläinten eettinen hoito on ollut voimakkaasti esillä koko 2000-luvun ja Maatalousalan perustutkinnon ammatillisten perusteiden (29/011/2009) uudistamisen jälkeen perustutkinnossa ammatietiikka ja eläinten hyvä hoito on ollut entistä voimakkaammin osa myös maatalousalan ammatillista koulutusta.

Tämän ammatillista koulutusta palvelevan opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia asenteita maatalousalan perustutkinnon tuotantoeläinaineiden opettajilla ja käytännön työnhajuksesta vastaavilla karjan- ja tilanhoitajilla on ammatietiikkaa ja eettistä eläinhoitoa kohtaan. Lisäksi tavoitteena on ollut kartoittaa, millaisia tarpeita opettajilla on tuotantoeläinten eettisen hoidon opetusmateriaaleista ja luoda opettajien ja karjanhoitajien tarpeisiin vastaava monikäyttöinen materiaalipaketti verkkoon Virtuaalikylään (www.virtuaali.info).

Kyseessä on kuvaileva kvalitatiivinen tutkimus, johon yhdistyi toimintatutkimuksellinen osio. Tutkimusaineisto kerättiin Suomen karjatalousalan opettajille, karjanhoitajille ja maatalousalan oppilaitosten koulutusjohtajille lähetetyllä kyselyllä, jossa oli likert-mallisia arvoasteikkokysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Kysely lähetettiin 158 vastaajalle. Vastausprosentti oli 53.

Tulosten mukaan verkkomateriaalille on tarvetta. Vastaajat toivoivat monipuolista ja monikäyttöistä materiaalia, joka sisältää videoita, haastatteluja, lehtiartikkeleja, tietokortteja ja valmiita tehtäviä. Näistä opettajat ja karjanhoitajat voivat itse koota tarvitsemansa kokonaisuuden opetuksessa käytettäväksi. Lisäksi avoimissa vastauksissa tuotiin esille tarve toisten oppilaitosten hyvien opetuskäytänteiden esittelyihin. 64 % vastaajista ilmoitti käyttävänsä Virtuaalikylään luotavaa materiaalia varmasti tai todennäköisesti ja kukaan ei vastannut, ettei materiaalille olisi varmasti käyttöä.

Kyselyn tulosten perusteella Virtuaalikylään rakentui toimintatutkimuksellisessa osiossa verkkomateriaalia, joka sisälsi tietokortteja tuotantoeläinten hyvinvoinnista, asiantuntijoiden haastatteluja sekä videolla että lehtiartikkeleiden muodossa, tilaesittelyjä, opetuksen hyviä käytänteitä videoituna sekä valokuvia. Materiaalia voidaan hyödyntää opetuksessa monipuolisesti ja kehittää jatkossa yhä laajemmaksi ja paremmin opetusta tukevaksi kokonaisuudeksi.

Avainsanat:

tuotantoeläimet, kotieläinhoito, ammatietiikka, ammatillinen koulutus, verkko-oppimateriaali

Luottamuksellisuus:

Avoin

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	
Iisalmi	
THESIS	
Abstract	
Degree Programme: Degree Programme in Rural Development	
Option:	
Authors: Riitta Alasalmi	
Title of Thesis: Teaching professional ethics at Virtuaalikylä –Virtual learning material of ethical treatment of production animals	
Date: 7.10.2010	Pages / appendices: 81/23
Supervisor: Hannu Viitala, Kati Partanen	
Project/partners: Virtuaalikylä, Riitta Lehtinen	
Abstract: The ethical treatment of farm animals has been an important topic throughout the 2000s. Since the renewal of national core curricula of Vocational Qualification in Agriculture (29/011/2009), professional ethics and ethical treatment of production animals has become an even more significant part of vocational studies. The aim of this research and development assignment was to find out, which kind of attitudes teachers, farm employees and superiors have towards ethical issues. We wanted also to identify what kind of material teachers need and are willing to use, when they teach ethical treatment of animals. And create a multi-purpose material for the use of teachers and farm employees. Publisher of the material and project partner was Virtuaalikylä (www.virtuaali.info). This research was qualitative, descriptive and partly participatory action research. Research material was collected by inquiry. The questionnaire included Likert scale and open questions. The target group of the survey were teachers of animal husbandry, employees of school farms and superiors of agricultural upper secondary schools. The questionnaire was sent to 158 respondents and the response rate was 53. According to the results, the virtual learning material is needed. Respondents called for a diverse and multi-purpose material that contains videos, interviews, newspaper articles, information cards and completed tasks. These units would be easy to use in many different ways. Surprisingly open responses highlighted the need of presentations of good teaching practices. 64 % of respondents replied that they would use this kind of material definitely or probably, and no one responded there would not be use for this kind of material. E-learning material was built in Virtuaalikylä as a participatory action study. It contained informational cards, video interviews with experts, articles of welfare issues, farm demonstrations, photographs and videos introducing good practices of teaching. Material can be utilized in many ways and developed in the future by other users of Virtuaalikylä.	
Keywords: production animal, animal husbandry, professional ethics, vocational upper secondary education, virtual learning	
Confidentiality: Open	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
2 TUOTANTOELÄINTEN EETTINEN HOITO MAATALOUSALAN PERUSTUTKINNOSSA	4
2.1 Maatalousalan perustutkinto	4
2.2. Ammattietiikka ja tuotantoeläinten eettinen hoito maatalousalan perustutkinnossa	6
2.2.1 Ammattietiikka ja tuotantoeläinten eettinen hoito maatalousalan perustutkinnossa	6
2.2.2 Tuotantoeläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen	8
2.2.3 Paikallisesti valitun eläinlajin tuotanto tai hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen	12
3 AMMATTIETIIKKA TUOTANTOELÄINTEN HOIDOSSA	15
3.1 Ammattietiikan mukaan toimiminen	15
3.2 Eläinsuojelulainsäädännön mukaan toimiminen	17
3.3 Tuotantoeläinten lajityypillinen käyttäytyminen	20
3.4 Eläinjalostuksen mahdollisuudet ja riskit	27
4 ELÄINTEN HYVINVOINNIN OPETTAMINEN VERKOSSA	30
5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	32
5.1 Kyselytutkimus	32
5.1.1 Kyselytutkimuksen toteutus	32
5.1.2 Taustatiedot	35
5.1.3 Ammattietiikan opettaminen	36
5.1.4 Verkkokurssi Virtuaalikylässä	37
5.2 Toimintatutkimus	38
6 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET	41
6.1 Taustatiedot	41
6.2 Ammattietiikan opettaminen	45
6.3 Tuotantoeläinten eettisen hoidon opettaminen verkossa	60
7 TOIMINTATUTKIMUKSELLINEN OSIO	64
7.1 Virtuaalikylä	64
7.2 Verkkokoulutusmateriaali	64
7.3 Materiaalin testaaminen ja arviointi	71
8 POHDINTA	73
8.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset	73
8.2 Tulosten tarkastelua	74
8.3 Johtopäätökset ja hyödynnettävyys	76

LIITE 1 Kyselylomake (Webropol)	1
LIITE 2 Maatalousalan perustutkinto, tuotantoeläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen	7
LIITE 3 Maatalousalan perustutkinto, paikallisesti valitun eläinlajin tuotanto tai hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen.....	16

1 JOHDANTO

Tuotantoeläinten eettinen hoito on ollut viimeaikoina näyttävästi esillä mediassa ja yleisessä keskustelussa. Erityisesti eläinaktivistien vuonna 2007 salaa kuvaamien sikalavideoiden jälkeen aihe nousi vahvasti valtakunnalliseen tietoisuuteen. Tuotantoeläinten eettinen hoito on kuitenkin ollut aiheena esillä jo ennen eläinaktivistien nostattamaa kohua. Vuonna 1995 Maaseudun Tulevaisuus kirjoitti aiheesta artikkelit ”Hyvinvoivat eläimet tuottavat parhaiten: eläintuotannon eettisiä näkökohtia.” (Mäki-Tainila 1995, 2) sekä ”Tuotantoetiikka keskustelun aiheeksi” (Kola 1995, 2). Samana vuonna ilmestyi kirja Hyvä ammattilainen (Räikkä ym. 1995), jossa pohditaan ammattien etiikan erilaisia ulottuvuuksia myös eläintenhoitotyössä.

2000-luvulla keskustelua alan arvoista on käyty yhä kiihtyvään tahtiin sekä maatalousalan sisällä että ympäröivässä yhteiskunnassa. Valtakunnallisesti keskusteluun on reagoitu näkyvästi. Maa- ja Metsätalousministeriö perusti 27.5.2009 Helsingin yliopiston yhteyteen Eläinten hyvinvointikeskuksen, jonka tehtävänä on toimia kansallisena asiantuntijaverkostona, joka edistää eläinten hyvinvointia koskevan tutkitun tiedon levittämistä, ja tunnistaa omalta osaltaan kansallisia tutkimustarpeita (Eläinten hyvinvointikeskus 2010). Lisäksi Maa- ja Metsätalousministeriön yhteyteen perustettiin 9.12.2009 Tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta. Neuvottelukunta seuraa ja arvioi tuotantoeläinten hyvinvoinnin tasoa Suomessa ja tekee ministeriölle ehdotuksia hyvinvoinnin kehittämiseksi ja antaa lausuntoja tuotantoeläinten hyvinvointia koskevista aloitteista ja ehdotuksista. (Maa- ja metsätalousministeriö 2010)

Vuonna 2006 laaditussa valtakunnallisessa tuotantoeläinten hyvinvointistregiassa on todettu, että käytännön eläintenpidossa eläinten hoitaja on tärkein eläinten hyvinvointiin vaikuttava tekijä. Hänen osaamisensa, ammattitaitonsa ja työmotivaationsa vaikuttavat suoraan siihen, kuinka hyvin hänen hoidossaan olevat eläimet voivat. Strategiassa on linjattu opetussektorin merkitys osaavien ammattilaisten kouluttamisessa. Hyvinvointistrategian mukaan ammattitaitoisia tuottajia ja eläinten hoitajia tulisi tulevaisuudessakin kouluttaa riittävä määrä. Heillä on oltava hyvät tiedot eläinten hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä käytännön eläinten pidossa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2006, 5, 23)

Vaatimukset maatalousalan perustutkinnolle väylänä osaavien ammattilaisten kouluttajana on siis nostettu esille valtakunnallisessa strategiatyössä. Opetushallitus onkin reagoinut omalta osaltaan ympäröivän yhteiskunnan eettiseen keskusteluun

sekä hyvinvointistrategian sille asettamiin velvoitteisiin. Maatalousalan perustutkinnon ammatilliset perusteet uusittiin vuonna 2009 samalla kun muidenkin perustutkintojen tutkinnonperusteita uudistettiin. Tutkinnon perusteita kirjoitettiin entistä selkeämmin auki ja kirjattiin elinikäisten avaintaitojen sisältöihin muun muassa ammattietiikka ja kestävä kehitys. Myös arviointikriteerit uudistuivat sisältäen entistä enemmän ammattietiikkaa ja tuotantoeläinten eettistä hoitoa, joka leikkaa läpi kokonaisuudessaan maatalousalan perustutkinnon perusteita. (Opetushallitus 2009)

Keskustelu tuotantoeläinten hyvinvoinnista ja epäkohtien shokeeraavakin esilletuominen ei ole kuitenkaan vaikuttanut Suomessa ainakaan vielä maatalousalan työn arvostukseen. Suomen Kuvalehden Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen ammattien arvostuksesta mukaan maanviljelijä on Suomen 58. arvostetuin ammatti. Nousua vuoden 2007 mittauksesta on 21 sijaa ja maanviljelijä ohitti arvostuksessa esimerkiksi suurlähettilään (75.), nimismiehen (72) ja optikon (61), jotka vielä edellisessä mittauksessa olivat maanviljelijää arvostetumpia ammatteja. Eläintenhoitajan arvostus on barometrin mukaan myös korkealla, sijalla 92. oleva eläintenhoitaja menetti edellisestä barometristä vain kaksi sijaa. (Lappalainen 2010, 30–45)

Tässä eettisen eläinhoidon osaamisen lisäämisessä koulutus on avainasemassa, koska sukupolvenvaihdostilanteessa nuoren viljelijän aloitustuki edellyttää jatkajalta maatalousalan opintoja. Myös lomituspalvelut ja yksityiset maatilayrittäjät arvostavat maatalousalan koulutusta ja lähes poikkeuksetta nuoret maatalous- ja eläintenhoitoalalle suuntautuvat nuoret suorittavat alan opintoja joko ammatillisessa peruskoulutuksen tai näyttötutkintojärjestelmän kautta.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on ollut haastattelututkimuksella selvittää, millaisia asenteita maatalousalan perustutkinnon tuotantoeläinaineiden opettajilla ja käytännön työnhajuksesta vastaavilla karjan- ja tilanhoitajilla on ammattietiikkaa ja eettistä eläinhoidoa kohtaan. Lisäksi tavoitteena on ollut kartoittaa, millaisia tarpeita opettajilla on tuotantoeläinten eettisen hoidon opetusmateriaaleista ja millä tavalla Virtuaalikylä (www.virtuaali.info) voi vastata näihin tarpeisiin. Koska opinnäytetyöni liittyy ylempään ammattikorkeakoulututkintoon, on sillä oltava työelämää kehittävä vaikutus. Tämän opinnäytetyön kehittämisosiossa onkin luotu verkkomateriaalia Virtuaalikylään kyselytutkimuksen ja teoreettisen viitekehyksen pohjalta.

Virtuaalikylä on Opetushallituksen, ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen luonnonvara-alan oppilaitosten yhteistyössä kokoama virtuaalinen oppimisympäristö verkossa. Virtuaalikylän tavoitteena on olla joustava ja monikäyttöinen oppimisympäristö, jonka materiaali on onnistavaa ja helposti muokattavaa. Tämän vuoksi eettisen eläintenhoidon verkkomateriaali soveltuu hyvin Virtuaalikylässä julkaistavaksi, koska opinnäytetyössä luodun oppimateriaalin ei ole tarkoitus olla valmis paketti tai stabiili kurssi, joka sopii sellaisenaan opetukseen vuosikausia. Kyseessä on ennemmin yhteistyössä työelämän kanssa koottu jatkuvasti kehittyvä ideapankki, josta niin opettajat kuin karjanhoitajatkin löytävät uusia ideoita ja virikkeitä omaan työhönsä. Lisäksi materiaalin tarkoitus on innostaa tuomaan opetuksessa yhä enemmän tuotantoeläinten eettisen hoidon sisältöjä mukaan niin teoriaopetukseen, käytännön harjoituksiin kuin työssäoppimiseenkin.

2 TUOTANTOELÄINTEN EETTINEN HOITO MAATALOUSALAN PERUSTUTKINNOSSA

2.1 Maatalousalan perustutkinto

Maatalousalan perustutkinto on 120 opintoviikon laajuinen ammatillinen perustutkinto. Koulutuksen voi suorittaa joko ammatillisen peruskoulutuksen tai näyttötutkintojärjestelmän kautta. Maatalousalan perustutkinnosta voi valmistua neljästä eri koulutusohjelmasta joko eläintenhoitajaksi, maaseutuyrittäjäksi (maatilatalous), maaseutuyrittäjäksi (maatalousteknologia) tai turkistarhaajaksi. Tuotantoeläinten hoitotyötä opiskellaan eläintenhoitajan ja maaseutuyrittäjän (maatilatalous) koulutusohjelmissa. Niistä valmistuvat opiskelijat voivat toimia esimerkiksi eläintenhoitajina, karjanhoitajina, maatalouslomittajina, maataloustyöntekijöinä, maatalousyrittäjinä, siipikarjanhoitajina tai sikalanhoitajina. Maatalousalan perustutkinto antaa myös jatko-opinto-oikeuden ammattikorkeakouluihin, korkeakouluihin sekä mahdollisuuden jatkaa ammattitutkintoon. Tuotantoeläinten hoitoa voi opiskella esimerkiksi karjatalouden ammattitutkinnossa (karjatalousyrittäjä, maatalouslomittaja, sorkanhoitaja). (Opetushallitus 2009; Opetushallitus 2004)

Maatalousalan perustutkinnon opetusta ja tutkintotoimintaa ohjaavat perustutkinnon perusteet. Opetushallitus on verkkosivuillaan (2010) määrittellyt perustutkinnon perusteiden merkityksen seuraavasti: *Perustutkinnon perusteet on määräys, jolla ohjataan sekä koulutuksen että näyttötutkintojen järjestäjiä. Ammatillisen perustutkinnon perusteiden pohjalta koulutuksen järjestäjä hyväksyy ammatillista peruskoulutusta varten opetussuunnitelman. Ammatillisen perustutkinnon perusteissa on päätetty tutkinnon ja koulutusohjelmien tai osaamisalojen tavoitteet, tutkinnon muodostuminen, tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai tavoitteet, tutkinnon osien arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit sekä ammatillisten tutkinnon osien osalta myös ammattitaidon osoittamistavat.* (Opetushallitus 2010a)

Maatalousalan perustutkinnon perusteet uudistettiin vuonna 2009. Uusissa perustutkinnon perusteissa ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tavoitteet on määritelty oppimistuloksina (tiedot, taidot, osaaminen/pätevyys). Arvioinnin kohteet on kuvattu työprosessin, -välineiden, -menetelmien ja materiaalien sekä työn perustana olevan tiedon ja elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallintana. (Opetushallitus 2010a)

Maatalousalan perustutkinnon perusteet on jakautunut siten, että kaikille neljälle osaamisalalle/koulutusohjelmalle (maatilatalouden koulutusohjelma, maatalousteknologien koulutusohjelma, eläintenhoidon koulutusohjelma ja turkistalouden koulutusohjelma) on yhteisiä ammatillisia opintoja kaksi opintokokonaisuutta sekä oman osaamisalansa pakolliset opinnot (taulukko 1). Näiden lisäksi opiskelija tai tutkinnon suorittaja valitsee kaikille valinnaisista tutkinnon osista 2-4 opintokokonaisuutta. (Opetushallitus 2009, 9-15)

TAULUKKO 1. Maatalousalan perustutkinnon muodostuminen (Opetushallitus 2009, 12–14)

Maatilatalouden koulutusohjelma	Maatalous- teknologian koulutusohjelma	Eläintenhoidon koulutusohjelma	Turkistalouden koulutusohjelma
Työskentely maatalousalalla (10 ov)			
Maaseutuyrittäminen (10 ov)			
Maan kasvukunnon ja tuotanto-ympäristön hoitaminen (30 ov)	Maatalouskoneiden ja -laitteiden käyttäminen, huoltaminen ja korjaaminen (30 ov)	Eläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen (30 ov)	Turkiseläinten kasvattaminen (30 ov)
2-4 kaikille valinnaista vapaasti valittavaa tutkinnon osaa (40 ov)			

Nämä tutkinnon osat ovat yhteisiä sekä ammatilliselle peruskoulutukselle että näyttötutkintoperusteiselle koulutukselle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa (ns. nuorisoasteen koulutuksessa) opiskelijat suorittavat ammattitutkintoa täydentävinä tutkinnon osina äidinkieltä, toista kotimaista kieltä, vierasta kieltä, matematiikkaa, fysiikkaa ja kemiaa, yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tietoa, liikuntaa, terveystietoa sekä taidetta ja kulttuuria yhteensä 16 opintoviikkoa. Lisäksi opiskelijat suorittavat valinnaisia tutkinnon osia (mm. etiikkaa, yritystoiminta tai ympäristötietoa) 4 opintoviikkoa. Edellä mainittujen opintojen lisäksi opiskelijat suorittavat 10 opintoviikkoa vapaasti valittavia tutkinnon osia joko omasta tai jostakin toisesta ammatillisesta perustutkinnosta. Ammatillisessa perustutkinnossa tutkinnon laajuus on yhteensä 120 opintoviikkoa. (Opetushallitus 2009, 9-15)

Näyttötutkintoperusteisessa koulutuksessa ammatilliset tutkinnon osat ovat ammatillisen perustutkinnon kanssa yhteneväisiä. Järjestelmä, jossa tutkinto suoritetaan, on kuitenkin täysin erilainen kuin opetussuunnitelmaperusteisessa opetuksessa. Näyttötutkintojärjestelmä perustuu osaamisen osoittamiseen tutkintotilaisuuksissa, jolloin valmistava koulutus ei ole tutkinnon suorittajalle pakollinen. Tutkintoon hakeutuville henkilöille laaditaan henkilökohtaistamissuunnitelma, aiempi osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan ja tällöin koulutuksen laajuus ja sisältö riippuu kokonaan tutkinnon suorittajan aiemmasta osaamisesta. (Opetushallitus 2009, 23–26; ALVAR 2010)

Maatalousalan perustutkintoon sisältyy vähintään 20 opintoviikkoa työssäoppimista. Oppilaitokset voivat kuitenkin sisällyttää työssäoppimista opetussuunnitelmansa myös enemmän. Työssäoppimisella tarkoitetaan aidossa työympäristöissä tapahtuvaa oppimista, jolla varmistetaan maatalousalalla vaadittava käytännön ammattitaito. Työssäoppiminen sisältyy ammatillisiin opintoihin/tutkinnon osiin. (Opetushallitus 2010b)

2.2. Ammattietiikka ja tuotantoeläinten eettinen hoito maatalousalan perustutkinnossa

2.2.1 Ammattietiikka ja tuotantoeläinten eettinen hoito osana tutkinnon ammatillisia perusteita

Maatalousalan perustutkinnon perusteissa ammattietiikka on määritelty siten, että opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii työssään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa. Varsinaisesti ammattietiikka löytyy arvioinnin kohteena vain elinikäisen oppimisen avaintaidoista. Kaikki neljä arvioinnin kohdetta (työprosessin, -välineiden, -menetelmien ja materiaalien sekä työn perustana olevan tiedon ja elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallinta) ovat kuitenkin niin kiinteästi sidoksissa toisiinsa, että ammattietiikan rajaaminen vain elinikäisen oppimisen taitoihin antaa pintapuolisen kuvan tutkinnon perusteista. (Opetushallitus 2009, 17, 85–91, 96–102, 244) Tuotantoeläinten eettinen hoito sisältyy ammattietiikan lisäksi osa-alueena myös kestävän kehityksen sisälle. Vaikka Maatalousalan tutkinnon ammatillisissa perusteissa (29/011/2009) ei mainitakaan tuotantoeläinten hyvää hoitoa kestävän kehityksen sisällöissä suoraan, sisältyy se Pohjoismaisen ministerineuvoston julistukseen kestävästä Pohjolasta (2004) ja näin ollen läpäisee uudet tutkinnon perusteet, jossa opiskelijan tulee noudattaa alalla vaadittavia

kestävän kehityksen työ- ja toimintatapoja. (Tauriainen 2010, 10–11; Opetushallitus 2009, 245)

Uusissa tutkinnon perusteissa (29/011/2009) on määritelty aiempaa tarkemmin arvioinnit kohteet sekä arviointikriteerit. Tutkinnon perusteissa on määritelty kolme eri osaamisen tasoa (Tyydyttävä T1, Hyvä H2, Kiitettävä K3), joiden mukaan voidaan arvioida sekä valmistavaa koulutusta että tutkintotilaisuuksia ja ammattiosaamisen näyttöjä. Ammattietiikkaa arvioitaessa opiskelija/tutkinnon suorittaja osaa T1 (tyydyttävä) tasolla noudattaa annettuja eettisiä ohjeita ja aikatauluja. H2 (hyvä) tasolla opiskelija/tutkinnon suorittaja pystyy noudattamaan annettuja eettisiä ohjeita, sopimuksia, säädöksiä sekä aikatauluja. K3 (kiitettävä) tasolla opiskelija/tutkinnon suorittaja toimii työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa sekä noudattaa aikatauluja. (Opetushallitus 2009, 15–19, 244)

Maatalousalan perustutkinnossa kaikille yhteisissä opinnoissa opiskellaan suhteellisen vähän tuotantoeläinten hoitoa. Työskentely maatalousalalla pitää sisällään eläinten päivittäisen hoitamisen kun taas maaseutuyrittämisen opintokokonaisuudessa tuotantoeläinten hoitoa ei opiskella ollenkaan. Työskentely maatalousalalla ei sisällä myöskään varsinaisesti ammattietiikkaa vaan elinikäisen oppimisen avaintaidot ja muut arvioinnin kohteet painottuvat terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn taitoihin. Sen sijaan maaseutuyrittämisen tutkinnon osassa, jossa opiskellaan pääasiassa tilan johtamista ja suunnittelua, todetaan ammattietiikan kohdalla, että kiitettävällä tasolla opiskelija osaa perustaa toimintansa esimerkilliseen luonnon ja eläinten kunnioittamiseen, eikä sulje silmiään vääryydeltä. (Opetushallitus 2009, 27–42)

Eläintenhoitajan osaamisalan pakollisissa opinnoissa (Eläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen) opiskellaan yleisesti sekä pien- että tuotantoeläinten hoitoa. Opinnot sisältävät myös eläinhoidon ammattietiikkaa, joka ei kuitenkaan painotu pelkästään tuotantoeläimiin eikä sisällä eettisen hoidon osa-alueita. Ammattietiikan osaamista arvioitaessa opiskelijan on osattava kiitettävällä tasolla perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen sekä asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. antibioottimaito, tarttuvat eläintaudit) ja kantaa vastuun tapahtuneesta olemalla avoin työyhteisössä niin, ettei tapahtuma pääse toistumaan. Kuitenkin esimerkiksi työprosessin hallinnan ja työn perustana olevan tiedon hallinnan arvioinneissa kiinnitetään huomiota mm. eläinten lajityypillisen

käyttäytymisen tuntemiseen, haluun kehittyä eläintenhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen, kykyyn soveltaa eläintenpitoon liittyviä säännöksiä käytännön työtehtävissä sekä kykyyn tunnistaa epäkohtia eläinten hyvinvoinnissa. (Opetushallitus 2009, 47–52)

Varsinaisesti tuotantoeläinten hoidon ammattietiikkaa opiskellaan kuitenkin kaikille yhteisissä vapaasti valittavissa opinnoissa. Opintokokonaisuudet Tuotantoeläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen sekä Paikallisesti valitun eläinlajin tuotanto tai hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen voivat olla sisällöltään osittain päällekkäisiä ja pitävät sisällään tuotantoeläinten hoidon ammattietiikkaa. Tuotantoeläinten hoidon ammattietiikan aihealueita löytyy myös mm. Luomutuotteiden tuottaminen, Tarhattavien eläinten hoitaminen sekä Palveluiden tuottaminen maaseudulla -opintokokonaisuuksien sisällöistä. Näissä opintokokonaisuuksissa sisällöt eläintenhoidon osalta ovat kuitenkin osittain yhteneväisiä muiden opintojaksojen kanssa ja painottuvat muiden oppimistavoitteiden kuin eettisen eläintenhoidon opetukseen. Jatkossa tuotantoeläinten eettisen hoidon opintokokonaisuuksista puhuttaessa tarkoitetaan Tuotantoeläinten hoitamisen ja hyvinvoinnista huolehtimisen sekä Paikallisesti valitun eläinlajin tuotanto tai hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen – opintokokonaisuuksia. (Opetushallitus 2009, 85–153)

2.2.2 Tuotantoeläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen

Maatalousalan perustutkinnon tutkinnon perusteissa (29/011/2009) tuotantoeläinten hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen -opintokokonaisuuden ammattitaitovaatimuksissa opiskelijan tai tutkinnon suorittajan tulisi osata

- tarkkailla, käsitellä ja hoitaa eläimiä tuotanto- ja lisääntymiskierron eri vaiheissa
- ruokkia eläimet ja arvioida rehujen laatua aistinvaraisesti
- ottaa rehunäytteen ja arvioida analyysin tuloksen perusteella rehun soveltuvuutta ko. eläinryhmälle
- noudattaa tuotannon laatuja järjestelmää ja toimia poikkeamatilanteissa
- tehdä omavalvonnan edellyttämän dokumentoinnin
- käyttää tavallisimpia tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita sekä tehdä päivittäiset huollot ja seurata niiden käyttökuntoisuutta
- käyttää ja hyödyntää ohjeiden mukaan toiminnassaan automaatioon perustuvia järjestelmiä

- tehdä tuotantorakennusten ja -rakenteiden huolto- ja korjaustöitä sekä arvioida niiden käyttökuntoisuutta
- seurata aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita ja huomata poikkeamat
- tehdä pienimuotoisia huolto- ja rakennustöitä
- lajitella ja kierrättää syntyviä jätteitä sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien kestävyys ja ympäristöystävällisyys
- ottaa työssään huomioon toiminnan vastuullisuuden hoitaessaan eläimiä
- käyttää henkilökohtaisia suojausvälineitä, ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat ja ylläpitää työkykyä
- edistää kestävä kehityksen toimintatapoja

Ammattitaitovaatimuksia tarkastelemalla näyttää, että tuotantoeläinten eettinen hoito sisältyy vain vastuullisuuteen eläinhoidossa. Kuitenkin vertaamalla ammattitaitovaatimuksia arviointikriteereihin, lähes jokaiseen ammattitaidon osa-alueeseen sisältyy tuotantoeläinten eettisen hoidon osaaminen (liite 2.). Esimerkiksi tuotantoeläinten hoidon suunnittelussa ja hoitotöiden tekemisessä opiskelijan / tutkinnon suorittajan edellytetään selviytyvän päivittäisistä hoitotöistä. Merkittävin vaatimus tuotantoeläinten eettisessä hoitotyössä lieneekin jokapäiväisen hoitotyön osa-alueiden hallitseminen. Tämän lisäksi opiskelijalta / tutkinnon suorittajalta edellytetään muun muassa lajityypillisen käyttäytymisen tuntemusta, kykyä ruokkia ja hoitaa eläimet tuotantovaiheen mukaisesti lajityypillisten vaatimusten mukaan, halua kehittyä eläinlääkärinä eläinten hyvinvointia edistäen, eläinten ja tuotantotilojen puhtaanapitoa, sairauksien ennaltaehkäisyä, tuotantorakennusten olosuhteiden sopivuuden arvioimista, tuotoseurannan tietojen hyödyntämistä eläinten hyvinvointia parannettaessa, kykyä eläinjalostuksen eettisten kysymysten pohtimiseen ja ammattietiikan mukaan toimimista. (Opetushallitus 2009, 85–91)

Tuotantoeläinten eettinen hoito lävistääkin koko tutkinnon osan sisältyen työprosessin hallintaan, työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallintaan, työn perustana olevan tiedon hallintaan sekä elinikäisen oppimisen avaintaitoihin. Tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnista huolehtimisen opintojakson tuotantoeläinten eettisen hoidon arviointikohteet voisi ryhmitellä esimerkiksi viiteen luokkaan seuraavalla tavalla.

- Työtehtävien ja – menetelmien hallinta
 - Eläinten sujuva hoitaminen ja eläinten hoidossa käytettävien laitteiden käyttö
 - Eläintilojen hygienia
 - Eläinten hoito eri tuotantovaiheissa (poikima-avustus, vastasyntyneiden hoito, eri-ikäisten eläimien hoito)
 - Sairaan eläimen tunnistaminen, ensiapu, eläinlääkärin kutsuminen
 - Ruokintasuunnitelman noudattaminen huomioiden eläinten terveydelliset ja tuotantovaiheeseen liittyvät seikat
 - Tuotosseurannan tulosten käyttö hyvinvoinnin seurannassa ja hoidossa
 - Tuotantoympäristöä havainnoimalla ja automaatiojärjestelmistä saadun tiedon soveltaminen ja hyödyntäminen hyvinvoinnin parantamisessa
- Eläimen lajityypillisen käyttäytymisen tunteminen
 - Eri tuotantoeläinlajit (nauta, sika, lammas, vuohi, siipikarja jne.)
 - Hoito lajityypilliset tarpeet huomioiden
- Eläinsuojelulainsäädäntö
 - Keskeinen sisältö
 - Ajantasaisuuden tarkistaminen
- Eläinjalostuksen etiikka
 - Eläinjalostuksen riskit ja mahdollisuudet
 - Perustellusti kantaa ottaminen eettisissä kysymyksissä
- Ammattietiikka
 - Ammattietiikan mukaan toimiminen
 - Yleisten eettisten periaatteiden tunteminen
 - Valintojen perustelu
 - Halu kehittyä ammatissa ja eettisenä eläintenhoitajana

(Opetushallitus 2009, 85–91)

Osa tuotantoeläinten eettisen hoidon arvioinnin kohteista liittyy joko suoraan tai välillisesti työprosessin sekä työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallintaan. Näiden taitojen hallitseminen on edellytys tuotantoeläimen hyvälle hoidolle niiden olematta kuitenkaan varsinaisesti ammattietiikan osa-alueita. Eläinsuojelulainsäädäntö asettaakin tuotantoeläinten hoidolle vähittäisvaatimukset päivittäisen hoidon, hygienian, sairaan eläimen hoidon, ruokinnan ja olosuhteiden osalta. Vain erilaisten automaatiikasta ja tuotantoympäristöstä havainnoimalla sekä tuotosseurannan tuloksia tutkimalla saatavasta tiedosta ja sen siirrosta hyvinvointityöhön ei eläinsuojelulaissa ole määräyksiä. Voidaankin katsoa että tämän ammattitaitovaatimuksen saavuttamalla maaseutuyrittäjä/eläintenhoitaja on paitsi

kykenevä täyttämään eläinsuojelulain minimivaatimukset eettiselle eläinhoidolle, myös toimimaan itsenäisesti eläinten olosuhteita kehittäen. (Opetushallitus 2009, 85–91; Eläinsuojelulaki L 247/1996)

Varsinaiset ammattietiikkaan suoraan liittyvät ammattitaitovaatimukset liittyvät eläinsuojelulain ja hoidettavan tuotantoeläimen lajimukaisen käyttäytymisen tuntemiseen, eläinjalostuksen etiikkaan sekä tuotantoeläinten hoidon ammattietiikkaan. Eläinsuojelulainsäädäntö on tunnettava ja kyettävä ottamaan huomioon työssä kaikilla hyväksytyin arvioinnin tasoilla (T1-K3). Eläinten lajityypillinen käyttäytyminen opiskelija / tutkinnon suorittajan tulee tuntea arvioinnin tasoilla H2 ja K3. T1 – tasolla on pystyttävä hoitamaan eläintä vastuuntuntoisesti ja tunnistamaan tuotantoeläinten hyvinvointiin vaikuttavia olosuhdevaatimuksia. Haastavaksi nämä vaatimukset tekee Tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnista huolehtimisen opintokokonaisuuden laajuus. Opintokokonaisuus pitää sisällään kaikki yleisimmät maassamme käytettävät tuotantolajit (nauta, sika, lammas, vuohi, siipikarja). (Opetushallitus 2009, 85–91) Vallitsevan käytännön mukaan maatalousalan oppilaitoksissa painotetaan kuitenkin opintoja alueellisesti siten, että opetuksessa keskitytään niihin eläinlajeihin, joilla on paikallisesti eniten merkitystä.

Eläinjalostuksen etiikka sisältyy Tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnista huolehtimisen opintokokonaisuuden ammattietiikan osioon yhdessä eläinsuojelulainsäädännön ja ammattietiikan mukaan toimimisen kanssa. Lisäksi ammattietiikan arvioinnin kohteisiin kuuluvat tarttuvien eläintautien ehkäisy ja korkealaatuisten eläintuotteiden tuottaminen. Nämä eivät kuitenkaan ole eettisen eläinhoidon osa-alueita. Opetussuunnitelmaa laadittaessa on siis nähty tarpeelliseksi korostaa tuotantoeläinten hoidon opintojaksossa ammattietiikan periaatteiden tuntemista, eläinsuojelulainsäädännön merkitystä sekä eläinjalostuksen eettisten kysymysten esiintuomista. (Opetushallitus 2009, 58–91)

Ammattietiikan arviontikriteeristön mukaan T1-tasolla riittää, että opiskelija pystyy toimimaan eläinsuojelulainsäädännön mukaan. H2-tasolla opiskelijan tulisi lisäksi pystyä työskentelemään yleisten eettisten periaatteiden mukaan. K3-tasolla toiminnan on pohjauduttava ammattietiikkaan ja tällöin opiskelijan on kyettävä perustelemaan valintojaan. Eläinsuojelulain merkitys korostuu tässäkin arvioinnin kohdassa. Mikäli opiskelija ei hallitse ammattietiikan perusteita eikä yleisiä eettisiä periaatteita, takaa eläinsuojelulain tuntemus tyydyttävän lopputuloksen ammattietiikan arvioinnista. Eläinjalostuksen etiikassa T1-tasolla edellytetään että opiskelija pystyy tuomaan esille eläinjalostukseen liittyviä riskejä. T2-tasolla opiskelija

pystyy lisäksi pohtimaan jalostukseen liittyviä riskejä ja eettisiä kysymyksiä. K3-tasolla opiskelija pystyy lisäksi ottamaan perustellusti kantaa eläinjalostuksen eettisiin kysymyksiin. Eläinjalostuksen ja ammattietiikan tuntemuksen arviointikriteereiden kohdalla ylitetään siis reilusti eläinsuojelulain vaatimukset, koska opiskelijalta edellytetään kykyä pohtia, arvottaa asioita ja esittää perusteltua kritiikkiä tuotantoeläinten eettisestä hoidosta. (Opetushallitus 2009, 85–91; Eläinsuojelulaki L 247/1996)

2.2.3 Paikallisesti valitun eläinlajin tuotanto tai hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen

Maatalousalan perustutkinnon tutkinnon perusteissa (29/011/2009) tuotantoeläinten hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen -opintokokonaisuuden ammattitaitovaatimuksissa opiskelijan tai tutkinnon suorittajan tulisi osata

- hoitaa, ruokkia ja käsitellä valittua eläinlajia lisääntymiskierron kaikissa vaiheissa
- suunnitella rehu- ja lajitietojen perusteella lajinmukaisen ruokinnan
- ennaltaehkäistä eläintauteja ja -sairauksia
- käyttää ja huoltaa valitseman eläinlajin hoitoon tarvittavia koneita ja laitteita
- tehdä tarvittavia huolto- ja korjaustoimenpiteitä ja yksinkertaisia rakennustöitä
- toimia laatutavoitteiden ja -järjestelmien edellyttämällä tavalla ja käyttää laatujärjestelmän tuottamia tietoja toimintansa kehittämiseen
- hyödyntää tietotekniikkaa toiminnassaan
- hakea tietoa sekä seurata alansa kehitystä ja yhteistyömahdollisuuksia
- laskea ja arvioida tuotannon kannattavuutta
- ottaa työssään huomioon toiminnan vastuullisuuden hoitaessaan eläimiä
- käyttää henkilökohtaisia suojaimeja ja ottaa huomioon työturvallisuuskäytännöt
- ottaa huomioon tarkoituksenmukaisen työergonomian eläintenhoitotilanteissa ja -ympäristöissä
- arvioida tuotannosta aiheutuvia ympäristövaikutuksia ja huomioida ne toiminnassaan
- edistää kestävästä kehityksestä toimintatapoja.

(Opetushallitus 2009, 96–102)

Ammattitaitovaatimuksia tarkastelemalla näyttää, että Paikallisesti valitun eläinlajin tuotanto tai hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen ei juuri eroa Tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnin opintokokonaisuudesta. Tuotantoeläinten eettinen hoito

sisältyy vain vastuullisuuteen eläinten hoidossa ja muutenkin ammattitaitovaatimukset muistuttavat paljon toisiaan. Paikallisesti valitun eläinlajin tuotanto tai hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen on kuitenkin opintojakso, jossa keskitytään yhteen tuotantoeläinlajiin ja syvennetään Tuotantoeläinten hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen – opintojakson aikana hankittua osaamista. Valittu eläinlaji tai tuotantosuunta voi olla esimerkiksi Sianlihan tuottaminen, Naudanlihan tuottaminen, Siipikarjanlihan tuottaminen, Kananmunien tuottaminen, Lampaanlihan ja villan tuottaminen, Hunajan tuottaminen, Hevosen hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, Koiran hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen, Hyöty- ja lemmikkieläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen tai Muun tuotantoeläimen tuottaminen. (Opetushallitus 2009, 96–102)

Kuten Tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnin opintojaksossa, myös tässä syventävässä opintojaksossa lähes jokaiseen ammattitaidon osa-alueeseen sisältyy tuotantoeläinten eettisen hoidon osaaminen (liite 3.). Merkittävin ero Tuotantoeläinten hoidon opintojaksoon on työn perustana olevan tiedon hallinnassa. Opiskelija perehtyy opintojakson aikana valitsemansa eläinlajin ruokinnan suunnitteluun, eläinlajille sopiviin rehuihin sekä eläinlajin anatomian ja fysiologian vaikutukseen ruokinnassa. Ammattietiikkaan liittyen suurin ero on vaatimus eläinlajin lajityypillisen käyttäytymisen tuntemisesta sekä olosuhdevaatimusten tunnistamisesta, jotka ovat arviointikriteerinä myös T1-tasolla. H2-tasolla opiskelija osaa lisäksi hoitaa eläimiä niiden hyvinvointia edistävästi. K3-tasolla opiskelija pystyy eläinlajin olosuhdevaatimusten ja lajityypillisen käyttäytymisen perusteella järjestää eläimille tuotantoympäristön, joka toteuttaa lajin anatomian, fysiologian ja käyttäytymisen asettamat tarpeet. (Opetushallitus 2009, 96–102)

Ammattietiikan arviointikriteereissä ei enää mainita erikseen tuotantoeläinten eettisen hoidon opintosisältöjä vaan painotus on laadukkaiden elintarvikkeiden tuottamisessa työturvallisuuteen ja työelämän taitoihin. Tuotantoeläinten eettinen hoito lävistää kuitenkin tässäkin opintojaksossa koko tutkinnon osan sisältyen työprosessin hallintaan, työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallintaan, työn perustana olevan tiedon hallintaan sekä elinikäisen oppimisen avaintaitoihin. Tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnista huolehtimisen opintojakson tuotantoeläinten eettisen hoidon arviointikohteet voisi ryhmitellä esimerkiksi kolmeen luokkaan seuraavalla tavalla.

- Työtehtävien ja –menetelmien hallinta
 - Valitun eläinlajin vastuuntuntoinen hoitaminen ja eläinlajin hoidossa käytettävien laitteiden käyttö

- Valitun eläinlajin puhtaanapito ja tuotantotilojen siisteys
- Valitun eläinlajin hoito eri tuotantovaiheissa (poikima-avustus, vastasyntyneiden hoito, eri-ikäisten eläimien hoito, lisääntymiskierto)
- Ruokintasuunnitelman noudattaminen huomioiden eläinten iän sekä terveydelliset ja tuotantovaiheeseen liittyvät seikat
- Osaa ottaa valitun eläinlajin ruokinnassa huomioon eläinlajin keskeiset elintoiminnot ja soveltaa tietoa eläinten ravitsemuksesta, lisääntymisestä ja hyvinvoinnista
- Havainnoi tuotantoympäristöä aistinvaraisesti eläinten hyvinvoinnin kannalta
- Eläimen lajityypillisen käyttäytymisen tunteminen
 - Valitun tuotantoeläinlajin lajityypillinen käyttäytyminen
 - Valitun tuotantoeläinten hoito lajityypilliset tarpeet huomioiden
 - Tunnistaa ja arvioi valitun eläinlajin olosuhdevaatimukset
 - Osaa järjestää eläimille tuotantoympäristön, joka toteuttaa valitun eläinlajin anatomian, fysiologian ja käyttäytymisen asettamat tarpeet
- Ammattietiikka
 - Halu kehittyä ammatissa ja eettisenä eläintenhoitajana

(Opetushallitus 2009, 96–102)

Osa Paikallisesti valitun eläinlajin tuotanto tai hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen – opintojakson arvioinnin kohteista liittyy työprosessin tai työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallintaan kuten Tuotantoeläinten hoitoja hyvinvointi – opintojaksossa. Merkittävin ero on ruokintasuunnittelussa, jossa ei enää riitä laaditun ruokintasuunnitelman noudattaminen. Opiskelijan on osattava T1-tasolla ottaa eläinlajin ruokinnassa huomioon valitun lajin ruuansulatus- ja lisääntymisfysiologia. H2-tasolla opiskelijan on lisäksi osattava ottaa ruokinnassa huomioon myös hyvinvoinnin kannalta keskeiset elintoiminnot. K3-tasolla opiskelijan on lisäksi pystyttävä soveltamaan tietoa eläinten ravitsemuksesta, lisääntymisestä ja hyvinvoinnista ruokittaessa valittua eläinlajia. Tutkinnon perusteissa ei kuitenkaan viitata enää eläinsuojelulakiin vaan eläinten hyvinvointiin. (Opetushallitus 2009, 96–102) Opiskelijan on siis ymmärrettävä, mistä valitun eläinlajin hyvinvointi muodostuu ja hallittava eläinsuojelulain lisäksi myös eläinlajin lajinmukaisen käyttäytymisen perusteet ja osattava soveltaa niitä käytäntöön eläinlajia hoidettaessa.

3 AMMATTIETIIKKA TUOTANTOELÄINTEN HOIDOSSA

Maatalousalan perustutkinnon ammatillisen tutkinnon perusteissa (29/011/2009) tuotantoeläinten eettisen hoidon opetus jaetaan selkeästi viiteen toisistaan eroavaan kokonaisuuteen: ammattietiikan mukaan toimimiseen, eläinsuojelulain mukaan toimimiseen, eläinten hoitoon niiden lajityypillisten vaatimusten mukaisesti, eläinjalostuksen etiikkaan ja työmenetelmien ja – tehtävien hallintaan. Työmenetelmien ja -tehtävien hallinnassa ammattietiikkaa lähestytään lähes aina eläinsuojelulain ja tuotantoeläinten lajinmukaisen hoidon kautta. Tästä johtuen tuotantoeläinten hoidon ammattietiikka maatalousalan perustutkinnossa voidaan tiivistää neljään kappaleeseen, jotka on esitelty alla.

3.1 Ammattietiikan mukaan toimiminen

Räikkä esittää teoksessaan Hyvä ammattilainen (1995, 16–17), että ammattieettisten kysymysten esiinnousu on luonnollista maailmassa, jossa teknisten ja yhteiskunnallisen muutosten nopeus on ollut niin valtavaa, ettei eettinen harkintakyky ole pystynyt vastaamaan muutoksen aiheuttamiin haasteisiin. Aikamme haaste on Räikän mukaan selvittää kaikkia ammatteja harjoitettaessa, millainen toiminta on eettisesti hyväksyttävää eikä vain teknisesti mahdollista.

Ammattietiikka voidaan Tirrin (1999) mukaan tiivistää käsittämään niitä eettisiä periaatteita, sääntöjä, normeja, arvoja ja hyveitä, joita tulisi noudattaa omaa ammattia harjoitettaessa. Maatalousalan perustutkinnon tutkinnon perusteissa (29/011/2009) ammattietikaksi määritellään ammatin arvoperustan ja tehtyjen sopimusten mukaan toimiminen. Ammatillisen arvoperustan ydinkohtia ovat Maatalousalan perustutkinnon perusteiden (2009, 239–244) mukaan puhtaiden, terveellisten ja turvallisten tuotteiden ja palvelujen tuottaminen, jotka tyydyttävät kuluttajien, koko suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälistyvien markkinoiden tarpeita. Maatalousalan arvoja ovat ihmisen, luonnon ja eläinten hyvinvointi sekä maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistäminen.

Vaikka eri ammattien herättämät ammattieettiset kysymykset ovat usein samantyyliisiä, törmätään tietyissä ammateissa ammattieettisiin ongelmiin erityisen herkästi. Ammatin eettiseen herkkyyteen vaikuttaa, kuinka paljon itsenäisiä valintoja ja valtaa ammattiin kuuluu. Toinen eettisesti herkän ammatin tunnusmerkki on ammatin etäisyys arkipäivän moraalista. Tällöin ammatissa on luonnollista toimia

tavalla, jota ei tavallisesti pidetä oikeana. Kolmanneksi ammatin eettiseen herkkyyteen vaikuttaa, kuinka tunneperäisesti ammatinharjoittajan työntuloksiin suhtaudutaan. (Räikkä 1995, 14–16)

Monelle ammattialalle on tehty omat eettiset säännöt tai koodit, jotka määrittelevät ammatissa toimimisen eettistä perustaa. Niiden tarkoitus on toisaalta toimia apukeinoina tilanteissa, joissa työntekijä joutuu käyttämään harkintaansa ratkaistessaan ammatinsa eettisiä ongelmia. Toisaalta eettisen säännöt voivat olla ammattia määrittäviä, jolloin ne kertovat ammatin tarkoituksen ja määrittävät ammatilliselle, mihin arvoihin ja velvoitteisiin tämän ammatti perustuu. Kolmanneksi ammattieettiset säännöt voivat pyrkiä antamaan ammatille oikeutuksen, jolloin niillä pyritään osoittamaan muille ihmisille ammatinharjoittajien toimivan eettisesti kestävältä pohjalta. (Räikkä 1995, 17–20)

Tuotantoeläinten hoitajille ei ole olemassa erikseen laadittuja eettisiä sääntöjä. Eläinlääkäreille säännöt ovat olemassa ja eläinsuojelulainsäädännöstä sekä -asetuksista löytyy velvoitteita ja suosituksia, joiden avulla voidaan hahmotella, mitä pidetään yleisesti hyvänä tapana hoitaa tuotantoeläimiä. Kuitenkin voidaan todeta Räikän määritelmän pohjalta, että tuotantoeläinten hoitotyössä työskentelevät ihmiset toimivat eettisesti herkässä ammatissa. Eläintenhoitotyö on itsenäistä työtä, jossa hoitaja voi joutua yksinään päättämään eläimen hoidosta, eläinlääkärin tai muun avun kutsumisesta, hoitamatta jättämisestä ja lopettamisesta. Tuotantoeläinten hoitaja voi joutua työssään tekemään päätöksen eläimen lopettamisesta, joka voi sotia alasta etäällä olevan ihmisen moraalikäsitelmiä vastaan. Eläimet vetoavat myös voimakkaasti ihmisten tunteisiin, jolloin suhtautuminen tuotantoeläinten hoitoon voi värittyä tunnepitoisesti.

Maatalousalan ammatillisen perustutkinnon perusteissa (29/011/2009) tuotantoeläinten eettisen hoidon ammattietiikkaa on määritelty arviointikriteeristöön siten, että sieltä voidaan nostaa esille seuraavanlaisia ohjeita eläintenhoitajan eettisiksi säännöiksi:

1. Hoida eläimiä vastuuntuntoisesti ja huolehdi sekä eläinten että ihmisten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista.
2. Noudata työssäsi voimassaolevaa eläinsuojelulainsäädäntöä ja vältä aiheuttamasta eläimille kipua ja hätäntymistä.
3. Ota eläimiä hoitaessasi huomioon eläinten lajityypillinen käyttäytyminen ja sovelta tietoa kaikissa tekemissäsi hoitotoimenpiteissä.

4. Tarkkaile ja arvioi työskennellessäsi eläinten hyvinvointia, koneiden ja laitteiden kuntoa sekä rakennusten olosuhteita.
5. Ennaltaehkäise tarttuvia eläintauteja ja tapaturmia oikeilla työskentelyrutiineilla.
6. Kehitä kokoajan osaamistasi eläintenhoitajana ja kartuta tietomääräsi hoitamastasi eläinlajeista.
7. Pohdi eläintenhoitoon liittyviä eettisiä kysymyksiä ja perustele tekemiäsi valintoja itsellesi. Näin pystyt perustelemaan niitä myös muille.
8. Toimi työssäsi avoimesti ja rehellisesti sekä muuta työyhteisöä että kuluttajia kohtaan.

3.2 Eläinsuojelulainsäädännön mukaan toimiminen

Maatalousalan perustutkinnon perusteissa (29/011/2009) viitataan ammattietiikan osaamisalueessa voimassaolevaan eläinsuojelulakiin. Tyydyttävällä tasolla (T1) opiskelija/tutkinnon suorittaja osaa toimia eläinsuojelulainsäädännön mukaisesti. Hyvällä tasolla (H2) opiskelija/tutkinnon suorittaja osaa toimia eläinsuojelulainsäädännön ja yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti hoitaessaan eläimiä. Kiitettävällä tasolla (K3) opiskelija/tutkinnon suorittaja toimii ammattietiikan mukaan ja pystyy perustelemaan valintojaan. Koska tutkinnon perusteissa ei ole määritelty eläinsuojelulakia, joka opiskelijan on tunnettava, vaan viitattiin kulloinkin voimassaolevaan eläinsuojelulakiin, on opiskelijoiden/tutkinnon suorittajien pystyttävä päivittämään osaamistaan ja osattava soveltaa eläinsuojelulain muutoksia omassa työssään. (Opetushallitus 2009, 90)

Suomessa uusittiin eläinsuojelulaki ja – asetus vuonna 1996. Tällöin eläinsuojelulakiin liitettiin suosituksia, jotka eivät ole sitovia, mutta joiden tarkoituksena on ohjata eläintenpitoa eläinten hyvinvoinnin kannalta parempaan suuntaan. (Maa- ja metsätalousministeriö 2005b, 3) Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta (Eläinsuojelulaki L 247/1996, § 1). Lain avulla pyritään myös edistämään eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua. Yleisenä periaatteena eläintenpidossa on eläinten terveyden ylläpitäminen sekä fysiologisten tarpeiden ja käyttäytymistarpeiden huomioonottaminen. (Maa- ja metsätalousministeriö 2005b, 3)

Koska eläinsuojelulain määräykset ovat hyvin yleisiä ja niiden pohjalta eläinten subjektiivisen hyvän tarkastelu on usein mahdotonta, tarkentavat eläinsuojeluasetus sekä Maa- ja metsätalousministeriön antamat päätökset ja asetukset eläinsuojelulain

sisältöä aina lajikohtaisiin eläinsuojeluvaatimuksiin asti. Lisäksi eläinsuojelulain ja –asetusten henkeen sekä lainlaatijan tarkoitukseen lakeja ja asetuksia säädettäessä on mahdollista tutustua hallituksen esityksistä. Lain henki ja asetusten tarkennukset ovat eläinsuojelulain kannalta tärkeitä, sillä oikeudellisessa mielessä eläimillä ei ole oikeuksia. Ne ovat oikeusobjekteja, joiden asema on turvattu oikeussubjektia (tässä tapauksessa hoitajaa, omistajaa, hoidosta vastaavaa) koskevien oikeuksien, velvollisuuksien, määräysten ja kieltojen avulla. Toisaalta lakeja ja asetuksia tulkitsee aina ihminen, jonka ammattitaidon ja osaamisen varaan eläinten faktinen hyvinvointi rakentuu. (Wahlberg 2010)

Maa- ja metsätalousministeriön päätökset ja asetukset määrittävät erikseen kunkin tuotantoeläinlajin eläinlajin pitopaikan sekä hoidon yleiset vaatimukset. Pitopaikan olosuhteiden osalta määritellään muun muassa vähimmäistasot ilmanvaihdolle, melulle, pitopaikan seinä- ja lattiarakenteille ja materiaaleille, pitopaikan puhtaana- ja kunnossapidolle sekä hoidossa käytettäville laitteille ja välineille. Hoidon osalta määritellään, mitä yleinen hyvinvoinnista huolehtiminen on kyseisen eläinlajin kohdalla, miten eläinlajia tulisi ruokkia ja juottaa sekä kuinka eläinten tulisi päästä poikimaan. Lisäksi hoidon osalta ohjeistetaan hoitotoimenpiteiden suorittaminen, sairaan tai vahingoittuneen eläimen hoitaminen sekä eläimen lopettaminen tarvittaessa. (Eläinsuojelulaki L 247/1996; Eläinsuojeluasetus A 396/1996; Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta VA 592/2010; Sikojen pidolle asetettavat eläinsuojeluvaatimukset MMMa 14/EEO/2002)

Hallituksen esityksessä (36/1995) eläinsuojelulaiksi lainsäätäjä asettaa tavoitteet eläinsuojelulaille. Esityksen tavoitteena on, että eläimet eivät joutuisi kokemaan sellaista kärsimystä, jota on mahdollista ennakolta välttää ja ehkäistä. Kärsimykseksi on määritelty sekä eläimen kokemaa kipua että tuskaa. Kipu on eläimen kokemaa fyysistä kivuntunnetta ja tuska eläimen henkistä hätää, ahdistusta, pelkoa tai muuta vastaavaa epämiellyttävää tunnetta. Lainsäätäjä on siis lakia laatiessaan ottanut vahvasti kantaa sen puolesta, että eläin ei joutuisi kokemaan sen enempää henkistä kuin fyysistäkään kärsimystä. (Hallituksen esitys Eduskunnalle eläinsuojelulaiksi HE 36/1995)

Eläinsuojelulain minimivaatimukset eivät kuitenkaan tarkoita samaa kuin eläimen hyvinvointi. Mikäli eläimen hyvinvointimittarin asteikossa määritellään hyvinvoinnin tasoiksi Hyvä elämä (++), Elämänarvoinen elämä (+) ja Arvoton elämä (-), on esitetty eläinsuojelulain minimivaatimusten tason olevan ns. nollataso, jonka alapuolella on Arvoton elämä ja yläpuolella Elämänarvoinen elämä. (Valros 2010) Tämän vuoksi

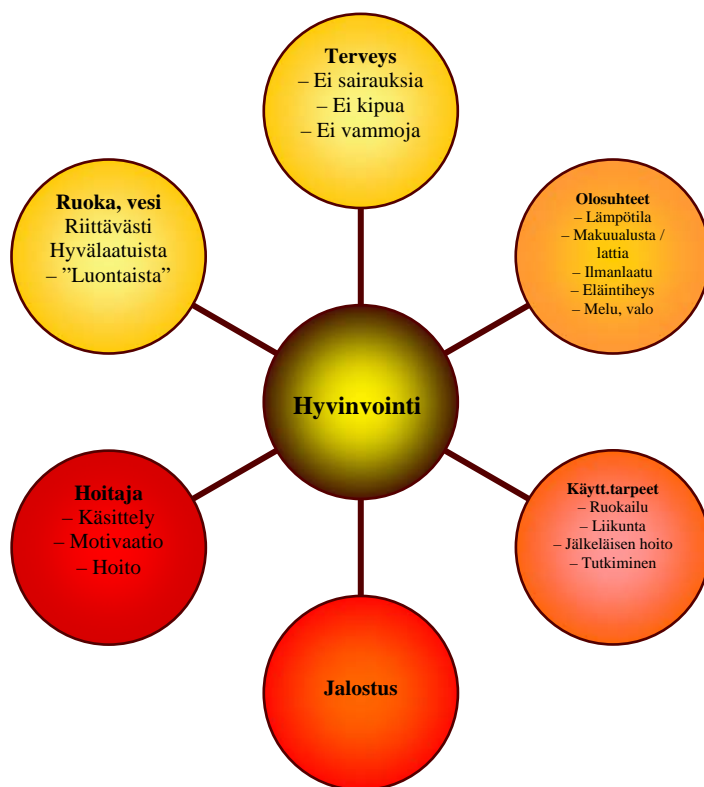
eläinsuojelulakia on täydennetty suosituksilla, joiden tarkoituksena on ohjata eläintenpitoa eläinten hyvinvoinnin kannalta parempaan suuntaan ja ottaa eläinten lajityypillistä käyttäytymistä paremmin huomioon. (Maa- ja metsätalousministeriö 2003; Maa- ja metsätalousministeriö 2004; Maa- ja metsätalousministeriö 2005a; Maa- ja metsätalousministeriö 2005b)

Suomen eläinsuojelulainsäädäntö nojaa vahvasti eläinten hyvinvointitieteen tuottamaan tutkimukseen eläinten käyttäytymisestä. Farm Animal Welfare Council (FAWC) määrittä vuonna 1993 eläimen viisi vapautta, joiden toteutuminen on edellytys eläimen hyvinvoinnille. FAWC:n mukaan eläimillä tulisi olla

1. Vapaus janosta ja nälästä
2. Vapaus epämukavuudesta
3. Vapaus kärsimyksestä, loukkaantumisista ja sairauksista
4. Vapaus lajityypilliseen käyttäytymiseen
5. Vapaus pelosta ja stressistä

(Farm Animal Welfare Council 2010; Valros 2010)

Suomen vuonna 1996 uusittu eläinsuojelulaki noudattaa hyvin pitkälle FAWC:n määrittämien viiden vapauden periaatteita (kuvio 1).

KUVIO 1. Eläimen viisi vapautta (Anna Valrosin 2010 mukaan Riitta Alasalmi)

Eläimen viidestä vapaudesta hankalimmin mitattavissa on eläimen kokema pelko ja stressi. Vaikka stressi on lajikehityksen myötä syntynyt ominaisuus, jonka tarkoituksena on säilyttää elämää, se on pitkäaikaisena haitallista eläimelle ja rikkoo eläinsuojelulakia. Tyypillisiä stressin aiheuttajia ovat liian kylmä tai kuuma elinympäristö, pöly, melu, väärä tai puutteellinen ruokinta tai virheellinen kuljettaminen. Kotieläimen stressi on aina merkki hoitajan osaamattomuudesta ja tätä kautta hoitajan merkitys hyvinvoinnin tuottajana korostuu. Eri lajeilla on lisäksi tyypillisiä stressitilanteita, jotka aiheuttavat niille pitkäaikaista kärsimystä.

- Lehmät: sorkkaviat, viallinen lypsykone
- Hevonen: väärä ruokinta, tekemisen puute, elämä ilman laumaa
- Sika: jalkaviat, liikunnan puute, melu, pöly, lantakaasut
- Lammas: jalkaviat

(Sirkkola & Tauriainen 2009, 414)

3.3 Tuotantoeläinten lajityypillinen käyttäytyminen

Maatalousalan perustutkinnon perusteissa (29/011/2009) viitataan tuotantoeläinten hoidossa useaan kertaan eläinten lajityypilliseen käyttäytymisen tuntemiseen ja eläinten hoitoon lajityypilliset tarpeet huomioiden. (Opetushallitus 2009)

Valrosin, Teräväisen ja Helinin (2005) mukaan eläinten ymmärtäminen on edellytys onnistuneelle ja eettisellä kestäväälle eläintuotannolle. Sisäsyntyiset tarpeet käyttäytymiseen ovat olemassa eläimen ympäristöstä riippumatta ja ne vaikuttavat eläimen käyttäytymiseen. Myös ulkoiset tarpeet kuten sosiaalinen ympäristö ja ruuan saatavuus vaikuttavat käyttäytymiseen. Mikäli eläin ei voi tyydyttää käyttäytymistarpeitaan, seuraa siitä turhautumista ja stressiä, joka heikentää eläimen hyvinvointia. Eläimen lajityypillinen käyttäytyminen on sisäsyntyistä ja se vaihtelee eläinlajin mukaan. (Valros ym. 2005, 9, 22–25)

Sisäsyntyisiä käyttäytymismalleja ovat

- ravinnonhankinta (kasvissyöjä, saaliseläin, petoeläin)
- ulostaminen ja virtsaaminen (ajankohdat, asennot, alueen merkitseminen)
- lisääntyminen (kiimakäyttäytyminen, parittelu, synnytys, imetys ja jälkeläisestä huolehtiminen, laumakäyttäytyminen edellisten yhteydessä)
- vaaran välttäminen (pako, piiloutuminen, puolustautuminen tai hyökkäys)
- sosiaalinen käyttäytyminen (laumakäyttäytyminen, roolit laumassa, yksin

eläminen)

- lepääminen ja nukkuminen
- puhdistautuminen

(Sirkkola & Tauriainen 2009, 406)

Nautojen lajinmukainen käyttäytyminen pohjautuu alkuhärän luontaiseen käytökseen, josta domestikaation eli kesyyntymisen (alkanut n. 10 000 vuotta sitten) myötä kehittyivät nykyiset kesyt nautalajit. Nauta on alun perin tasankojen saaliseläin, joka eli laumassa laiduntaen ja jolla oli hyvin säännöllinen vuorokausirytm. Nautojen keskeisiä tarpeita ovat:

- liikemallit
- lepoasennot
- syömisliikkeet ja – rytmi
- kehonhoito
- sosiaalisuus ja synkronisuus
- kiimakäyttäytyminen
- poikiminen ja vasikan hoito
- yövalo
- sorkkahoito
- sairaskarsinat
- hoitoparret
- lypsyt suoritus
- uusiin hoitomenetelmiin opettaminen
- eläinten tarkkailu

Vasikoiden keskeisiä tarpeita ovat:

- lämpö, ternimaito, läheisyys eli emon hoito
- poikimisen ja ternimaidon saannin valvonta
- imeminen
- oppiminen ja tottuminen eli tilaa liikkua, leikkiä ja tutkia
- sosiaaliset ryhmät ja tuttujuotto
- ulkoilumahdollisuus
- hyvä hoitajasuhde

(Castren 1997, 85–110)

Lampaiden domestikaatio alkoi n. 11 000 vuotta sitten ja vuohien 10 000 vuotta sitten. Niiden käyttäytyminen on pääpiirteissään samanlaista ja pohjautuu korkealla

sijaitsevien vuorialueiden ja tasankojen elinympäristöön, jossa lampaat ja vuohet elivät laajoilla alueilla laumoissa ja varoivat petoeläimiä. Lampaiden ja vuohien keskeisiä tarpeita ovat:

- voimakkaasti synkronoitu käyttäytyminen ja voimakas seuraamisvietti
- voimakas sosiaalisuus
- vahva sitoutuminen kotialueelle
- nopea leimautuminen jälkeläiseen
- siirtyminen laumaan pian karitsoinnin jälkeen

(Castren 1997, 111–118)

Sikojen domestikaatio alkoi. 8000 vuotta sitten ja on villisian kesyyntynyt muoto. Sian käytös pohjautuu elinympäristöltään sopeutuvan lajinkäytökseen, jossa ruuan määrä ratkaisee asuinympäristön. Sikojen keskeisiä tarpeita ovat:

- eläimet aina vakaisissa ryhmissä
- vapaa liikunta, makuuasennot ja liikkeet
- rypemismahdollisuus
- fysiologinen ruokinta ja karkearehut
- kaikille tilaa syödä ja maata yhtä aikaa
- runsaasti kuivikkeita
- erillinen ulostus-, syönti- ja lepopaikka

Porsaiden keskeisiä tarpeita ovat:

- virkeys, lämpö, ternimaito
- ei melua
- tilaa leikkiä ja oppia arvojärjestys
- noin 10 päivän iässä pahnueiden yhdistely tutustumista varten
- 6-8 viikon vierotus vakaassa ryhmässä
- runsaasti olkia ja emakot vapaana

(Castren 1997, 119–139)

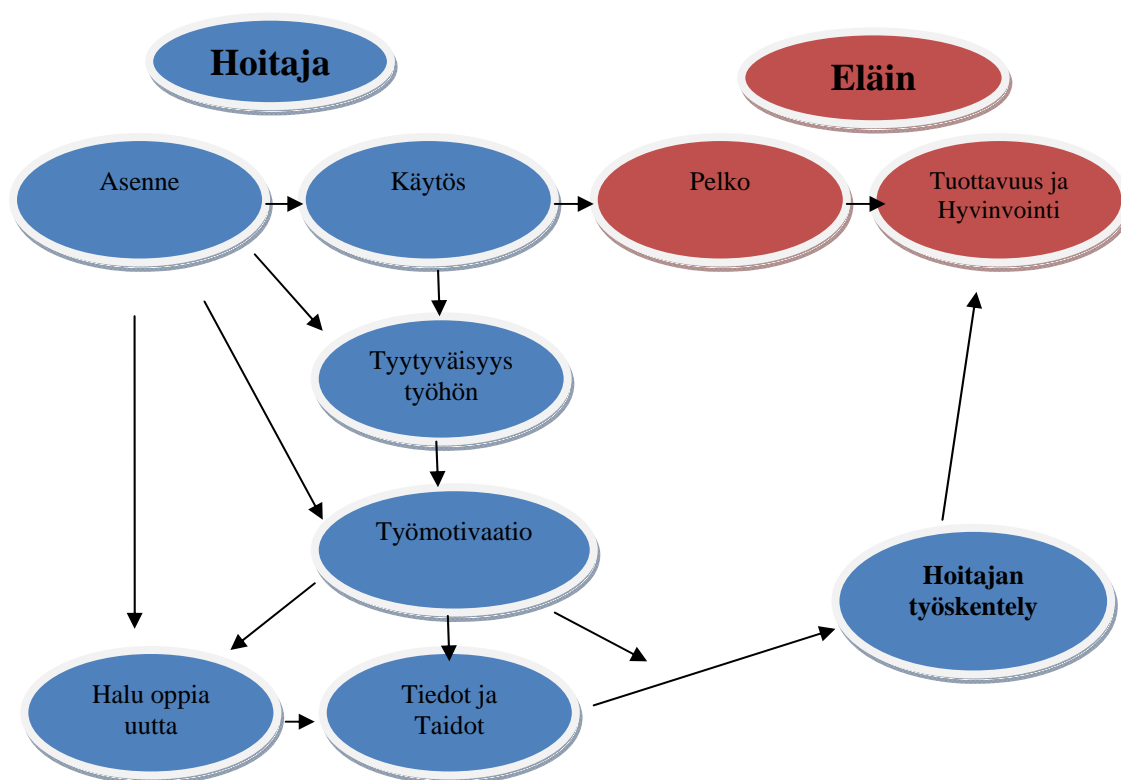
Kanan domestikaatio alkoi n.4000 vuotta sitten ja niiden lajinmukainen käyttäytyminen pohjautuu maassa tiheässä kasvustossa elävän laumaeläimen käyttäytymiseen. Kanojen keskeiset tarpeet ovat:

- säännöllinen päivä- ja iltarytmi
- tilaa ojennella jalkoja, siipiä ja ylläpitää arvojärjestystä
- hiekkakylpypaikkoja
- orsia
- sopivan kokoinen lauma
- oikein sijoitetut ja laaditut munintapesät
- pysyvä elinympäristö, jossa eläimet ovat oppineet elämään pienestä pitäen

(Castren 1997, 140–148)

Eläinsuojelulaki sekä suositukset pohjautuvat kunkin eläinlajin lajityypilliseen käyttäytymiseen ja ohjaavat tuottajaa hoitamaan tuotantoeläimiä niiden hyvinvointia edistäen. Kuitenkaan kaikkia eläinten lajityypillisiä tarpeita ei voida kirjata eläinsuojelulakiin ja määrittellä mitattavilla määreillä. Hoitajan ammattitaito on tärkein yksittäinen eläinten hyvinvointiin vaikuttava tekijä (Valros ym. 2005, 9) ja hyvä hoitajasuhde on yksi eläinten tärkeimmistä tarpeista (Castren 1997, 153).

Hemsworth ja Coleman (1998, 91–121) ovat selvittäneet tutkimuksissaan Bristolin yliopistossa hoitajan vaikutusta eläinten hyvinvointiin. Heidän mukaansa eläinten hoitajan asenne ja käyttäytyminen eläimiä kohtaan vaikuttaa suoraan eläinten hyvinvointiin, käyttäytymiseen ja tuotukseen. Hoitajien asenteella on lisäksi suoria tai välillisiä vaikutuksia hoitajan työhyvinvointiin, työmotivaatioon ja haluun oppia uutta (kuviot 2). (Hemsworth & Coleman 1998, 100–106) Kaikki nämä kohdat ovat arvioinnin kohteena maatalousalan perustutkinnon elinikäisen oppimisen avaintaidoissa, jonka vuoksi tuotantoeläinten hyvinvointi kytkeytyy erittäin laajasti koko maatalousalan perustutkinnon tuotantoeläinten hoidon opintokokonaisuuksiin. (Opetushallitus 2009, 244–246)

KUVIO 2. Hoitajan asenteiden sekä käytöksen suhde eläimen hyvinvointiin
(Hemsworth & Coleman 1998, 104)

Selvitettäessä suomalaisten tuottajien (sika- ja lypsykarjatalous) asenteita tuotantoeläinten hyvinvointiin, nousi tutkimuksessa esille neljä tuottajien mielestä tärkeintä keinoa parantaa eläinten hyvinvointia: eläinten ulkoiset olosuhteet, terveys, hyvä kohtelu ja tuottajan oma jaksaminen. Samassa tutkimuksessa pystyttiin myös osoittamaan selvä korrelaatio tuotantoeläinten hyvinvoinnin edistämisen ja taloudellisen tuotoksen välillä. Sikatiloilla, joissa panostettiin eläinten hyvään kohteluun, porsaskuolleisuus oli selvästi alhaisempi verrattuna niihin tiloihin jotka eivät panostaneet yhtä voimakkaasti eläinten hyvinvointiin. (Suomen soveltavan etologian seura 2009, 13).

Myös Vainio ym. (2007) ovat tuottajien asenteita mittaavassa tutkimuksessaan saaneet tuloksia, joiden mukaan tuottajan positiivinen näkemys omista vaikutusmahdollisuuksista eläinten hoidossa ja hyvinvoinnin edistämässä on yhteydessä parempaan eläinten hyvinvoinnin tasoon. Lisäksi myös tuottajan oma työssä jaksaminen ja motivaatio olisivat Vainion ym. mukaan yhteydessä eläinten hyvinvoinnin tasoon. Sen sijaan sillä, suhtautuuko tuottaja eläinten hyvinvointiin

positiivisesti periaatteellisista syistä, välineellisistä syistä (vaikutusta esim. tuotokseen ja oman työn mielekkyyteen) vai molemmista ei tämän tutkimuksen mukaan olisi merkitystä eläinten hyvinvoinnille. Merkittäväksi tekijäksi tuotantoeläinten hyvinvoinnin kannalta tutkimuksessa nousi myös tuottajan jaksaminen, joka vaikutti yhtälailla tuotantoeläinten hyvään hoitoon että asenteeseen työtä ja eläimiä kohtaan. (Vaino ym. 2007, 42–45, 48–49). Tätä taustaa vasten maatalousalan perustutkimuksen elinikäisen oppimisen avaintaidot taas vaikuttavat laajasti myös tuotantoeläinten hyvinvointiin. (Opetushallitus 2009, 244–246) On siis mahdotonta erottaa toisistaan tuottajan tai hoitajan ja tuotantoeläimen hyvinvointia toisistaan.

Tuotantoeläinten lajityypillisen käyttäytymisen toteutumisen ja hyvinvoinnin mittaamista helpottamaan on Euroopan Unionin rahoittamassa Welfare Quality – projektissa luotu malli, jolla mitataan eläimen hyvinvointia erilaisin indikaattorein (taulukko 2.). Welfare Quality – mallissa selvitetään onko eläimillä riittävästi ruokaa ja vettä, onko eläimen pitopaikka sopiva, ovatko eläimet terveitä ja heijastaako eläimen käyttäytyminen optimoituja tunnetiloja. Sama mittaristo on lajityypillisten raja-arvojen kanssa laadittu naudoille, sioille ja muniville kanoille. Tulevaisuudessa mittaristoa laajennetaan koskemaan muitakin tuotantoeläinlajeja. (Welfare Quality 2010) Eläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta on kokouksessaan 1/2010 suosittanut Welfare Quality mittariston käyttöönottoa myös Suomessa eläinten hyvinvoinnin mittaamisessa. (Eläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta 2010)

TAULUKKO 2. Welfare Quality mittaa eläinten hyvinvointia mittaristolla, jossa hyvinvoinnin eri osa-alueille on tutkimusten pohjalta määritetty indikaattorit (Maa- ja Metsätalousministeriö 2006).

Perusperiaate	Hyvinvoinnin osa-alue	Mitä mitataan
Hyvä ruokinta	1. Ei pitkittynyttä näläntunnetta	kuntoluokitus
	2. Ei pitkittynyttä janoa	veden määrä
Hyvä pitopaikka	3. Mukava makuupaikka	eri makuuasentojen yleisyys ylösnousu ja makuulle meno käyttäytyminen
	4. Terminen mukavuus	läähätys, tärinä, hikoilu?
	5. Liikkumisen vaivattomuus	liukastelu ja kaatuminen

Hyvä terveys	6. Ei loukkaantumisia	ontuminen kliiniset löydökset teurasruholöydökset
	7. Ei sairauksia	suolistosairaudet teurashylkäykset kliiniset löydökset
	8. Ei kivuliasta pitotapaa	rutiininomaisten terveiden kehonosien leikkausten yleisyys (kuten hännänkatkaisut) tainnutuksen onnistuminen teurastuksessa
Lajityypillinen käyttäytyminen	9. Sosiaalinen käyttäytyminen	sosiaalinen nuoleminen tai toisten eläinten nuoleminen aggressiot
	10. Muu käyttäytyminen	leikki epänormaalit käyttäytymismuodot tai -piirteet
	11. Hyvä ihmis-eläinsuhde	lähestymistesti
	12. Ei yleistynyttä pelokkuutta	uuden esineen lähestymistesti (ns. novel object test)

Welfare Quality – malli on suunnattu lähinnä eläinlääkäreille, tarkastusvirkamiehille ja neuvojille tilojen eläinten hyvinvoinnin tason mittaamiseen. Keeling (2010) näkee eläintuotteiden markkinoinnin painottuvan tulevaisuudessa enemmän hyvinvointiin. Tätä varten Welfare Quality – hyvinvointimittaristoon on luotu pisteytysjärjestelmä, joka kertoo tuotantoeläimen hyvinvoinnista sekä eläintuotteiden jalostajille että kuluttajille. Welfare Quality – järjestelmän tuottama informaatio kiinnostaa myös Suomen lihateollisuutta (Kortesniemi 2010). Elintarviketeollisuus tulee vuoden 2011 aikana Kortesniemen (2010) mukaan määrittämään uusia raja-arvoja eläinten hyvinvoinnille sianlihantuotannossa Welfare Qualityn pohjalta ja lisäämään näin omalta osaltaan tuotantoeläinten hyvinvointia.

Hollantilainen Vetvice on luonut havainnollisemman ja helppokäyttöisemmän Cow

Signals ja Pig Signals – mallin tuottajille ja eläintenhoitajille, jonka avulla hoitaja voi opetella tarkkailemaan eläinten käyttäytymisen ja kehonkielen kautta niiden hyvinvointia. Havainnollisten oppaiden lisäksi Lehmä- ja sikahavainto-pakettiin kuuluu koulutuksia, joissa eläintenhoitajia opetetaan havainnoimaan eläimiä ja ymmärtämään niiden lajityypillistä käyttäytymistä. (Hulsen 2007; Hulsen & Scheepens 2010).

3.4 Eläinjalostuksen mahdollisuudet ja riskit

Eläinjalostuksen vaikutus eläinten hyvinvointiin on ollut varsin vähän esillä hyvinvointikeskustelussa, vaikka tuotanto-ominaisuuksia painottavalla jalostuksella on havaittu olevan negatiivisia vaikutuksia eläinten hyvinvointiin. Eläinsuojelulaki (L 247/1996) määrää, että eläinjalostuksessa on otettava huomioon eläinsuojelulliset näkökohdat sekä eläinten terveys. Sellainen eläinjalostus tai jalostusmenetelmien käyttäminen, josta voi aiheutua eläimelle kärsimystä taikka merkittävää haittaa eläimen terveydelle tai hyvinvoinnille, on kielletty. (Eläinsuojelulaki L 247/1996, 8 §) Eläinsuojeluasetus (396/96) tarkentaa, että eläintä ei saa pitää tuotantotarkoituksia varten, jollei sen ilmiänsun tai perimän perusteella voida kohtuudella olettaa, että eläintä voidaan pitää aiheuttamatta haittaa sen terveydelle tai hyvinvoinnille. (Eläinsuojeluasetus A 396/1996, 24§)

Eläinten rakenne- ja hedelmällisyysominaisuudet, sairauksien vastustuskyky ja luonne ovat periytyviä ominaisuuksia. Jalostuksen avulla on siis mahdollista vaikuttaa näihin ominaisuuksiin sekä negatiivisesti että positiivisesti. Eläintuotannon kehittäminen tähtää ensisijaisesti tuotannon tehostamiseen ja jalostuksessa on erittäin tärkeää tiedostaa, mitä tuotannon taloudellinen tehostaminen merkitsee eläinten hyvinvoinnille. (Juga ym. 1999, 25, 259)

Vuosikymmenten jalostustyö tuotantoeläinten tuotosominaisuuksien parantamiseksi on tutkimusten mukaan kuitenkin vaikuttanut negatiivisesti moniin tuotantoeläinten ominaisuuksiin. Esimerkiksi kanoilla kasvu- ja lisääntymisominaisuudet sekä pelkokäyttäytyminen ovat kärsineet tuotantopainotteisesta jalostuksesta. Naudoilla tuotanto-ominaisuuksiin perustuva jalostaminen on puolestaan kaksinkertaistanut maitotuotoksen 40 vuoden aikana, mutta samalla laskenut elinikää ja hedelmällisyyttä sekä lisännyt aineenvaihdunta- ja jalkaongelmia. (Jensen 2010, 7-9)

Eläinjalostuksella voidaan pyrkiä tuotantopotentiaalin lisäksi aikaansaamaan tuotantoeläimiä, joiden tuottaminen on muuten taloudellisesti kannattavaa.

Esimerkiksi lampailla voidaan suosia jalostuksessa yksilöitä, jotka poikivat ilman avustusta, pystyvät vastustamaan eläintauteja ja omaavat muita, esimerkiksi ruokintaan liittyviä selviytymispiirteitä. Tällöin tuotantoeläin selviää vähemmällä hoitajan huomiolla ja suurien eläinmäärien hoitaminen mahdollistuu yhä pienemmällä hoitajan panostuksella. Tutkijat ovat kuitenkin huolissaan, että tämänsuuntainen kehitys voi johtaa eläinten hoidon laiminlyönteihin, vaikka lähtökohtana itsekseen pärjäävän eläinaineksen jalostuksessa on edistää eläinten hyvinvointia. (Conington, Collins & Dwyer 2010, 83–92)

Uudet tekniikat tuovat mukanaan myös uusia kysymyksiä pohdittaessa eläinjalostuksen eettisyyttä. Keskustelua jalostuksen vaikutuksesta perinnöllisen vaihtelun määrään on käyty jo ennen genomivalinnan nousua keskusteluun. Jalostus perustuu nykyään suurimmaksi osaksi sekä jälkeläisten että suvun arvosteluihin sekä tuotokseen, kasvuun ja ulkomuotoon. Genomivalinta mahdollistaa kuitenkin eläinten perimän selvittämisen jo heti syntymän jälkeen, jolloin jalostukseen voidaan valita perimältään parhaimmat eläimet ja edistää jalostusta huomattavasti nopeammin mitä jälkeläisarvosteluun perustuva jalostus mahdollistaa. Parhaimmillaan genomijalostus voi lisätä esimerkiksi nautarotujen heterogeeniaa, kun jokaisesta sukulinjasta otetaan jalostuskäyttöön vain parhaat pojat, jolloin vasikoita voidaan ostaa laajemmin erilaisista suvuista jalostuskäyttöön. Kuitenkin genomijalostus voi tuoda mukanaan myös riskejä. Jos geneettiseen vaihteluun ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota, perinnöllinen vaihtelu vähenee ja eläinten sukusiitosaste kasvaa. Meneillään oleva naudon genomien kartoitus tuo kuitenkin jalostukselle aivan uudenlaisia mahdollisuuksia sairauksien ehkäisyssä sekä hyvinvointia lisäävien ominaisuuksien kuten kestävyuden ja terveyden tehokkaammassa jalostuksessa. (Mälkiä 2010, 4-8)

Genomivalinta ei kuitenkaan ole ainoa tulevaisuuden mahdollisuus ja haaste jalostukselle. Eviron Kaari – lehdessä (2/2008) julkaistussa artikkelissa Päivi Mannerkorpi toi esille eettisiä ongelmia, joita kloonauksen käyttö jalostuksessa voi aiheuttaa. Euroopan etiikkatyöryhmä (European Group of Ethics, EGE) on kannanotossaan todennut, että kloonauksen käyttö elintarvikkeiden tuottamiseksi on arveluttavaa sijaisemojen ja kloonien kärsimysten sekä terveysongelmien vuoksi. EGE suosittelee, että jos joskus jatkossa eurooppalaisille markkinoille saatetaan kloonatuista eläimistä peräisin olevia elintarvikkeita, koko joukko vaatimuksia täytettäisiin. Näitä ovat mm. erilaisten tutkimusten tekeminen elintarviketurvallisuudesta ja eläinten hyvinvoinnista. Kuitenkin eläinten kloonauksista raportoidaan kokoajan enenevässä määrin erityisesti Yhdysvalloissa, Australiassa, Japanissa ja monessa Aasian maassa. Julkista

keskustelua ja yhteisiä sääntöjä tuotantoeläinten kloonaukseen tarvitaan, sillä kloonauksesta voi tekniikan kehittyessä tulla yksi mahdollinen jalostuksen työkalu. (Mannerkorpi 2008, 16–18)

Silloin, kun alan itsesäätely ei vaikuta tarpeeksi jalostuksella saavutettavaan hyvinvointiin, voivat markkinavoimat ohjata ja vaikuttaa voimakkaasti myös eläinjalostukseen. Britanniassa eläinsuojelujärjestö RSPCA asetti Freedom Food järjestelmäänsä kuuluville broilereille rajan lintujen maksimaaliselle perinnölliselle kasvupotentiaalille. Nopea kasvu aiheuttaa broilereille hyvinvointiongelmia ja Freedom Food – merkintä takaa kuluttajalle hyvinvoinnin huomioonottamista jalostuksessa. Kolmessa vuodessa hitaammin kasvatettujen broilereiden määrä kasvoi 25 miljoonasta 55 miljoonaan. Samalla jalostusjärjestöt vastasivat markkinoiden kysyntään jalostamalla kaksi hitaammin kasvavaa lintulinjaa. (Cooper & Wrathall 2010, 51–56)

4 ELÄINTEN HYVINVOINNIN OPETTAMINEN VERKOSSA

Verkko-opetus voidaan liittää hyvin erilaisiin oppimistilanteisiin. Nuorison perusopetuksessa verkko-oppiminen on yleensä keino monipuolistaa luokkaopetusta ja antaa opiskelijoille lisää virikkeitä. Lisäksi digitaaliset verkkomateriaalit voivat havainnollistaa vaikeita aiheita ja antaa käyttöön laajoja aineistoja harjoitustehtäviä varten. Aikuisten ammatillisessa koulutuksessa verkko-oppimista voidaan hyödyntää edellisten tapojen lisäksi myös koulutuksen monimuotoistamisessa. Luokkaopetuksen rinnalla käytetään ohjattua verkko-opiskelua sekä itsenäistä verkko-opiskelua. Luento- ja ryhmäopetustilanteissa voidaan hyödyntää myös videoneuvottelua sekä virtuaalisia ryhmätyötiloja. (Keränen & Penttinen 2007, 19) Maatalousalan perustutkintoa järjestetään sekä opetussuunnitelmaperusteisena koulutuksena nuorisoasteen opiskelijoille että näyttötutkintoperusteisena koulutuksena aikuisille (Opetushallitus 2009).

Denwood, Dale & Yam (2008) ovat tutkineet verkko-opetuksen soveltuvuutta eläinten eettisen hoidon opetukseen Glaskowin yliopistossa eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa vuosina 2004–2005. Projektissa kolmannen vuoden opiskelijat kokosivat pieneläinten hoidosta materiaalia (kuvia, videoita, haastattelumateriaalia) paikallisista pieneläinlaitoksista ja loivat interaktiivista oppimateriaalia pieneläinten hoidosta ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille sekä paikallisille eläinlaitoksille. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat eivät pitäneet pieneläinten hyvinvointia käsitteleviä perinteisiä luentoja kovinkaan mielenkiintoisina tai tärkeinä, mutta sen sijaan verkko-oppimisena toteutetut hyvinvointiopinnot herättivät enemmän mielenkiintoa ja paransivat oppimistuloksia. Suurin osa opiskelijoista oli tyytyväisiä verkko-opintoihin, tosin osa opiskelijoista piti optimaalisena tilanteena opetusta, jossa yhdistellään perinteistä lähiopetusta ja verkko-opetusta. (Denwood ym. 2008, 318–324)

Hemsworth ja Coleman (1998) tutkivat koulutuksellisia keinoja vaikuttaa englantilaisten tuotantoeläinten hoitajien ja tuottajien asenteisiin eläinten hyvinvointia kohtaan. Kohteena olivat sikatilat, mutta Hemsworthin ja Colemanin mukaan voidaan perustellusti olettaa samojen tulosten pätevän myös muiden tuotantoeläinten hoitajien kohdalla. Koska asenteet ovat pohjana käyttäytymiselle, on hoitajien asenteiden muokkaaminen hyvinvoinnille myönteisemmäksi avainkysymys pyrittäessä parantamaan tuotantoeläinten hyvinvointia. Hemsworthin ja Colemanin mukaan asenteiden muutos onnistuu parhaiten koulutuksen avulla, mutta tietoa ei saa istutettua hoitajien päähän luokkahuonetyyppisellä koulutuksella vaan

osallistavan ja havainnoivan oppimisen menetelmiä hyväksikäyttäen. (Hemsworth & Coleman 1998, 107–121)

Tutkimuksessa toteutettu koulutus perustuu kolmeen portaaseen, jossa ensin tuodaan esille faktatietoa sikojen lajinmukaisesta käyttäytymisestä ja epäonnistuneiden hoitajan ja eläimen välisten tilanteiden vaikutuksesta eläimen käytökseen. Tämän jälkeen pyritään löytämään ne hoitajien uskomukset ja asenteet, joiden perusteella he toimivat hoitaessaan eläimiä. Vääriä uskomuksia ja negatiivisia asenteita pyritään muuttamaan koulutuksen avulla, jossa voidaan hyödyntää esimerkiksi videoita, joissa esitetään sekä onnistuneita että epäonnistuneita hoitotilanteita. Kolmannessa vaiheessa harjoitellaan eläinten käsittelytaitoja käytännössä ja ohjattuja harjoituksia tehdään monenlaisissa tilanteissa, joissa hoitajat pääsevät testaamaan uusia hoito- ja käsittelymenetelmiä käytännössä. Koulutuksella on ollut näkyviä vaikutuksia, sillä koulutuksen läpikäyneillä tiloilla hoitajien asenteet muuttuivat positiivisemmiksi eläimiä kohtaan, negatiivisten hoitokäytänteiden määrä väheni, eläinten pelkotasot laskivat ja syntyneiden porsaiden määrä / emakko kasvoi. (Hemsworth & Coleman 1998, 107–121)

Koulutuksella voidaan siis tutkimusten mukaan opettaa ammattietiikkaa ja Denwoodin ym. (1998) mukaan eläinten hyvinvointia voidaan opettaa myös verkossa. Keräsen ja Penttisen (2007) mukaan on kuitenkin otettava huomioon opiskelijaryhmä, jolle aihetta opetetaan. Koska maatalousalan perustutkintoa opetetaan sekä nuorille että aikuisille, tulisi verkkomateriaalin olla monipuolista ja muuntautua erilaisiin opetuksellisiin tarpeisiin.

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

5.1 Kyselytutkimus

5.1.1 Kyselytutkimuksen toteutus

Opinnäytetyöhön sisältyvä kyselytutkimus (liite 1.) on kvalitatiivinen (laadullinen) ja luonteeltaan kartoittava. Eskola ja Suoranta (1999) pohdiskelevat laadullisen tutkimuksen määrittelyä. Heidän mukaansa laadullinen tutkimus ymmärretään karkeimmillaan yksinkertaisesti aineiston ja analyysin muodon kuvaukseksi, joka on ei-numeraalista. He huomauttavat, että vastakkainasettelu kvalitatiiviset vs. kvantitatiiviset menetelmät on turha ja harhaanjohtava, kun puhutaan tutkimuksen hyvydestä tai huonoudesta. Tärkeintä on tehdä tutkimusta asianomaiseen ongelmaan sopivilla menetelmillä. Siksi oman tutkimukseni kyselyssä (liite 1.) on avointen kysymysten ja monivalintavaihtoehtojen mukana Likert-mallia soveltavia asteikkokysymyksiä. Nämähän yleensä yhdistetään kvantitatiiviseen tutkimukseen. Verkkokyselynä toteutettava kyselyosiossa on keskitytty avoimiin kysymyksiin. Mukana on myös monivalintakysymyksiä sekä asteikkokysymyksiä, mutta niiden sisältöä laajennettiin avoimien kysymysten avulla.

Shirani, Aiken ja Reithel (1994, 19) kritisoivat Likert-tyyppisiä kyselyjä, sillä jokainen vastaaja arvioi omalla tavallaan mielipiteitään kysytyistä asioista. Toinen vastaaja voi olla erittäin tyytymätön kysytyyn asiaan ja toinen vain lievästi tyytymätön, mutta silti molemmat rastittavat kyselyssä ykkösen. Tällöin vastauksista ei ole vedettävissä täysin aukottomia johtopäätöksiä vastaajien mielipiteistä. Toisaalta vastaajat yleensä välttelevät asteikoissa ääripäiden käyttöä (Erätuuli, Leino & Yli-Luoma 1994, 40). Tämän vuoksi kysely keskittyy avoimiin kysymyksiin ja kysymyksiin menetelmistä. Tällöin kysyttävä ei joudu arvottamaan asioita vaan saa kertoa omista kokemuksistaan vapaammin. Lisäksi laadullisen aineiston voidaan sanoa olevan pelkistetyimmillään tekstiä. Jotta verkkokurssi vastaisi sisällöltään ja toteutukseltaan mahdollisimman hyvin opettajien ja karjanhoitajien tarpeisiin, on kyselyssäni niin asteikko-, monivalinta- kuin avoin teksti -kysymyksiäkin. Kun näiden tuloksiin yhdistetään haastatteluista saatavat vastaukset, voitaneen puhua menetelmätriangulaatiosta. Tällöin tutkimuskohdetta tutkitaan useilla eri aineistonhankinta ja – tutkimusmenetelmillä. (Eskola & Suoranta 1999, 68–71).

Kyselyn avoimista vastauksista on nostettu esille teemoittelun ja käsitekartan avulla saatuja yleisiä teemoja. Niiden lisäksi myös kokonaisuuden kannalta merkittäviä yksittäisiä vastauksia on nostettu esiin silloin kun niillä on merkitystä lopputuloksen kannalta tai kun ne ovat tuoneet esille kiinnostavia näkökulmia tarkasteltavaan aiheeseen. Teemoittelun seurauksena tehtyjä johtopäätöksiä on tuettu sitaateilla, joita on nostettu esiin jokaisesta teemasta tukemaan tulkintoja. Teemoittelussa ja esiin nousevien aiheiden valinnassa on pitänyt kuitenkin varoa etteivät tulokset kuvaa tutkijan omia käsityksiä, vaan pysytään tutkittavassa asiassa (Eskola & Suoranta 1999, 179–180 Heiskalan 1990 mukaan). Avoimista vastauksista on eroteltu tutkimusongelman kannalta olennainen informaatio, jota on ensin analysoitu ja sitten tulkittu. (Eskola & Suoranta, 1999, 174–176) Tämä tulkinnan tulokset yhdistetään asteikkokysymysten tuloksiin sekä kirjalliseen aineistoon ja tuloksien perusteella on luotu verkkokurssi Virtuaalikylään.

Eskola ja Suoranta (1999, 128) viittaavat Syrjälään ja Nummiseen (1988), jotka kirjoittavat toimintatutkimuksen tavoitteena olevan jonkun asiantilan parantamisen oman toiminnan ja osallistujien avulla. Tutkimukseni tapauksessa kehittämis- ja parantamistoimenpiteenä on tuotantoeläinten eettisen hoidon opetusmateriaalin saatavuus: luonnonvara-alan oppilaitosten opetushenkilöstölle laatimani kyselyn ja haastattelun sekä keräämän kirjallisen aineiston perusteella laatimani verkkokurssimateriaali tuotantoeläinten eettisestä hoidosta on vapaasti käytettävissä Virtuaalikylässä. Eskola ja Suoranta (1999, 129) viittaavat Kalliolaan (1996), jonka mukaan pelkkä teoreettinen oppineisuus ei riitä. Sillä jos tutkija ei tunne kehittämisen substanssia vaan ainoastaan teorian, toiminnan rajat tulevat nopeasti vastaan. Tämä välttyy sillä, että oma sekä vastaajien substanssiosaaminen luonnonvara-alan tuotantoeläinten opetuksessa on vankka.

Kysely toteutettiin Webropol-ohjelmalla aikavälillä 9.-30.4.2010. Kyselyn tutkimusjoukkona olivat toisen asteen tuotantoeläinten eettistä hoitoa opettavat ihmiset (opettajat, koulutusjohtajat sekä tilan- ja karjanhoitajat). Kysely lähetettiin yhteensä 152 henkilölle, joista kyselyyn vastasi 81. Vastausprosentiksi muodostui 53. Kyselyn toteutuksessa ilmeni kuitenkin teknisiä ongelmia, jonka vuoksi kyselyssä oli muutamien tuntien mittaisia aikoja, jolloin vastaaminen oli mahdotonta. Lisäksi kysely lukkiutui ennen aikojaan, jonka vuoksi jouduttiin luomaan aiemmasta kyselystä kopio ja liittämään näiden kahden erillään olevan kyselyn aineistot vastausajan loputtua yhteiseksi tulosanalyysiksi. Ongelmista huolimatta vastausprosentti on korkea, varsinkin kun tavoitteena ei ollut koota määrällistä vaan laadullista materiaalia, jota voidaan käyttää toimintatutkimuksen pohja-aineistona. Materiaalin tavoitteena on

toimia yhdessä teoreettisen viitekehysten kanssa toimintatutkimuksen tavoitteidenasettelun taustamateriaalina ja antaa suuntaa varsinaiselle kehittämistyölle. Ongelmat kyselyn teknisessä toteutuksessa eivät ole todennäköisesti juurikaan vähentäneet vastausten määrää, koska kyselyä lähetettiin kolme muistutusviestiä niille vastaajille, joiden vastaus ei ollut vielä rekisteröitynyt tietokantaan. Näiden viestien yhteydessä kerrottiin esiintyneistä ongelmista.

Kyselyn tavoitteena oli saada verkkopostitukselle 100 % kattavuus eli tavoittaa kaikki maatalousalan toisen asteen oppilaitoksissa työskentelevät tuotantoeläinten hoidon opettajat. Tällöin tutkimuksesta tulee luotettavampi, kun tulokset eivät vääristy kohderyhmän valinnan vuoksi. Tämä osoittautui kuitenkin erittäin vaikeaksi, sillä valmista postituslistaa ei ollut olemassa ja osoitteet piti poimia käsin koulujen verkkosivuilta. Virtuaalikylän linkkien ja materiaalin, oppilaitosten verkkosivujen sekä työelämänohjaajan kontaktien avulla saatiin kuitenkin suhteellisen kattava postituslista kyselyä varten, jossa olivat edustettuina kaikki maatalousalan oppilaitokset sekä eri työntekijäryhmät (opettajat, koulutusjohtajat ja eläintenhoitajat). Totesimme kolmikantaisesti oppilaitoksen sen työelämän ohjaajien kanssa postituslistan kattavuuden olevan tarpeeksi laaja, jotta kysely voitiin lähettää.

Kyselyn suunnittelu tehtiin tiiviissä yhteistyössä työelämän ohjaajan kanssa. Prosessissa olivat mukana myös oppilaitoksen ohjaajat sekä it-alan ammattilainen, joka antoi teknistä palautetta kyselyn toimivuudesta. Ennen lähettämistä kysely testattiin koeryhmällä, johon kuului seitsemän kotieläintalouden opettajaa toisen asteen oppilaitoksista. Heidän palautteensa mukaan kyselyä hiottiin vielä hiukan, mutta pääasiassa koeryhmä oli tyytyväinen kyselyyn. Heidän mukaansa kysymykset olivat selkeitä ja yksiselitteisiä, vastaaminen helppoa ja testiryhmän kokemusten mukaan kaikille löytyi myös sopiva vaihtoehto kyselystä. Hirsjärvi ym. (1998; 191) mukaan yksi merkittävä kyselytutkimuksen heikkous on, etteivät annetut vastausvaihtoehdot ole olleet onnistuneita vastaajien näkökulmasta. Erityisesti tähän pyydettiin testiryhmää kiinnittämään huomiota. Kyselyn liitteenä olivat maatalousalan perustutkinnon perusteet (29/011/2009) soveltuvien osien, joista vastaajat pystyivät halutessaan kertaamaan nopeasti tutkinnon perusteita vastatessaan kysymyksiin.

5.1.2 Taustatiedot

Kysely oli jaettu kolmeen osaan, jossa ensimmäisessä osassa kerättiin taustatietoa vastaajista. Vastaajilta kysyttiin ikää (ikähaarukka alle 30 vuotta, 30–40 vuotta, 41–50 vuotta, 51–60 vuotta ja yli 60 vuotta), sukupuolta, asemaa koulutusorganisaatiossa (opettaja/kouluttaja, karjanhoitaja/tilanhoitaja koulutusjohtaja / rehtori ja jokin muu) sekä sijoittumista koulutuskentässä (nuorisoasteen koulutus, aikuiskoulutus tai molemmat). Ammatillisessa perusopetuksessa nuorisoasteen koulutus eli opetussuunnitelmaperusteinen koulutus eroaa merkittävästi aikuiskoulutuksesta eli näyttötutkintoperusteisesta koulutuksesta vaikka koulutus järjestetään samojen tutkinnon perusteiden mukaan. Tämän vuoksi taustatiedoissa haluttiin erottaa nämä kaksi vastaajajoukkoa toisistaan.

Lisäksi taustatiedoissa kysyttiin vastaajien kokemusta verkkokoulutuksesta ja verkkomateriaalin käytöstä opetuksessa. Vastaajan oli mahdollista valita useampi vaihtoehtoista, joita olivat: opetan verkkokurssilla, käytän verkko-opetusta yhtenä opetusmenetelmänä muiden joukossa, käytän verkko-opetusmateriaalia lähiopetuksen tukena, olen itse opiskellut verkkokurssilla ja minulla ei ole kokemusta verkkokoulutuksesta. Kyselyssä haluttiin kartoittaa myös, millaisia verkkokoulutuksen välineitä vastaajat ovat käyttäneet (valmiita verkkokursseja, oppimislustoja, videoluentoja, sosiaalisen median työkaluja, älytauluja ja muita verkkokoulutuksen välineitä) sekä käyttävätkö vastaajat verkosta saatavaa materiaalia opetuksessa (erittäin paljon, jonkin verran, vähän, ei ollenkaan ja en toimi opetustehtävissä). Lopuksi taustatieto-osiossa kysyttiin, millä tavalla Virtuaalikylä on vastaajille tuttu työkalu. Tässä kysymyksessä oli mahdollista valita useampi vaihtoehto, joita olivat oppilaitoksen sivujen päivitys Virtuaalikylään, sivuston oppimateriaalin käyttö, Virtuaalikylän käyttö oppilaitoksen markkinoinnissa, muu tutustuminen Virtuaalikylään, sivuston esittelyn näkeminen ja ei ollenkaan tuttu.

Näitä tietoja voidaan käyttää ryhmiteltäessä vastauksia esimerkiksi sen mukaan, ketkä todennäköisimmin tulevat käyttämään uutta eettisen eläinten hoidon verkkokoulutusmateriaalia ja millä ryhmällä on eniten ennakkoluuloja verkko-opetusta kohtaan. On myös tärkeä selvittää toimintatutkimuksen kannalta, minkä verran TVT-osaamista (tieto- ja viestintäteknikka) ja kokemusta verkon opetuskäytöstä oppimateriaalin tulevilla käyttäjillä on. Tällöin verkkomateriaali voidaan suunnitella luontivaiheessa palvelemaan käyttäjiään mahdollisimman hyvin. Virtuaalikylän tunteminen ei vaikuta suoranaisesti tulevaisuuden materiaalin käyttöön, mutta antaa arvokasta tietoa sivuston käytöstä päivittäjille. Lisäksi kyselyn yhtenä tavoitteena on

tuoda valmistuvaa oppimateriaalia ja sen julkaisukanavaa Virtuaalikylää jo ennakolta tutuksi käyttäjille.

5.1.3 Ammattietiikan opettaminen

Toisessa osassa selvitettiin vastaajien käsityksiä ammattietiikan opettamisesta ja maatalousalan perustutkinnon tutkinnon perusteista. Maatalousalan perustutkinnon perusteet säätelevät opetustoimintaa ja antavat kehykset, joihin koulukohtaiset opetussuunnitelmat rakennetaan. Kyselyn kannalta on siis tärkeää selvittää, miten perillä vastaajat ovat uusista tutkinnon perusteista joiden sisällön mukaan myös ammattietiikkaa tulee opettaa. Lisäksi vastaajilta kysyttiin, sisältyykö uusiin 2009 päivitettyihin tutkinnon perusteisiin tarpeeksi ammattietiikan ja tuotantoeläinten eettisen hoidon opetusta. Avoimessa kysymyksessä vastaajilta kysyttiin, onko perustutkinnon tutkinnon perusteissa kuvattu tarpeeksi tarkasti, mitä opiskelijan/tutkinnon suorittajan on osattava tuotantoeläinten eettisestä hoidosta. Näiden kysymysten tavoitteena on selvittää, kokevatko opettajat tutkinnon perusteiden ohjauksen tarpeeksi yksiselitteisenä ammattietiikan ja tuotantoeläinten eettisen hoidon osalta vai kaipaavatko he tarkempaa kuvausta opetussisällöistä. Ja vastaavatko tutkinnon perusteet nykyisen toimintaympäristön tarpeita, joissa tuotantoeläinten eettinen hoito korostuu kokoajan yhä enemmän.

Kyselyn seuraavat kysymykset ovat asteikkokysymyksiä, joissa käytettiin Likertin mallia soveltaen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1998, 195–196). Samat vaihtoehdot esitettiin kolmen kysymyksen alla: Miten tärkeänä pidät seuraavia ammattietiikan osa-alueita maatalousalan perustutkinnosta valmistuvalle opiskelijalle, Miten kiinnostuneita opiskelijat ovat seuraavista ammattietiikan osa-alueista ja Mistä ammattietiikan osa-alueista opiskelijat tarvitsevat lisätietoa. Asteikko oli 1-4, jossa 1 ei ollenkaan tärkeä, 2 vähän tärkeä, 3 tärkeä, 4 erittäin tärkeä. Vaikka Likert suosittelee vähintään viisiportaista asteikkoa (Hirsjärvi ym. 1998, 196), valittiin tähän kyselyyn neliportainen asteikko. Tarkoitus ei ole kerätä tilastollisesti pitkälle analysoitavaa aineistoa vaan saada mahdollisimman yksiselitteisesti vastaajien mielipiteet esille. Testiryhmä moitti viisiportaista asteikkoa, jossa neutraali kanta on liian helppo valita. Kuitenkin opetustyössä olevilla ihmisillä on oltava näistä asioista mielipiteitä ja siksi neutraali vaihtoehto jätettiin pois.

Asteikkokysymysten ammattietiikan osa-alueita olivat:

- Osaa kohdella eläimiä rauhallisesti ja ottaa työskennellessään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen
- Osaa ennaltaehkäistä toiminnallaan tarttuvia eläintauteja
- Osaa tuottaa korkealaatuisia eläintuotteita
- Osaa ottaa kantaa ja pohtia eläinjalostuksen riskejä ja mahdollisuuksia
- Ymmärtää eläinjalostukseen liittyvät mahdolliset riskit
- Osaa lajitella ja kierrättää tilalla syntyvät jätteet
- Osaa toimia avoimesti, rehellisesti ja vastuullisesti tuotantoeläinten hoitotöissä
- Arvostaa omaa ammattiaan
- Osaa toimia työelämässä ja ottaa työskennellessään toiset ihmiset huomioon

Kysymysten tarkoituksena on selvittää opettajien arvostus eri ammattietiikan osa-alueita kohtaan ja selvittää, mieltävätkö opettajat opiskelijoiden olevan kiinnostuneita aiheista, joita opettajat kokevat heidän tarvitsevan työelämässä ja joista opiskelijoiden tulisi saada lisätietoa.

Asteikkokysymysten jälkeen kyselyssä on avoimia kysymyksiä, joissa kysytään mitä muita ammattietiikan taitoja valmistuvan opiskelijan olisi hallittava ja kuinka tällä hetkellä opetat tutkinnon perusteiden mukaisia ammattietiikan taitoja opiskelijoille. Näitä seuraavassa monivalintakysymyksessä pyydetään valitsemaan vaihtoehdoista, kuinka tutkinnon perusteiden mukaisia ammattietiikan taitoja voitaisiin opettaa opiskelijoille. Vaihtoehtoina ovat työssäoppimalla, käytännön työssä (esimerkiksi työvuorossa koulutilalla) ohjaamalla, teoriaopetuksella, itsenäisesti opiskelemalla, tehtävillä, ryhmätöillä, keskustelemalla, tilavierailuilla ja muuten (miten). Vastaajalla on mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Lopuksi vastaajilta kysytään avoimella kysymyksellä, voitaisiinko joku edellä mainituista työskentelytavoista toteuttaa verkossa. Tavoitteena oli kartoittaa, kuinka ammattietiikkaa opetetaan nykyään, kuinka vastaajien mielestä sitä voisi parhaiten opettaa ja kokevatko vastaajat verkkomateriaalista olevan hyötyä ammattietiikan taitojen opetuksessa.

5.1.4 Verkkokurssi Virtuaalikylässä

Kolmannessa osiossa vastaajilta kysyttiin mielipiteitä Virtuaalikylään luotavan verkkokoulutusmateriaalin sisällöstä ja toteutustavasta. Monivalintakysymyksellä haluttiin selvittää, kuinka todennäköisesti vastaajat tulisivat käyttämään luotavaa verkkomateriaalia. Vaihtoehtoina kysymykseen käyttäisitkö valmista verkkomateriaalia tuotantoeläinten eettisen hoidon opetuksessa, olivat kyllä,

todennäköisesti, ehkä, en, en osaa sanoa ja en opeta tuotantoeläinten eettistä hoitoa. Lisäksi vastaajilta kysyttiin, millaiselle materiaalille hellä olisi käyttöä tuotantoeläinten eettisen hoidon opetuksessa. Valmiita vaihtoehtoja (joista vastaaja pystyi valitsemaan useamman) olivat luentomateriaalit, videoklipit, valmiit tehtävät, interaktiivinen materiaali (esimerkiksi verkkokeskustelut ja sosiaalinen media), lehtiartikkelit ja haastattelut sekä testit ja kokeet, materiaalitietokanta (muualta verkosta löytyvä materiaali). Lisäksi vaihtoehtoina olivat muu (mikä) materiaali ja minulla ei olisi käyttöä kyseiselle oppimateriaalille.

Seuraavassa avoimessa kysymyksessä kysyttiin, millaisia toiveita vastaajilla olisi tuotantoeläinten eettisen hoidon verkkomateriaalille. Lisäksi vastaajille annettiin mahdollisuus tarjota itsellä jo valmiiksi olevaa materiaalia tuotantoeläinten eettisestä hoidosta Virtuaalikylässä käytettäväksi, jotta olemassa olevat resurssit voidaan käyttää mahdollisimman tehokkaasti kehittämistehtävässä hyväksi. Tavoitteena oli yksilöidä vastaajien tarpeet verkkomateriaalin toteutuksesta ja sisällöstä, jotta se vastaisi opetuskentän tarpeisiin mahdollisimman hyvin.

Kyselyn lopussa oli avoin palautekohta, johon vastaajilla oli mahdollisuus kirjoittaa terveisiä verkkokurssin laatijoille sekä Virtuaalikylän ylläpidolle. Kyselyssä pyrittiin noudattamaan Hirsjärvi ym. (1998, 199) ohjeita, joiden mukaan kyselyssä tulisi edetä yleisistä kysymyksistä spesifisiin. Lisäksi kyselyyn vastaaminen kesti testiryhmän palautteen mukaan n. 5-10 minuuttia, joten Hirsjärven ym. (1998, 199) ohje maksimissaan 15 minuutin kyselyn täyttöajasta saatiin toteutettua.

5.2 Toimintatutkimus

Opinnäytetyöni kehittämisosassa tavoitteena on ollut rakentaa teoreettisen viitekehyksen ja kyselyn tulosten perusteella verkkokoulutusmateriaali, joka vastaa opettajien sekä työohjaajien käytännön tarpeisiin ja perustuu maatalousalan perustutkinnon tutkinnonperusteisiin (29/011/2009). Kehittämisosiossa sekoittuvat konstruktiiivinen tutkimus ja toimintatutkimus. Konstruktiiivinen ote tulee verkkokurssin suunnittelusta ja toteutuksesta. Mukana on vahvasti pragmaattinen näkökulma, sillä verkkomateriaalin toimivuus opetuksessa ja helppokäyttöisyys on tärkein arviointikriteeri. Konstruktiiivisessa tutkimuksessa myös toimeksiantajan rooli on merkittävä, sillä tämä on tarjonnut asiantuntija-apua ja verkkoympäristön, jossa oppimateriaali julkaistaan.

Toimintatutkimuksen piirteitä tutkimukseen tulee omasta osallisuudestani aiheeseen.

Tarkoituksena on ollut saada aikaan tietynlaista muutosta organisaatiossa tai paremminkin ammattietiikan opetusmenetelmissä (Seppänen, 2004). Kuulan (1999, 218) mukaan toimintatutkimukselle tyypillistä on ongelmakeskeisyys ja käytäntöön suuntautuminen. Tutkimusprosessissa vuorottelevat suunnittelu, toiminta ja toiminnan arviointi. Toimintatutkimuksella onkin paljon yhteistä tuotekehityksen ja työn kehittämisen kanssa.

Toimintatutkimuksen aineistona on käytetty henkilökohtaista toimintatutkimuspäiväkirjaa ja testiryhmän haastatteluja. Toimintatutkimus jakautuu kolmeen vaiheeseen, joita on toteutettu syklisesti prosessin aikana. Ensin verkkokoulutusmateriaalille asetettiin tavoitteet kyselytutkimuksen ja teoreettisen viitekehityksen pohjalta. Tämän jälkeen erilaisia toteutusvaihtoehtoja tutkittiin ja kokeiltiin käytännössä. Saatua materiaalia arvioitiin ja hankittiin tietoa onnistumisista ja epäonnistumisista.

Arviointi tapahtui Virtuaalikylän ylläpidon sekä testiryhmän kanssa yhteistyössä, joiden palautteen mukaan toimintatutkimuksen syklissä palattiin takaisin alkuun tarkistamaan tavoitteita ja jatkamaan verkkokoulutusmateriaalin kehittämistä. Testiryhmänä toimivat Virtuaalikylä-seminaarin osallistujat 23.9.2010. Palautetta kerättiin testiryhmältä keskustelulla, jota edelsi verkkomateriaalin 30 minuutin pituinen esittely. Tällöin saatiin hyödynnettyä konstruktivisen tutkimuksessa tärkeää kommunikaatiota hyödyntäjän ja toteuttajien kesken. Seppänen (2004) huomauttaa, että konstruktion – eli tässä tapauksessa verkkomateriaalin – oikeaksi tai hyödylliseksi osoittaminen ei välttämättä ole helppoa. Tässä tapauksessa lopullinen evaluointi ja hyödyllisyyden arviointi voidaan tehdä vasta kun verkkomateriaali on ollut käytössä Virtuaalikylässä ja eri käyttäjäryhmät ovat päässeet testaamaan sen toimivuutta käytännössä.

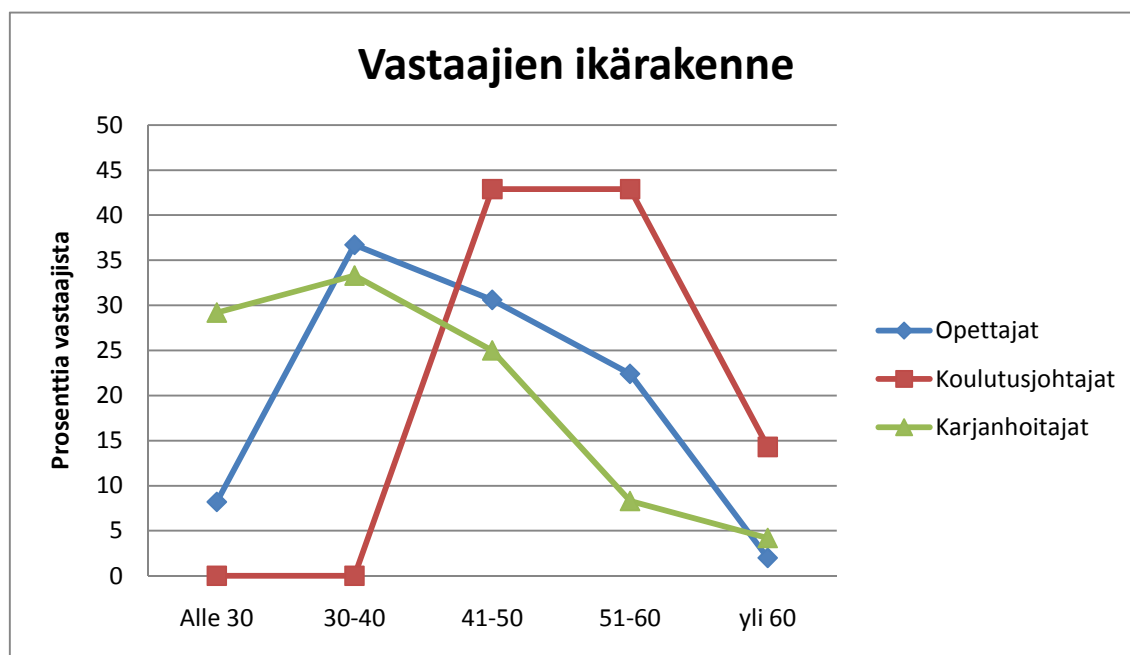
Konstruktivisessa tutkimuksessa oleellista on tuoda aiempi teoreettinen tietämys mukaan ongelmanratkaisuun (Seppänen, 2004). Tässä tapauksessa tutkijan tehtävä on ollut paitsi kehittää verkkomateriaalista käyttäjäystävällistä ja opetuskäyttöön soveltuvaa myös huolehtia sen sisällöllisestä laadusta ja tutkinnon perusteiden mukaisesta lähestymistavasta. Tämän vuoksi materiaalia arvioitettiin myös Virtuaalikylän ylläpidolla, joilta saatava palaute kohdistui enemmän aineiston relevanttiuteen kuin tuntemukseen siitä, miltä verkkomateriaalin käyttäminen tuntuu.

Toimintatutkimuksen luotettavuuden kannalta merkittävä asia on ollut monipuolisen testiryhmän kokoaminen. Testiryhmässä on ollut edustettuna opettajia ja työnohjaajia eri oppilaitoksista ja ikäryhmistä. Näin saatavassa palautteessa ei korostunut yhden käyttäjäryhmän mielipiteet vaan se edustaa laajemmin verkkokoulutusmateriaalin käyttäjiä. Kuitenkaan ei voitu ajatella, että Virtuaalikylän päivittäjät edustavat verkkopalvelujen ja Virtuaalikylän käytön keskimääräistä osajaa, jonka vuoksi käytettävyyttä arvioi erikseen kaksi opettajaa, joilla ei ollut aiempaa kokemusta Virtuaalikylän käytöstä.

6 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Taustatiedot

Kysely lähetettiin 158 henkilölle, joista 81 vastasi kyselyyn. Vastausprosentiksi muodostui 63. Vastaajien taustatiedot on esitetty taulukossa 3 sivuilla 44–45. Vastaajista, joita oli 81 henkilöä, enemmistö oli naisia, 67 (83 %). Miehiä vastaajista oli 17 % (14 henkilöä). Kolmasosa vastaajista oli 30–40 vuotiaita (27 henkilöä) ja seuraavaksi suurin ikäryhmä oli 41–50 -vuotiaat (24 henkilöä). Alle 30 vuotiaita vastaajista oli 14 % (11 henkilöä), 51–60 -vuotiaita 20 % (16 henkilöä) ja yli 60-vuotiaita 4 % (3 henkilöä). Ikäjakauma muuttuu kuitenkin, mikäli vastaajat suodatetaan asemansa koulutusorganisaatiossa mukaan, kuten kuviossa 3 on esitetty. Karjan- ja tilanhoitajat ovat keskimääräistä nuorempia, koulutusjohtajat ja rehtorit ovat puolestaan keskiarvoa vanhempia. Opettajat ja kouluttajat edustavat parhaiten tutkimuksen keskiarvoa, johon kuitenkin vaikuttaa paljon myös opettajien/ kouluttajien suuri osuus vastaajista (61 %).

KUVIO 3. Kyselyyn vastaajien ikärakenne työtehtävien mukaan jaoteltuna (n=81)

Vastaajat jakautuivat asemaltaan koulutusorganisaatiossa opettajiin/kouluttajiin, koulutusjohtajiin/rehtoreihin ja karjanhoitajiin/tilanhoitajiin. Lisäksi yksi vastaaja ilmoitti asemakseen muu, jonka sanallisissa vastauksissa tarkensi ohjaajaksi. Kyselyn tuloksia esitettäessä ohjaaja on laskettu mukaan opettajien ja kouluttajien ryhmään. Opettajia tai kouluttajia vastaajista oli 61 % (49 henkilöä). Heistä naisia oli 88 % (43 henkilöä) ja miehiä 12 % (6 henkilöä). Koulutusjohtajia tai rehtoreita vastaajista oli 9

% (7 henkilöä), joista miehiä oli 57 % (4 henkilöä) ja naisia 43 % (3 henkilöä). Karjanhoitajia tai tilanhoitajia vastaajista oli 30 % (24 henkilöä), joista naisia 83 % (20 henkilöä) ja miehiä 17 % (4 henkilöä).

Vastaajista 68 % (55 henkilöä) ilmoitti työskentelevänsä sekä nuorisoasteen että aikuiskoulutuksen parissa. 25 % (20 henkilöä) vastaajista ilmoitti työskentelevänsä ainoastaan nuorisoasteen koulutuksen parissa ja 7 % (6 henkilöä) pelkästään aikuiskoulutuksen parissa. Karjan- tai tilanhoitajista sekä aikuis- että nuorisoasteen koulutuksen parissa työskentelee vastaajista 83 % (20 vastaajaa) ja pelkästään nuorisoasteen koulutuksen parissa 17 % (4 vastaajaa). Kukaan karjan- tai tilanhoitajista ei työskentele pelkästään aikuiskoulutuksen parissa. Rehtoreista tai koulutusjohtajista sekä nuoriso- että aikuiskoulutuksen parissa työskentelee vastaajista 71 % (5 henkilöä) ja nuorisoasteen koulutuksen parissa 29 % (2 henkilöä). Kukaan rehtoreista tai koulutusjohtajista ei työskentele pelkästään aikuiskoulutuksen parissa. Opettajista ja kouluttajista 59 % (29 henkilöä) työskentelee sekä nuoriso- että aikuisasteen koulutuksen parissa. Nuorisoasteen koulutuksen parissa työskentelee 29 % (14 henkilöä) vastaajista ja aikuiskoulutuksen parissa 12 % (6 henkilöä) vastaajista.

Vastauksia voidaan siis tulkita siten, että opetussuunnitelmaperusteisen koulutuksen (ts. nuorisoaste) näkökulma on korostunut vastauksissa, koska vastaajista suurimmalla osalla on vahva sidos nuorisoasteen koulutukseen kun taas pelkästään aikuiskoulutuksen parissa työskenteleviä on merkittävästi pienempi osuus. Kuitenkin yli puolet vastaajista työskentelee sekä nuorten että aikuisten parissa, joten vastauksia voidaan pitää pätevinä sekä näyttötutkintoperusteiseen että opetussuunnitelmaperusteiseen koulutukseen.

Verkkokoulutuksesta kokemusta oli 73 % vastaajista (59 henkilöä). Kuitenkin opettajista ja kouluttajista verkkokoulutuksesta kokemusta oli 92 % (45 henkilöä) ja rehtoreista ja koulutusjohtajista 100 % (7 henkilöä). Karjan- ja tilanhoitajista verkkokoulutuksesta kokemusta oli 33 % (8 henkilöllä), joista kaikki olivat hankkineet verkkokoulutuskokemuksensa kokonaan verkossa opiskellen. Kaikki rehtorit ja koulutusjohtajat (7 henkilöä) olivat myös opiskelleet verkkokursseilla, lisäksi yhdellä rehtorilla/koulutusjohtajalla oli kokemusta verkossa opettamisesta. Opettajista ja kouluttajista 71 % (35 henkilöä) on itse opiskellut verkkokurssilla ja 47 % (23 henkilöä) käyttää verkkokoulutusmateriaalia lähiopetuksen tukena. Opettajista ja kouluttajista 35 % (17 henkilöä) on kokemusta verkossa opettamisesta ja 4 % (2 henkilöä) opettaa kokonaan verkossa toteutettavalla kurssilla.

Niistä 59 vastaajasta, joilla oli kokemusta verkkokoulutuksesta, 90 % (53 henkilöä) on käyttänyt erilaisia oppimisolustoja (esimerkiksi moodle tai WebCT). Videoluentoja on käyttänyt 32 % (19 henkilöä), sosiaalista mediaa 22 % (13 henkilöä) ja valmiita verkkokursseja (esimerkiksi ISOVerstaalta) 19 %. Älytauluja vastaajista ilmoitti käyttäneensä 7 % (4 henkilöä) ja muita verkkokoulutuksen työkaluja 7 % (4 henkilöä). Muiksi verkkokoulutuksen työkaluiksi mainittiin alan kaikissa tapauksissa verkosta löydettävä materiaali (esim. EDU ja Virtuaalikylä) ja yksi vastaaja mainitsi käyttävänsä sähköpostia. Kartoitettaessa Internetin käyttöä opetuksessa 24 % vastaajista (19 henkilöä) ilmoitti käyttävänsä verkkoa paljon opetuksessaan. 49 % (40 henkilöä) käyttää Internetiä jonkin verran opetuksessaan, 10 % (8 henkilöä) käyttää verkkoa vähän ja 5 % (4 henkilöä) ilmoitti ettei käytä Internetiä opetuksessa ollenkaan. Heistä, jotka ilmoittivat, etteivät käytä verkkoa opetuksessaan ollenkaan 2 työskentelee opettajina tai kouluttajina ja 2 karjan- tai tilanhoitajina. 12 % vastaajista (10 henkilöä) ilmoitti, ettei toimi opetustehtävissä.

Koska sekä opettajilla että koulutusjohtajilla on erittäin laajasti kokemusta verkkokoulutuksesta, tulevat karjanhoitajat olemaan suurimpana haasteena kun toimintatutkimuksena tehtävä verkkomateriaali saadaan käyttöön. Toisaalta 50 %:lla karjanhoitajista on paljon tai jonkin verran kokemusta internetistä etsityn materiaalin käytöstä opetuksessa tai ohjauksessa. Näin ollen voisi ajatella, että Virtuaalikylään luotavan materiaalin käyttö ei olisi heille hankalaa. Tauriainen (2010, 63) mukaan 70 % opetusmaatilojen henkilökunnasta tietää mitä Virtuaalikylä on, joten haasteeksi jää se vastaajien ryhmä, jolle internetin käyttö ei ole luontevaa ja joka ei tunne Virtuaalikylää ennestään.

Toisaalta 29 % karjanhoitajista ilmoitti, ettei toimi opetustehtävissä, vaikka koulutilat toimivat oppimisympäristöinä ja niitä tulisi hyödyntää täysipainoisesti opetuksessa erityisesti ensimmäisenä opiskeluvuonna (Tauriainen 2010, 73). Herääkin siis kysymys, ovatko ne karjanhoitajat, jotka ovat vastanneet, etteivät toimi opetustehtävissä, ymmärtäneet kysymyksen väärin. Vai eivätkö he ole sisäistäneet omaa ohjaustehtäväänsä osaksi opetusta ja opetussuunnitelmatyön toteutusta?

Virtuaalikylä (www.virtuaali.info) oli tuttu 91 % vastaajista (74 henkilöä). Heistä 21 % (17 henkilöä) on päivittänyt Virtuaalikylän sivuja, 28 % (23 henkilöä) on käyttänyt Virtuaalikylästä löytyvää oppimateriaalia ja 9 % vastaajista (7 henkilöä) on käyttänyt Virtuaalikylää markkinointitarkoituksissa. 49 % vastaajista (40 henkilöä) on tutustunut muuten Virtuaalikylään ja 11 % (9 henkilöä) on nähnyt Virtuaalikylän esittelyn. Karjan-

tai tilanhoitajien Virtuaalikylän tuntemus on pääasiassa oppilaitoksen sivujen päivitystä (25 % vastaajista) ja muuta tutustumista Virtuaalikylään (54 % vastaajista). Rehtorit ja koulutusjohtajat käyttävät Virtuaalikylää markkinoinnissa (29 % vastaajista) ja ovat tutustuneet muuten palveluun (71 %). Opettajien ja kouluttajien Virtuaalikylän käyttö on pääasiassa materiaalin käyttöä opetuksessa (45 % vastaajista), oppilaitoksen sivujen päivitystä (22 %) ja muuta palveluun tutustumista (43 %). 3 opettajaa ja kouluttajaa sekä 3 karjan- tai tilanhoitajaa eivät olleet tutustuneet Virtuaalikylään ollenkaan. Tulokset ovat opettajien ja karjanhoitajien osalta hyvin samansuuntaiset kuin Susanna Tauriaisen (2010) raportissa ”Opetusmaatilat, -puutarhat ja -tallit oppimisympäristöinä”.

TAULUKKO 3. Kyselyn vastaajien taustatiedot

Kysymys	Taustamuuttuja	Henkilöä	Prosenttia vastaajista
Sukupuoli N=81	Nainen	67	82,7
	Mies	14	17,3
Ikä N=81	Alle 30 vuotta	11	13,6
	30–40 vuotta	27	33,3
	41–50 vuotta	24	29,6
	51–60 vuotta	16	19,8
	Yli 60 vuotta	3	3,7
Asema koulutusorganisaatiossa N=81	Opettaja	49	60,5
	Koulutusjohtaja	7	8,7
	Karjanhoitaja	24	29,6
	Muu	1	1,2
Työkenttä N=81	Nuorisoasteen koulutus	20	24,7
	Aikuiskoulutus	6	7,4
	Molemmat	55	67,9
Kokemus verkkokoulutuksesta N=81	Opetan verkkokursseilla	2	2,5 %
	Käytän verkkoa opetuksessa	18	22,2 %
	Käytän verkkomateriaalia lähiopetuksessa	23	28,4 %
	Olen opiskellut	50	61,7 %

	verkkokurssilla		
	Ei kokemusta	22	27,2 %
Käyttämäsi verkkokoulutuksen työkalut N=59	Valmiit verkkokurssit	11	18,6 %
	Oppimisalustat	53	89,8 %
	Videoluennot	19	32,2 %
	Sosiaalinen media	13	22,0 %
	Älytaulu	4	6,8 %
	Muuta	4	6,8 %
Internetin käyttö opetuksessa N=81	Paljon	19	23,5 %
	Jonkin verran	40	49,4 %
	Vähän	8	9,9 %
	En ollenkaan	4	4,9 %
	En toimi opetustehtävissä	10	12,3 %
Virtuaalikylän tuntemus N=81	Sivujen päivitys	17	21,0 %
	Opetusmateriaalin käyttö	23	28,4 %
	Käyttö markkinoinnissa	7	8,6 %
	Tutustunut muuten	40	49,4 %
	Nähnyt esittelyn	9	11,1 %
	Ei ole tuttu	7	8,6 %

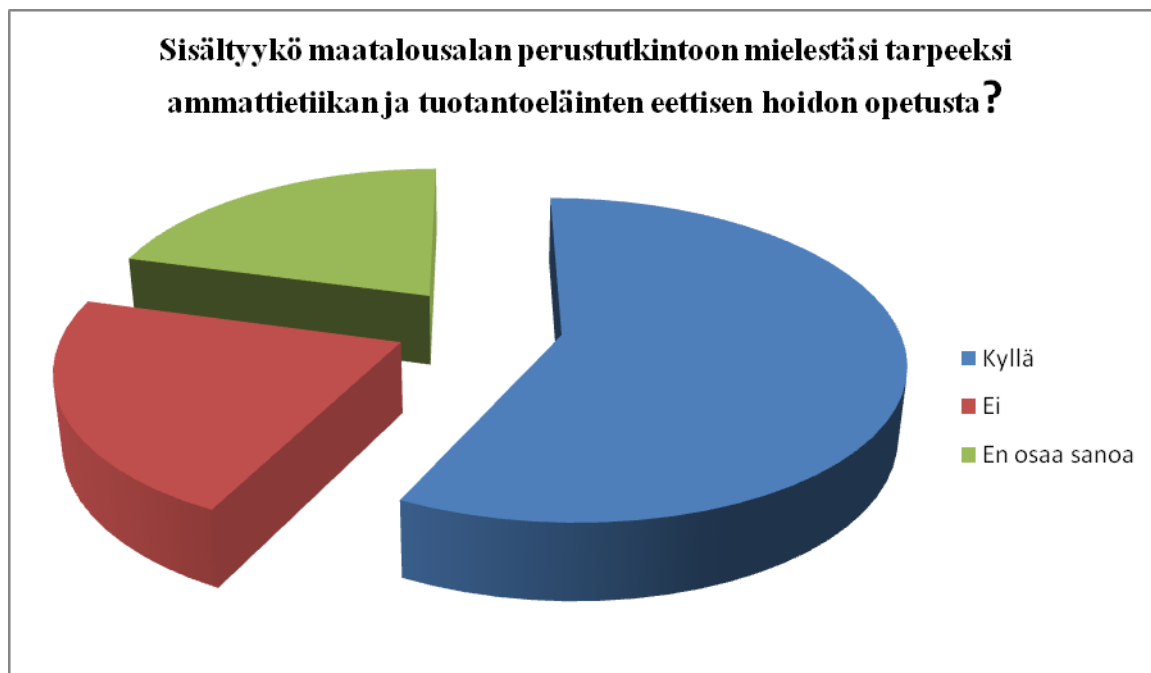
6.2 Ammattietiikan opettaminen

Maatalousalan perustutkinnon ammatilliset perusteet uusittiin vuonna 2009 (määräys 29/011/2009). Vastaajista 62 % (50 henkilöä) ilmoitti tutustuneensa uusiin ammatillisen perustutkinnon perusteisiin. 33 % vastaajista (27 henkilöä) ilmoitti tutustuneensa uusiin tutkinnon perusteisiin jonkin verran ja 5 % (4 henkilöä) ei ollut tutustunut ollenkaan uusittuihin tutkinnon perusteisiin. Erot vastaajaryhmien välillä olivat suuria: kaikki koulutusjohtajat ja rehtorit vastasivat tutustuneensa uusiin tutkinnon perusteisiin. Opettajista ja kouluttajista uudet tutkinnon perusteet olivat tuttuja 74 % vastaajista (36 henkilöä) ja jonkin verran tuttuja 26 % vastaajista (13 henkilöä). Karjan- ja tilanhoitajista tutkinnonperusteet olivat tuttuja 25 % vastaajista (6 henkilöä) ja 58 % vastaajista (14 henkilöä) uudet tutkinnon perusteet olivat jonkin verran tuttuja. 17 % (4 henkilöä) karjan- ja tilanhoitajista ei ollut tutustunut tutkinnon perusteisiin ollenkaan.

Vaikka luvut näyttävät kohtuullisen hyviltä, on mielestäni huolestuttavaa, että karjan- ja tilanhoitajista 17 % ei ole tutustunut tutkinnon perusteisiin ollenkaan, vaikka heillä on opiskelijoiden ohjausvastuu käytännön työtilanteissa. Heistä myös enemmän kuin puolet (58 %) kertoi tuntevansa tutkinnon perusteita vain jonkin verran. Myös opettajien ja kouluttajien kohdalla huolestuttavaa on, että joka neljäs vastaaja on tutustunut tutkinnon perusteisiin jonkin verran. Vaikka koulukohtaiset opetussuunnitelmat (OPS) on laadittu ammatillisen perustutkinnon perusteiden pohjalta, opetusneuvos Susanna Tauriaisen ohjeiden mukaan OPS ei saa olla mikään kopio tutkinnon perusteista. Tauriaisen mukaan opetussuunnitelmassa kerrotaan miten opetetaan, kun taas tutkinnon perusteet kertovat mitä opetetaan ja mitkä ovat opiskelijoiden arviointiperusteet. (Tauriainen 2009) Mikäli opettajista vain $\frac{3}{4}$ kertoo tuntevansa tutkinnon perusteet kunnolla vaikka ne ovat olleet kyselyyn vastattaessa käytössä jo yli vuoden, voi perustellusti kysyä, mihin opetuksen suunnittelu tällöin perustuu. Ja ovatko tutkinnon perusteisiin kirjoitetut tuotantoeläinten eettisen hoidon opetuksen tavoitteet toteutuneet kaikissa oppilaitoksissa.

Kuviosta 4 käy ilmi, että vastaajista 56 % (47 henkilöä) mielestä Maatalousalan perustutkintoon sisältyy riittävästi ammattietiikan ja tuotantoeläinten eettisen hoidon opetusta. 22 % vastaajan mielestä (18 henkilöä) Maatalousalan perustutkinto ei sisällä tarpeeksi ammattietiikkaa ja tuotantoeläinten eettistä hoitoa. 21 % vastaajista (17 henkilöä) ei osannut sanoa. Opettajista ja kouluttajista 61 % (30 henkilöä) mielestä tutkinnon perusteet sisältävät ja 20 % (10 henkilöä) mielestä tutkinnon perusteet eivät sisällä tarpeeksi ammattietiikkaa ja tuotantoeläinten eettistä hoitoa. 18 % vastaajista (9 henkilöä) ei osannut sanoa. Koulutusjohtajista ja rehtoreista 86 % (6 henkilöä) mielestä tutkinnon perusteisiin sisältyy ja 14 % (1 henkilö) mielestä tutkinnon perusteisiin ei sisälly tarpeeksi ammattietiikkaa ja tuotantoeläinten eettistä hoitoa. Karjan- ja tilanhoitajista 38 % (9 henkilöä) tutkinnon perusteisiin sisältyy ja 29 % (7 henkilöä) mielestä ei sisälly tarpeeksi ammattietiikkaa ja tuotantoeläinten eettistä hoitoa. 33 % (8 henkilöä) ei osannut sanoa.

Sen sijaan kytköstä siihen, oliko vastaaja tutustunut maatalousalan perustutkinnon tutkinnon perusteisiin ollenkaan, jonkin verran tai paljon ei vastauksissa ollut. Ainoa merkittävä havainto on, että 50 % vastaajista, jotka eivät ole tutustuneet tutkinnon perusteisiin ollenkaan ovat sitä mieltä että se sisältää tarpeeksi tuotantoeläinten eettistä hoitoa. 50 % tutkinnon perusteisiin tutustumattomista vastaajista ei osaa sanoa.

KUVIO 4. Maatalousalan perustutkinnon (29/011/2009) sisältämän ammattietiikan ja tuotantoeläinten eettisen hoidon sisältöjen riittävyys (n=81)

Seuraavalla avoimella kysymyksellä haluttiin selvittää, onko Maatalousalan perustutkinnon tutkinnon perusteissa kuvattu tarpeeksi tarkkaan, mitä opiskelijan tai tutkinnon suorittajan on osattava ammattietiikan ja tuotantoeläinten eettisen hoidon osalta suorittaessaan tutkintoa. Vastauksia tuli 51, joista ei ollut löydettävissä mitään selkeää yhteistä nimittäjää sen enempää opetushenkilöstön, karjanhoitajien kuin koulutusjohtajienkaan vastauksista. Osan mielestä asiat on kuvattu tutkinnon perusteissa tarpeeksi tarkkaan:

Kyllä. Antaa suuntaviivoja siitä, mitä asioita ainakin pitää opetuksessa ottaa esille. Ei tutkinnon perusteista voi lähteäkään tekemään yksityiskohtaista, pitkää luetteloa.

On kuvattu hyvin. Eläinten hyvinvointi ja eettinen hoito nostettu esille aiempaa tarkemmin.

Kuvaus on tarpeeksi hyvä, kunhan eettinen hoito mielletään "poikkitieteelliseksi" asiaksi, eikä sen opetus jää vain omaksi pikkukurssikseen.

Mielestäni kuvaukset ovat riittävän tarkat (ainakin opettajan näkökulmasta), koska niissä on melko yksityiskohtaisesti selvitetty tuotantoetiikan piiriin kuuluvat asiat. Opettajan on keskusteltava opiskelijoiden kanssa siitä, mitä eri kohdissa tarkoitetaan ja mitä etiikka on ja miten erilaisilla asioilla voidaan tulkita.

Osa vastaajista piti uusia tutkinnon perusteita ammattietiikan ja tuotantoeläinten eettisen hoidon osalta riittävinä, mutta konkretiaa ja termien avaamista pidettiin tarpeellisena:

Kuvauksia on, mutta mielestäni niiden pitäisi olla vieläkin konkreettisempia.

Ei tutkinnon perusteissa ole varsinaisesti kuvattu eläinten eettistä hoitoa, mutta mielestäni se on osa tuotantoeläinten hyvinvoinnin tuntemusta. Eli sen voi lukea rivien välistä.

Osa vastaajista piti kuvauksia liian pelkistettyinä ja tulkinnanvaraisina:

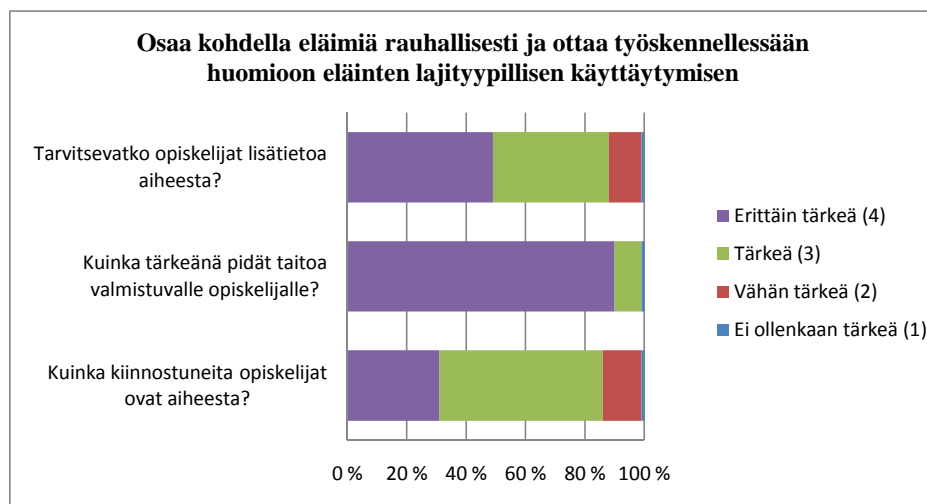
Ei. Se, mitä opiskelijan on osattava eri opintokokonaisuuksissa, on mielestäni tutkinnon perusteissa ilmaistu varsin pyöreästi. Osaamisen kuvaus on liian pelkistetty.

Jo käytännönpuolen perusvaatimukset ovat liian tulkinnanvaraisia eikä niissä sanota mitä oikeastaan opiskelijoiden pitäisi osata. Näyttöjen arvioinnit ovat olleet aika vaikeita. Eettistä hoitoa ei juurikaan edes mainita ja tähän asti on se jäänyt karjanhoitajien kontolle kertoa siitä jos edes menee perille.

Avoimissa vastauksissa erityisesti karjan- ja tilanhoitajat toivoivat tutkinnon perusteisiin enemmän konkreettista kuvausta ja toivat esille opetuksen kytkemisen käytännön työtehtäviin. Opettajat ja kouluttajat toivoivat oppimateriaalia, jonka avulla tuotantoeläinten eettistä hoitoa voisi helpommin opettaa myös teoriassa. Osa opettajista ja kouluttajista koki eettisen hoidon kuvaukset tarpeeksi tarkoiksi, osa mielsi ne suuntaa-antaviksi, jotka avautuvat lisää tulkitsijan ammattitaidon avulla ja osa vastaajista piti niitä liian epätarkkoina. Koulutusjohtajien ja rehtoreiden mielestä tuotantoeläinten eettinen hoito on kuvattu tarpeeksi tarkkaan tutkinnon perusteissa. Erään koulutusjohtajan/rehtorin kommentissa kuitenkin tiivistyy tämän avoimen kysymyksen vastaukset hyvin.

Tutkinnon perusteissa on huomioitu, mutta sen termien avaaminen ja miten jää koulutuksen järjestäjän vastuulle. Erittäin tärkeä asia, mutta miten varmistetaan, että kukin koulutuksen järjestäjä ottaa omassa opetuksen toteutussuunnitelmassa asian riittävän laajasti ja monipuolisesti.

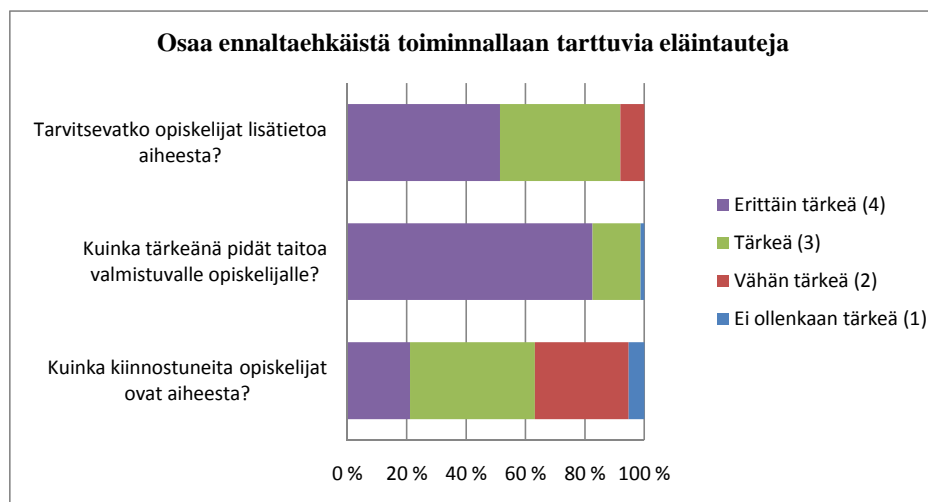
Kun vastaajia pyydettiin arvioimaan maatalousalan perustutkinnon ammattietiikan tuotantoeläinten hoidon opintokokonaisuuksien eri osa-alueiden tärkeyttä valmistuville opiskelijoille, opiskelijoiden kiinnostusta kyseisistä ammattietiikan osa-alueista sekä opiskelijoiden tarvetta saada niistä lisätietoa, olivat tulokset hyvin tasaisia. Kaikkia ammattietiikan osa-alueita pidettiin yleisesti tärkeinä, mutta vastaajat pitivät niukasti eläinten rauhallista kohtelua ja lajityypillisen käyttäytymisen huomioon ottamista työssä tärkeimpänä taitona valmistuvalle opiskelijalle (ka. 3,87) (kuvio 5). Samaa aihealuetta pidettiin myös opiskelijoiden mielestä kiinnostavimpana aiheena (ka. 3,35). Sen sijaan kysyttäessä, mistä opiskelijoilla olisi tarvetta saada lisätietoa, oli eläinten rauhallinen kohtelu ja lajityypillisen käyttäytymisen tunteminen vasta kuudennella sijalla (ka. 3,35). Voitaneen siis olettaa, että eläinten käsittelyä ja lajinmukaista käyttäytymistä opetetaan vastaajien mielestä tällä hetkellä tarpeeksi ja sen oppimistavoitteet saavutetaan opiskelujen aikana.

KUVIO 5. Eläinten rauhallisen kohtelun ja lajityypillisen käyttäytymisen huomioinnin merkitys maatalousalan perustutkinnon opinnoissa (n=81)

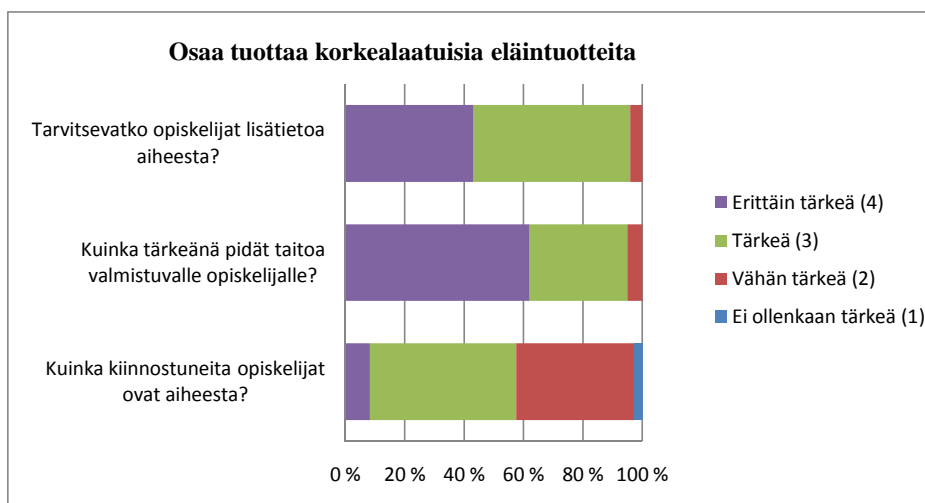
Tarttuvien tautien ennaltaehkäisyä vastaajat pitivät tärkeyden osalta neljänneksi tärkeimpänä taitona valmistuvalle opiskelijalle (ka. 3,8) (kuvio 6). Opiskelijoita aiheen uskottiin kiinnostavan kolmanneksi eniten (ka. 2,79) ja lisätiedon tarvetta sille

uskottiin olevan ammattietiikan osa-alueista neljänneksi eniten (ka. 3,43). Vastaajien mielestä kyseessä on siis melko tärkeä ammattietiikan osa-alue, sillä erot korkeammalle arvotettuihin etiikan osa-alueisiin ovat pieniä.

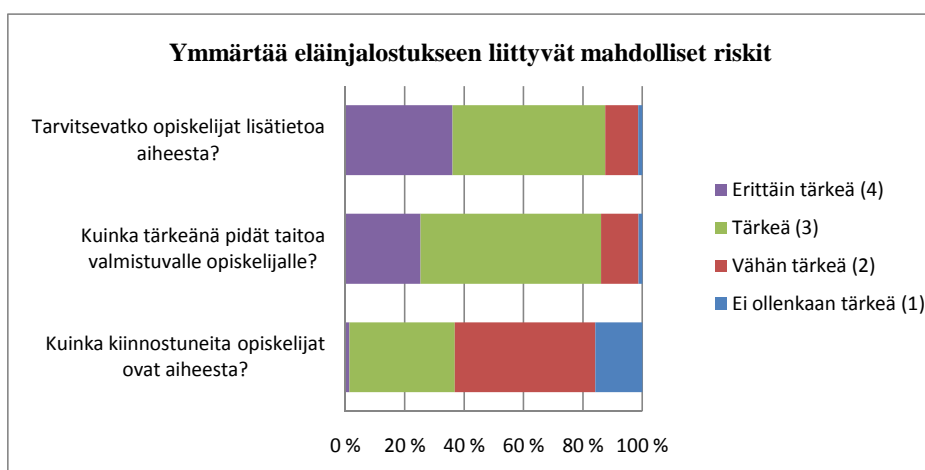
KUVIO 6. Tarttuvien tautien ennaltaehkäisyn merkitys maatalousalan perustutkinnossa (n=81)

Korkealaatuisten eläintuotteiden tuottamista vastaajat pitivät tärkeyden osalta kuudenneksi tärkeimpänä taitona valmistuvalle opiskelijalle (ka. 3,57) (kuvio 7). Opiskelijoita aiheen uskottiin kiinnostavan viidenneksi eniten (ka. 2,64) ja lisätiedon tarvetta sille uskottiin olevan ammattietiikan osa-alueista viidenneksi eniten (ka. 3,39). Vaikka tulokset antavat ymmärtää kyseessä olevan keskiarvoa vähemmän tärkeä etiikan osa-alueen, ovat erot edellisiin ammattietiikan alueisiin melko pieniä. Kyseessä voidaan siis katsoa olevan vastaajien mielestä melko tärkeä ammattietiikan osa-alue.

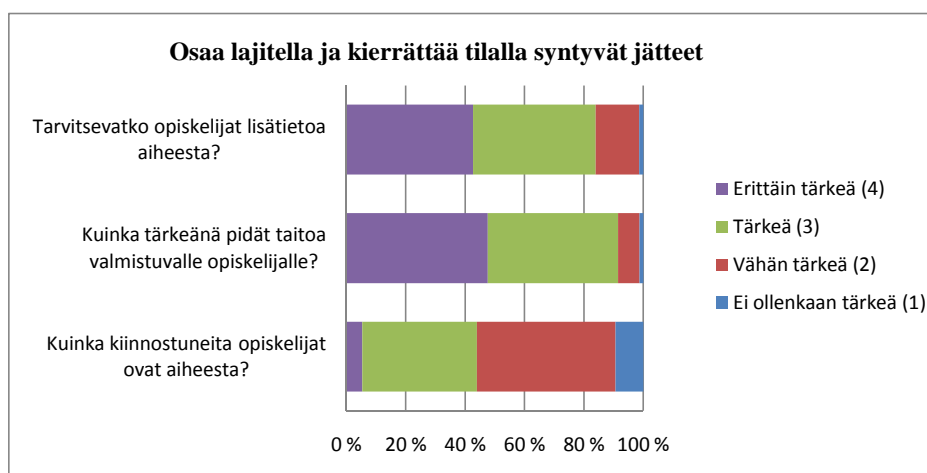
KUVIO 7. Korkealaatuisten eläintuotteiden tuottamisen merkitys maatalousalan perustutkinnossa (n=81)

Eläinjalostuksen mahdollisten riskien ymmärtämistä vastaajat pitivät tärkeyden osalta kahdeksanneksi tärkeimpänä taitona valmistuvalle opiskelijalle (ka. 3,1) (kuvio 8). Opiskelijoita aiheen uskottiin kiinnostavan kahdeksanneksi eniten (ka. 2,22) ja lisätiedon tarvetta sille uskottiin olevan ammattietiikan osa-alueista myös kahdeksanneksi eniten (ka. 3,22). Vastaaajien mielestä eläinjalostuksen riskien ymmärtäminen oli siis vähiten tärkeä kaikilla mittareilla mitattuna maatalousalan perustutkintoon sisältyvistä tuotantoeläinten hoidon ammattietiikan osa-alueista.

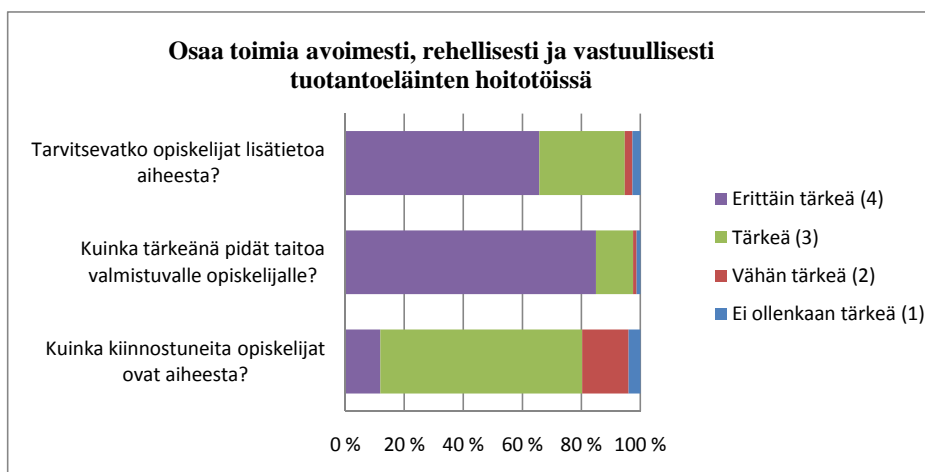
KUVIO 8. Eläinjalostukseen liittyvien riskien ymmärtämisen merkitys maatalousalan perustutkinnossa (n=81)

Tilalla syntyvien jätteiden lajittelua ja kierrätystä vastaajat pitivät tärkeyden osalta seitsemänneksi tärkeimpänä taitona valmistuvalle opiskelijalle (ka. 3,43) (kuvio 9). Opiskelijoita aiheen uskottiin kiinnostavan seitsemänneksi eniten (ka. 2,40) ja lisätiedon tarvetta sille uskottiin olevan ammattietiikan osa-alueista seitsemänneksi eniten (ka. 3,25). Vastaajien mielestä kierrätys ja jätteiden lajittelu oli siis toiseksi vähiten tärkeä kaikilla mittareilla mitattuna maatalousalan perustutkintoon sisältyvistä tuotantoeläinten hoidon ammattietiikan osa-alueista. Ero viimeiseksi jääneeseen jalostuksen riskien arviointiin oli kuitenkin selvä.

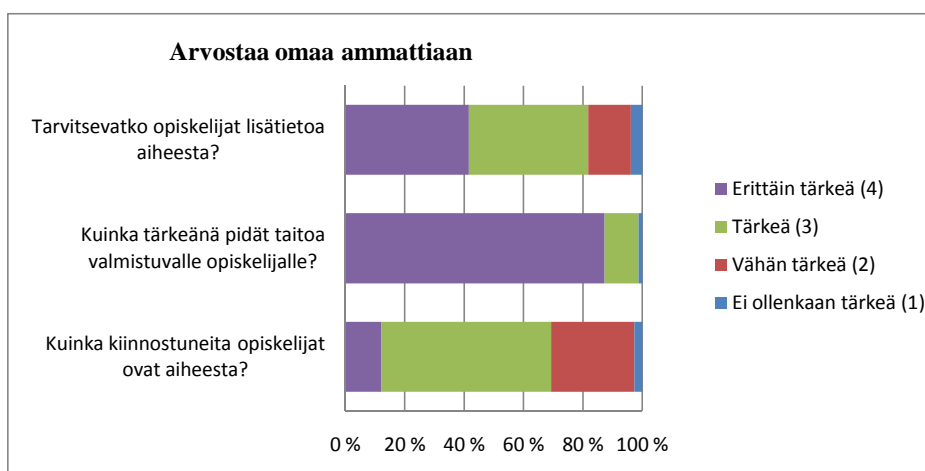
KUVIO 9. Lajittelu- ja kierrätystaitojen merkitys maatalousalan perustutkinnossa (n=81)

Avoimuutta, rehellisyyttä ja vastuullisuutta tuotantoeläinten hoitotöissä vastaajat pitivät tärkeyden osalta kolmanneksi tärkeimpänä taitona valmistuvalle opiskelijalle (ka. 3,81) (kuvio 10). Opiskelijoita aiheen uskottiin kiinnostavan toiseksi eniten (ka. 2,88) ja lisätiedon tarvetta sille uskottiin olevan ammattietiikan osa-alueista kaikista eniten (ka. 3,58). Koska erot aiheen tärkeydessä valmistuville opiskelijoille ja opiskelijoiden kiinnostuksessa ovat pieniä muihin kärjessä oleviin etiikan osa-alueisiin verrattuna, voidaan avoimuutta, rehellisyyttä ja vastuullisuutta tuotantoeläinten hoidossa pitää yhtenä kyselyn mukaan tärkeimpänä ammattietiikan osa-alueena.

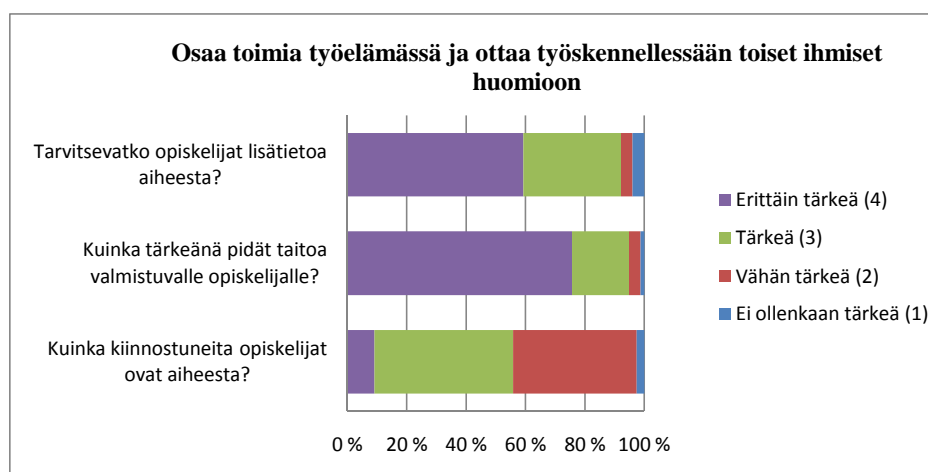
KUVIO 10. Avoimen, rehellisen ja vastuullisen toiminnan oppimisen merkitys maatalousalan perustutkinnossa (n=81)

Oman ammatin arvostamista vastaajat pitivät tärkeyden osalta toiseksi tärkeimpänä taitona valmistuvalle opiskelijalle (ka. 3,85) (kuvio 11). Opiskelijoita aiheen uskottiin kiinnostavan viidenneksi eniten (ka. 2,79) ja lisätiedon tarvetta sille uskottiin olevan ammattietiikan osa-alueista toiseksi eniten (ka. 3,51). Oman ammatin arvostaminen nousee siis tämän kyselyn mukaan yhdeksi tärkeimmistä ammattietiikan osa-alueista.

KUVIO 11. Oman ammatin arvostuksen merkitys maatalousalan perustutkinnossa (n=81)

Työelämässä toimimista ja toisten ihmisten huomioonottamista työskenneltäessä vastaajat pitivät tärkeyden osalta viidenneksi tärkeimpänä taitona valmistuvalle opiskelijalle (ka. 3,69) (kuvio 12). Opiskelijoita aiheen uskottiin kiinnostavan kuudenneksi eniten (ka. 2,62) ja lisätiedon tarvetta sille uskottiin olevan ammattietiikan osa-alueista kolmanneksi eniten (ka. 3,47). Vaikka työelämässä toimimisen taitojen ei nostettukaan kärkipäähän ammattietiikan taitoja arvotettaessa, sen opetuksen merkitys nousee esille vastaajien mieltäessä sen kolmanneksi tärkeimmäksi aiheeksi, josta opiskelijat tarvitsevat lisätietoa.

KUVIO 12. Työelämässä toimimisen taitojen merkitys maatalousalan perustutkinnossa (n=81)

Kokonaisuudessaan voidaan ajatella, että merkittävimpänä ammattietiikan osa-alueena vastaajat pitivät tuotantoeläinten eettistä hoitoa. Heti perässä tulivat kuitenkin työelämän eettiset taidot kuten avoimuus, rehellisyys ja vastuullisuus sekä oman ammatin arvostaminen. Opiskelijoita kiinnostaa vastaajien mielestä selkeästi eniten tuotantoeläinten eettinen hoito, jonka jälkeen kiinnostavimpia ovat edelleen työelämän taidot sekä tarttuvien tautien ennaltaehkäisy. Lisätietoja vastaajat kokivat opiskelijoiden kaipaavan eniten työelämän taidoissa (avoimuus, rehellisyys ja vastuullisuus tuotantoeläinten hoitotöissä, oman ammatin arvostus sekä työelämässä toimiminen ja toisten työntekijöiden huomioonottaminen).

Seuraavalla avoimella kysymyksellä haluttiin selvittää, mitä muita kuin tutkinnon perusteissa mainittuja ammattietiikan osa-alueita valmistuvan opiskelijan tulisi osata. Vastauksia tuli 30. Osa vastaajista piti tärkeänä ruokaketjun merkityksen hahmottamista sekä vastuuta ja itseohjautuvuutta:

Toiminnan läpinäkyvyys on tärkeä asia. Opiskelijan on opittava toimintamalli, että oikeasti sitoutuu noudattamaan sekä eläinten hyvinvointiin, tuotteiden laatuun, ympäristön tilaan ja muihin vastaaviin asioihin niin, että hänen toimintansa kaikilta osin on kestävä päivänvalon.

Kuluttajien arvomaailman kunnioittaminen ja hyödyntäminen, elintarvikkeiden tuotantoketjun ja oman roolinsa sisäistäminen tuotantoketjussa.

Opiskelussa tulisi vaatia sitoutumista: esim. navettavuorot ovat pakollisia, eikä poissaoloja myöhästymisiä saa hyväksyä. Myös itse opiskelussa tulisi edellyttää annettujen ohjeiden noudattamista ja (ylöskirjaamista).

Itseohjautuvuuden tulisi lisääntyä oleellisesti 3-vuotisen tutkinnon aikana.

Osa vastaajista toivoi opiskelijoiden osaavan valmistuttuaan korostetusti jo aiemmin tutkinnon perusteissa mainittuja asioita:

Kuinka toimin jos työelämässä törmään eläimien huonoon hoitoon ja kohteluun

Miten omalla alalla voidaan vähentää ilmastonmuutosta

Elinikäisen oppimisen merkitystä pitää painottaa tässäkin asiassa ja yrittää saada opiskelijan karjasilmä kehittymään.

Eläinten sairauksien hoito ja ennaltaehkäisy yleisellä tasolla, sairaan eläimen kohtelu ja kärsimysten helpottaminen, myös lopettaminen ellei hoito tuota tulosta.

Tulisi ymmärtää että joka tilalla työtävät ovat hieman erilaisia mutta lopputulos on kuitenkin lähes sama.

Osa vastaajista piti epärealistisena uusien osaamistavoitteiden nimeämistä ja he kokivat nykyisissäkin tavoitteissa tarpeeksi tavoiteltavaa valmistuvalle opiskelijalle:

Jos hallitsee ja sisäistää kohdassa 14 mainitut osa-alueet toimii jo erittäin ammattimaisesti omassa työssään. Eipä näin suppeat opetustuntimäärät anna syventämiseen yhtään lisäresurssia. Jätetään jotain ammattitutkintoonkin.

Mielestäni näitä kaikkia on opiskeltava, mutta pitää myös muistaa reaalielämä, että tuotantoeläin pitää olla myös taloudellisesti tuottava, joka pitää ottaa huomioon. Pitää myös miettiä uusia menetelmiä esim. parsinavetassa ulkoiluttamismahdollisuus myös talvella.

Em. tietoihin ja taitoihin sisältyy jo niin paljon asioita, että niidenkin hallitseminen vaatii nuorelta paljon.

Varsinaisesti tässä kysymyksessä ei noussut esille sellaista uutta ammattietiikan osa-aluetta, joka tutkintoon ei jossakin tutkinnon osassa jo sisältyisi. Monet vastaajista olivatkin sitä mieltä, että tutkinnon perusteissa on mainittu kaikki tärkeimmät ammattietiikan osa-alueet ja mikäli opiskelija pystyy omaksumaan ne opintojensa aikana, on tulos jo tällöin hyvä.

Seuraavalla avoimella kysymyksellä haluttiin selvittää, kuinka opetushenkilöstö ja karjan- ja tilanhoitajat opettavat tällä hetkellä tuotantoeläinten eettistä hoitoa. Vastauksia tuli 58 ja niissä korostui käytännön työ ja henkilökunnan oma esimerkki. Lisäksi vastauksista nousi esille keskustelut, tilavierailut, teoriaopetuksen merkitys sekä työssäoppiminen.

Asioita käsitellään luokkaopetuksessa sekä opiskelijoita ohjataan käytännön töissä toimimaan eettisesti + oma esimerkki (sekä opettaja että kotieläinhoitajat). Lisäksi opiskelijat pohtivat tehtävässä omaa mielipidettään kotieläintuotannon etiikasta. Toivottavasti opiskelija oppii näitä taitoja myös työssäoppimispaikoissaan..

Korostamalla eläinten hyvää käsittelyä, vaatimalla työelämän taitoja kuten työhön saapumista ja työn arvostamista ja toisten kunnioittamista opiskelijoilta.. Tekemällä opiskelijoiden kanssa mukana töitä - opiskelijat eivät opi arvostamaan työntekoa jos opettaja karkaa käytännön tilanteista tai vetelehtii nurkan takana tai ei osaa tehdä töitä joita vaatii opiskelijoilta...

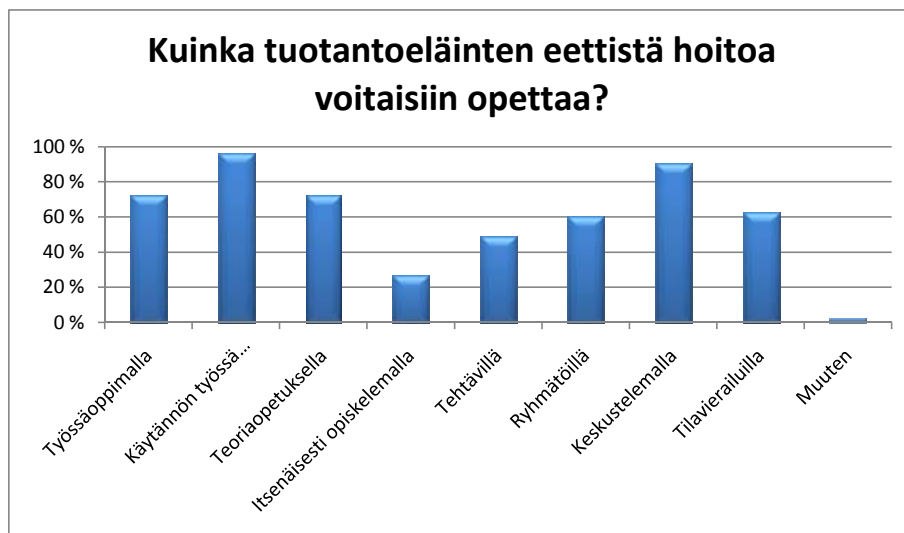
Tunnilla asioita pohditaan ja keskustellaan niistä. Käydään teoriaa läpi. Peilataan keskustelua työssäoppimiseen, jossa käytännössä tämä asia tulee esille.

Teoria on mielestäni kaiken pohja ja käytännön opetus pohjautuu teoriaan.

Keskustelemalla, kuva- ym. materiaalin avulla, oppimistehtävillä, vaatimalla läsnäoloa niin harjoituksissa kuin oppitunneillakin (opiskelijan työtä, verrattavissa valmistuneen henkilön työssäoloon), edellyttämällä työskentelyä ryhmissä, käyttämällä esimerkkejä esim. tuotteiden laadusta (kuluttajan ja yrittäjän/työnantajan näkökulmasta), myöhästelyjen/poissaolojen vaikutuksesta, eläinten hyvin/pahoinvointitapauksista, rohkaisemalla opiskelijoita käyttämään omia aivojaan näissäkin asioissa.

Valinnaisissa kotieläinopinnoissa opiskellaan tieto-osuuksia kirjasta, netistä, ammattilehtiä referoiden, dvd:itä sekä harjaannutaan käytäntöön työvuoroilla, harjoitusryhmissä ja työssäoppimisen aikana; laaditaan mm. Pellervon hyvinvointipäiväkirja tuotanto-oloista ja tuloksista. Vapaasti valittavissa opinnoissa on toteutettu eläinten hyvinvoinnin, käsittelyn ja trimmauksen kursseja.

Kysyttäessä vastaajilta (n=81), kuinka tuotantoeläinten eettistä hoitoa voitaisiin opettaa (kuvio 13), käytännön työssä ohjaaminen (95 % vastaajista) ja keskusteleminen (90 % vastaajista) nousivat parhaina pidetyiksi opetusmenetelmiksi. Teoriaopetuksen ja työssäoppimisen soveltuvuuteen uskoi kumpaankin 73 % vastaajista ja tilavierailuja hyvänä opetusmenetelmänä piti 62 % vastaajista. Ryhmätöitä sopivana opetusmenetelmänä tuotantoeläinten eettisen hoidon opetuksessa piti 60 % vastaajista, tehtäviä 48 % vastaajista ja itsenäistä opiskelua 27 % vastaajista. 2 % vastaajista piti myös muita opetusmenetelmiä soveltuvina. Avoimissa vastauksissa todettiin, että muita mahdollisuuksia ovat palaute- ja arviointikeskustelut työvuorojen ja tilavierailujen jälkeen sekä työssäoppimispäiväkirjat.

KUVIO 13. Tuotantoeläinten eettisen hoidon opetukseen soveltuvat opetusmenetelmät (n=81)

Avoimella kysymyksellä haluttiin selvittää, voitaisiinko jokin ammattietiikan opetuksen osa-alue toteuttaa verkossa ja toisiko se vastaajien mielestä opetukseen lisäarvoa. Vastaajista (n=81) suurimman osan mielestä verkko voisi tuoda opetukseen lisäarvoa ja se soveltuu täydentämään muuta opetusta. Suurimmat verkko-opetuksen mahdollisuudet nähtiin verkkokeskustelussa sekä työssäoppimisen raportoinnin siirtämisessä verkkoon, verkkotehtävissä sekä opetuksen joustavuudessa.

Käytännössä kaikkiin työskentelytapoihin voidaan ja tulisi liittää verkkotyöskentelyä silloin kun se on tarkoituksenmukaista; mm. verkkotehtäviä, taustojen selvittämistä, lainsäädäntöön tutustumista, keskustelua eläinjalostuksesta ja sen toteuttamisesta.

Kyllä voidaan, periaateessa kaikkeakin (keskustelu, tehtävät tms. työssäoppimisesta) lisäarvoa verkkotyöskentely voisi tuoda asian syventämisen kautta, enemmän aikaa asian käsittelyyn

Käytännön työopetukseen kytketään verkkoympäristössä olevia tehtäviä, ryhmätöitä jne.

Verkkokeskustelu, ei tarvitse rajoittaa vrt. luokkatilanne, onko aikaa keskustella.

Verkossa voisi olla keskustelualue ja teemoja, joita hyödynnetään vaikka työssäoppimisen aikana ja pohditaan ko. asioita silloin kun ne ovat ajankohtaisia.

Tämän päivän opiskelijalle verkko on luontainen reitti etsiä tietoa ja siellä voi opettaa kaikkea muuta paitsi tekemistä. Esim. eläinten käsittelyä ei opi lukemalla

Hyvien käytänteiden esittelyt to-paikoissa, keskustelut verkossa

Osa vastaajista epäili kuitenkin verkkototeutuksen syrjäyttävän oppimisvaikeuksista kärsiviä opiskelijoita ja muuttavan käytännössä opittavan asian liian teoreettiseksi.

Verkko-opetuksen "heikkoutena" on havaittu että osa opiskelijoista jää ulkopuolelle ja passivoituu entisestään.

Kyllä voi opettaa verkossa. Lisäarvosta en tiedä. Silloin oppilaat itseksensä, keskustelua ja ajatusten vaihtoa ei synny, elleivät opiskelijat itse aktiivisesti keskustele (keskustelupalsta, keskustelupaneeli...)

Mielestäni käytännössä tapahtuva opetus on kaikkein paras vaihtoehto. Verkkotyöskentely tuntuu jotenkin keinotekoiselta.

Ei voi, taidot on opittava käytännön töissä.

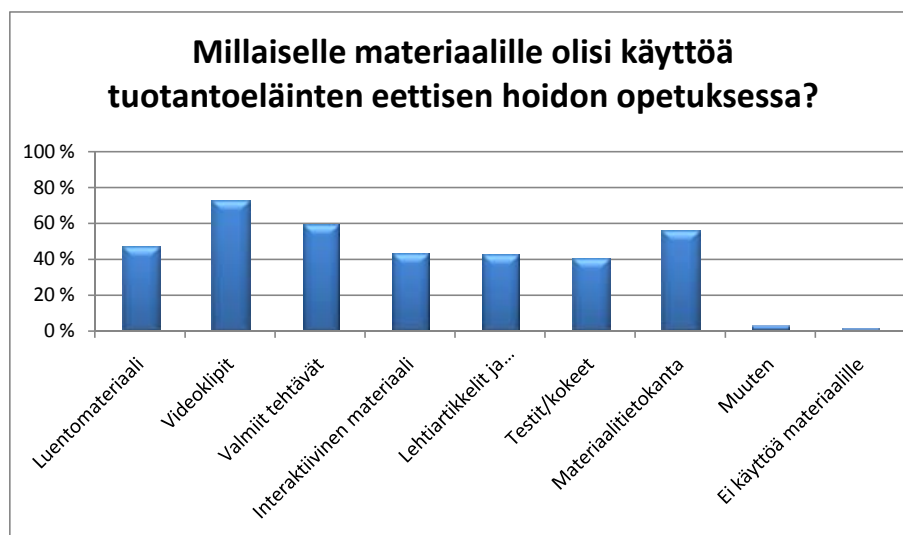
Vaikka vastaajilla, varsinkin opettajilla ja kouluttajilla sekä rehtoreilla oli paljon kokemusta verkkokoulutuksesta ja -oppimateriaalista, osa vastaajista oli selvästi tulkinnut että kyselyssä pohjimmaisena vaikuttimena on siirtää koko tuotantoeläinten eettisen hoidon opetus verkkoon. Osa vastaajista oli huolissaan opiskelijoiden syrjäytymisestä ja passivoitumisesta kun taas osa vastaajista näki verkon ja Virtuaalikylän lisäarvon erilaisen materiaalin keskittymänä. Kyselystä käykin ilmi, että juuri verkkokeskusteluille, työssäoppimisen keskustelulle sekä materiaalin etsimiselle verkko olisi vastaajien mielestä sopiva ympäristö. Vastaukset ovat tulkittavissa myös siten, että varsinaiselle verkkokurssille ei tuotantoeläinten eettisen hoidon opetuksessa ole tarvetta, mutta esimerkiksi verkkokeskustelun tai wikipohjaisen työssäoppimispaikan esittelysivuston laatimiseen kaivattaisiin ohjeita.

Tarkasteltaessa keinoja, joita tuotantoeläinten eettisen hoidon opetuksessa ja ohjauksessa tällä hetkellä käytetään ja mitä keinoja opetuksessa vastaajien mukaan voitaisiin käyttää, voidaan nähdä että vastaajat suhtautuvat kuitenkin avoimesti mahdollisuuksiin siirtää ammattietiikan nykyistä opetusta osittain verkkoympäristöön. Varsinainen verkko-opetus tai verkkotyöskentelyn uudenlaiset mahdollisuudet opiskella eivät siis kiinnosta kovinkaan montaa vastaajista, mutta nykyisen opetuksen toteuttaminen soveltaen verkossa kiinnostaa enemmän. Avoimissa kysymyksissä tuotiin esille muun muassa verkon mahdollisuuksia työssäoppimisen aikaisissa keskusteluissa, tehtävissä ja työssäoppimistilojen hyvien käytänteiden esittelyssä.

6.3 Tuotantoeläinten eettisen hoidon opettaminen verkossa

Kun vastaajilta kysyttiin, käyttäisivätkö he verkossa valmiina olevaa materiaalia tuotantoeläinten eettisestä hoidosta, 28 vastaajista (34,6 %) vastasi kyllä. 24 vastaajista (29,6 %) käyttäisi materiaalia todennäköisesti ja 15 vastaajaa (18,5 %) saattaisi käyttää materiaalia. Kukaan vastaajista ei ilmoittanut, ettei varmasti käyttäisi materiaalia, mutta 6 vastaajaa (7,4 %) ei osannut sanoa. 8 vastaajaa (9,9 %) ilmoitti, ettei opeta tuotantoeläinten eettistä hoitoa.

Kysyttäessä, millaiselle materiaalille vastaajilla olisi käyttöä tuotantoeläinten eettisen hoidon opetuksessa (kuvio 14), halutuimmaksi materiaaliksi nousivat videoklipit (73 % vastaajista). Toiseksi eniten vastaajat kaipasivat valmiita tehtäviä (59 %). Kolmanneksi eniten kiinnostusta löytyi materiaalitietokannalle (56 %), josta löytyisi linkkejä muualta verkosta löytyvään materiaaliin. Seuraavina tulivat valmis luentomateriaali (47 %), interaktiivinen materiaali, esimerkiksi verkkokeskustelut ja sosiaalinen media (43 %), lehtiartikkelit ja haastattelut (42 %) sekä valmiit testit tai kokeet (41 %). Kaksi vastaajista (2 %) toivoi muunlaista materiaalia, mutta ei eritellyt millaista materiaalia he kaipaisivat. Yksi vastaajista (1 %) ilmoitti, ettei valmiille materiaalille ole käyttöä.

KUVIO 14. Tarpeet tuotantoeläinten eettisen hoidon verkko-opetusmateriaalille (n=81)

Kysyttäessä avoimella kysymyksellä (n=34), millaisia toiveita vastaajilla olisi tuotantoeläinten eettisen hoidon verkkomateriaalille, oli vastauksista löydettävissä yhtäläisyyksiä. Osa vastaajista toivoi verkkoon kuva- ja videomateriaalia.

Erilaisille pienille palikoille: muutaman kuvan sarja, pikkuvideo (5-10min), eli materiaalille jolla voi havainnollistaa ja monipuolistaa (hauskentaa) tuntityöskentelyä.

Erialaista kuvamateriaalia (videoina tai kuvina)

Hoidon puutteesta voisi olla "kuvasarja" ja hyvistä ympäristöistä myös! Ei ihan mediakohujen raainta tasoa nuorille, jotka ovat herkkiä, mutta lievempikin huonon hoidon kuva puhuttaa ja olisi pehmeämpi ratkaisu, kuin hakea esimerkkituloja, jotka jäävät mieleen kukkumaan.

Paljon helposti ymmärrettävää ja visuaalista lyhyttä materiaalia esim. videoklipit tai flash-esitykset tms.

Vastaajat toivat esiin myös verkkomateriaalin helppokäyttöisyyden ja selkeyden. Lisäksi esille tuotiin tarvetta saada verkkoon ideoita opetuksen toteuttamisesta ja erilaisia malleja sekä teoriaopetukseen että käytännön töihin.

Ei liikaa kikkailua, ei pieniä, heti vanhettuvia yksityiskohtia, ei liian "valmiita" tehtäviä.

Mahdollisimman helppolukuinen ja yksinkertainen käyttää, jottei ole liian iso kynnyks. Materiaalin voisi jakaa ns. "opintotuokioihin" jolloin otsikointi ja aihealueet esim. 2-4h pätkissä, jolloin helppo hyödyntää tunneilla.

Verkkomateriaalin pitäisi olla sellaista mikä perustuu todelliseen tuotantoeläinten eettiseen hoitoon liittyviin asioihin ja eettisen hoidon merkityksen lisäämiseen. Verkkomateriaalin ei saa olla liian vaikeaselkoista vaan opiskelijan pitäisi pystyä löytämään käytännön elämästä yhtymäkohtia näihin samoihin asioihin. ei erityistä

Selkeitä kokonaisuuksia joissa käsitellään yhtä asiaa kerrallaan. Monipuolisuus tulisi huomioida niin että olisi esim. sekä yksilö että ryhmätehtäviä. Lisäksi tehtäviä luokkaopetukseen ja navettaopetukseen erikseen.

Vaihtoehtoja, joista voisi valita tarvitsemansa

Materiaalin hyödyntäminen pitää kytkeä tiukasti käytännön tekemiseen työvuoroilla/top-jaksoilla, jolloin asiat konkretisoituvat

Osa vastaajista toi esille myös materiaalin soveltuvuuden opetuskäyttöön.

Esim. oikeaa tietoa eläinsuojelu järjestöistä, ei kettutyttöjä ym. sellaista verkkoon.

Materiaalin pitäisi olla todellisista tietolähteistä otettu, mielestäni tänä päivänä materiaalia on hirveästi, mutta ne eivät kaikki ole käyttökelpoisia.

Että sen tekisi ihminen jolla on pitkä työkokemus ja monipuolinen työkokemus alalta – esimerkiksi hyvinvointieläinlääkäri tai neuvoja työssä mukana ollut henkilö

Realistisuutta, ei yliampuvaa hysteriaa kuten viimepäivien media on levittänyt.

Jos mukana on videoita, arvostaisin opetuksessa tasapuolisuutta: nykymedia (ammatillinen) usein asettaa vastakkain ison komean tuotantorakennuksen tekniikkoineen ja uutuuttaan siistinä ja vanhat ahtaat huonosti hoidetut tuotantoympäristöt. Fakta kai on, että isoissakin on hoidossa puutteensa ja pieniä vanhoja hyvin hoidettuja ja tuottavia yksiköitä löytyy. Mielikuvia ei saisi vääristää!

Kyselystä on siis havaittavissa, että valmiille verkkokurssille ei oppilaitoksissa koeta suurta tarvetta. Sen sijaan verkosta löytyvä kuva- ja videomateriaali, aihetta sivuavat lehtijutut sekä haastattelut ja valmiit tehtävät kiinnostaisivat vastaajia eniten. Ehkä hieman yllättäen yhdeksi tärkeimmäksi tarpeeksi nousi materiaalitietokanta eli yksinkertaisimmillaan linkkilista, jossa aihetta sivuavat verkkosivut olisi koottu linkkeinä Virtuaalikyliin. Lisäksi avoimissa vastauksissa nousi esille tarve esimerkeille tuotantoeläinten eettisen opetuksen toteuttamisesta luokkaopetuksessa, työvuoroilla ja työssäoppimisessa. Tätä vaihtoehtoa ei kyselyssä oltu esitetty vaihtoehtona kysyttäessä millaiselle verkkomateriaalille tuotantoeläinten eettisessä hoidossa olisi tarvetta. Vastaajilla tuntui olevan tarvetta erilaisille palikoille (tehtävät, lehtijutut, verkkolinkit), joita he voivat sisällyttää omaan opetukseensa sekä hyvälle käytänteille, joita muissa oppilaitoksissa on toteutettu tuotantoeläinten eettisen hoidon opetuksessa.

7 TOIMINTATUTKIMUKSELLINEN OSIO

Opettajille, karjanhoitajille ja oppilaitosten johtajille osoitetun kyselyn tulokset osoittavat tuotantoeläinten eettisen hoidon verkkokoulutusmateriaalille olevan tarvetta. Aiemmat tutkimukset tuotantoeläinten eettisen hoidon opettamisesta osoittavat, että tuotantoeläinten eettistä hoitoa voidaan opettaa tehokkaasti eläinten kanssa työskenteleville (Denwood ym. 2008, 318–324) ja että eläinten hoidon etiikkaa voidaan opettaa verkossa (Hemsworth & Coleman 1998, 107–121). Verkkokoulutusmateriaalin toteutusta suunniteltiin aiempien tutkimusten kokemusten sekä kyselyn vastausten pohjalta yhdessä Virtuaalikylän ylläpitötiimin kanssa.

7.1 Virtuaalikylä

Virtuaalikylä, johon toimintatutkimuksena luotava verkkomateriaali sijoitettiin, on Opetushallituksen ja Ammattikorkeakoulujen eri hankkeissa yhteistyössä luotu virtuaalinen oppimisympäristö luonnonvara-alalle, jonka kehittämistyössä ovat nykyään voimakkaasti mukana myös luonnonvara-alan toisen asteen oppilaitokset. Virtuaalikylän tavoitteena on toteuttaa virtuaalinen luonnonvara-alan koulutusta palveleva laaja-alainen oppimisympäristö, jossa voi tutustua oikean maatilan kaikkiin toimintoihin. Virtuaalikylä on rakennettu niin, että siellä olevia materiaaleja voi käyttää kaikessa luonnonvara-alan opetuksessa. Virtuaalikylää ja sen sisältämiä aineistoja opettaja voi hyödyntää itse valitsemallaan tavalla eri opintojaksojen toteutuksessa. Virtuaalikylä sopii sellaisenaan maaseutuyritysten toimintaan perehdyttävänä orientoivana aineistona, mutta sitä voi käyttää myös perus- ja syventävissä ammattiopinnoissa, jolloin ratkaiseva osuus on opettajan rakentamissa oppimistehtävissä ja ongelmanasetteluissa. Virtuaalikylää laajennetaan ja kehitetään kokoajan ja noin 40 suomalaista koulutilaa esittelevät toimintaansa Virtuaalikylän kautta lisäten samalla koulutilojen toiminnan avoimuutta erityisesti kestävän kehityksen osalta. (Tauriainen 2008, 5-6)

7.2 Verkkokoulutusmateriaali

Verkkomateriaalin suunnittelussa pyrittiin löytämään toiminnallisesti helppokäyttöiset ratkaisut, joita voidaan muokata, täydentää ja kehittää joustavasti käyttäjiltä saatavan palautteen perusteella. Lisäksi toteutuksessa haluttiin toteuttaa mahdollisimman hyvin kyselyyn vastanneiden opettajien, karjanhoitajien ja koulutusjohtajien toiveita.

Ohjauskeskusteluissa tuli esille päinvastainenkin ajatus, jossa lähtökohtana oli, ettei vastauksia tulisi tulkita parhaana asiantuntemuksena verkkomateriaalin kokoamisesta, vaan vallitsevan asiantilan kuvauksena. Tätä asenneilmapiiriä ja vallitsevaa tapaa voitaisiin materiaalin toteutuksella muokata enemmän verkko-opetuksen tavoitteiden mukaiseksi ja tuoda verkko-opetuksen mahdollisuuksia tutuksi myös kotieläintalouden opettajille.

Virtuaalikylän tavoite on kuitenkin olla vuorovaikutteinen oppimisympäristö, joka perustuu sulautettuun opetukseen. Virtuaalikylässä lähi- ja etäopetusmuodot, teknologia ja didaktiikan monipuolistaminen integroituvat ja muodostavat yhdessä tiedon rakenteluun perustuvan oppimisympäristön. Virtuaalikylä ei siis ole pelkästään verkko-opetuksen pedagogiikkaan nojaava oppimisresurssi vaan monipuoliseen käyttöön tarkoitettu verkkoympäristö, jossa opetus on osallistavaa ja asiantuntijuus hajautettua. (Tauriainen 2010, 31) Virtuaalikylän laatukriteereihin (kuva 1.) ja Tauriaisen raporttiin nojaten kyselyn tuloksia käytettiin suunniteltaessa toimivaa, helppokäyttöistä ja helposti muokattavaa sekä laajennettavaa materiaalia opetuksen ja ohjauksen erilaisiin tarpeisiin. Vastauksista kuvastui vallitseva asiantila asenteista verkossa olevaa materiaalia ja tuotantoeläinten eettistä hoitoa kohtaan. Toisaalta vastaukset toivat oppilaitosten arkipäivän tarpeet opetusmateriaalista esille selvästi ja kyselyn vastausten, Virtuaalikylän laatukriteereiden, Virtuaalikylän ylläpidon kanssa pidettyjen palaverien tulosten sekä teoreettisen viitekehyksen perusteella luotiin kolmiportainen malli verkkoon luotavalle materiaalille.

Työpäiväkirja osoittaa, että alkuoletuksena ollut tarve tiiviille opetuspaketille tai kurssimateriaalille muuttui pikkuhiljaa prosessin aikana laajennettavissa olevaksi oppimateriaaliresurssiksi, joka on mahdollisimman monikäyttöinen ja soveltuisi sekä lähi- että verkko-opetuksessa käytettäväksi. Kyselyn tulokset osoittivat selvästi, ettei varsinaiselle verkkokurssille tuotantoeläinten eettisestä hoidosta ole tarvetta vaan käyttäjät toivoivat helppokäyttöistä, muunneltavissa olevaa ja monipuolista materiaalia opetuksen tueksi. Vastaajat toivoivat verkkoon monipuolista kokonaisuutta, jonka paloista jokainen voi itse koota tarvitsemansa paketin koko kurssin opetukseen tai lyhyisiin opetustuokioihin. Tämän lisäksi toivottiin valmiita tehtäviä materiaaliin liittyen.

Myös Virtuaalikylän sisällöntuotannon laatuksiteerit (kuva 1) ohjeistavat kiinnittämään huomiota juuri joustavuuteen, monikäyttöisyyteen ja helppokäyttöisyyteen. Laatuksiteereitä pyrittiin noudattamaan materiaalia laadittaessa koko ajan ja huomioimaan kohderyhmänä olevat maatalousalan opiskelijat, heidän opettajansa sekä koulutilojen henkilöstö.

1. Virtuaalikylässä esitettävä materiaali on pedagogisesti joustavaa ja sitä voi käyttää eri tavoin
2. Tieto on merkityksellistä, ja se esitetään oppimista tukevalla tavalla.
3. Tieto löytyy hyvin ja sitä voidaan käyttää helposti.
4. Virtuaalikylän käyttö on nopeaa ja tehokasta ja oppimisympäristö on selkeä ja innostava.
5. Sisällöt ovat helppoja ymmärtää.
6. Käytetyt tekniikat toimivat luotettavasti.
7. Tekijänoikeuksia ja käyttöehtoja noudatetaan.
8. Tuotanto on teknisesti korkealaatuista ja tukee sisällöllisten ja pedagogisten tavoitteiden saavuttamista.
9. Virtuaalikylää kehitetään seurannan ja käyttäjien palautteen perusteella.

Kuva 1. Virtuaalikylän sisällöntuotannon laatuksiteerit. (Tauriainen 2010, 29)

Verkkokoulutusmateriaali päätettiin rakentaa Virtuaalikylään kolmeen eri tasoon. Hemsworthin ja Colemanin (1998) mallin mukaisesti opetuksen tueksi luotiin portaat, jossa ensimmäiselle tasolle luotiin faktatietoa sisältävä paketti, jolla luodaan tietopohja hyvinvointiasioille. Toisella tasolla tarjotaan materiaalia, jolla voidaan osoittaa käytännön esimerkein positiivisen hoidon vaikutukset eläimen ja ihmisen hyvinvointiin. Kolmannella tasolla tarjotaan opettajille ja karjanhoitajille työkaluja käytännön käsittelyharjoitusten järjestämiseen ja toisten oppilaitosten hyviin käytänteisiin tutustumiseen.

Ensimmäisellä tasolla on tietokortteja (kuva 2) eettisen hoidon aihealueista, jotka pohjautuvat maatalousalan perustutkinnon ammatillisiin perusteisiin (29/011/2009). Aihealueina tietokorteissa ovat eläinsuojelulaki, ammattietiikka, hyvä hoitaja, jalostuksen etiikka sekä tuotantoeläinten lajinmukainen käyttäytyminen. Lajinmukaista käyttäytymistä tarkennettiin lisäksi naudan, sian, siipikarjan sekä lampaan ja vuohen osalta koskemaan lajikohtaisia vaatimuksia. Tähän tasoon kytkeytyy myös hyvinvointieläinlääkärin haastattelu, joka löytyy sekä kirjoitettuna että videoituna.

Eiänsuojelulaki Ammattietiikka Hyvä hoitaja Jalostuksen etiikka Eläimen stressi

Mikä ihmeen etiikka?

Etiikka on ikivanha sana, joka johtaa aina muinaiseen Kreikkaan asti. Etiikka on asiana laaja ja monitahoinen, sillä sen avulla pyritään vastaamaan kysymyksiin mikä on oikein ja mikä väärin. Myös jokaisella ammatilla on oma etiikkansa eli yhteisesti sovittu tapa toimia ammatissa.

Ammattietiikka on siis niitä periaatteita, sääntöjä, arvoja ja tapoja, joita jokaisen tulisi noudattaa omissa ammatissaan. Maatalousalan perustutkinnon ammattietiikaksi määritellään mm. tehtyjen sopimusten mukaan toimiminen, puhtaisten, terveellisten ja turvallisten tuotteiden ja palvelujen tuottaminen, ihmisen luonnon ja eläinten hyvinvointi sekä maaseudun elinvoimaisuuden edistäminen.

Monelle ammattialalle on tehty omat eettiset säännöt, jotka määrittelevät ammatissa toimimista. Niiden tarkoitus on toisaalta toimia apukeinoina tilanteissa, joissa työntekijä joutuu käyttämään harkintaansa ratkaistessaan ammatin eettisiä ongelmia. Toisaalta eettiset säännöt voivat olla ammattia määrittäviä, jolloin ne kertovat ammatin tarkoituksen ja määrittävät ammattilaiselle, mihin arvoihin ja velvoitteisiin tämän ammatti perustuu.

Tuotantoeläinten hoitajille ei ole olemassa erikseen laadittuja eettisiä sääntöjä. Maatalousalan perustutkinnon sisällöstä voidaan kuitenkin nostaa esille seuraavanlaisia ohjeita ja sääntöjä, joita valmistuvan opiskelijan tulisi noudattaa.

1. Hoida eläimiä vastuuntuntoisesti ja huolehdi sekä eläinten että ihmisten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista.
2. Noudata työssäsi voimassaolevaa eläinsuojelulainsäädäntöä ja vältä aiheuttamasta eläimille kipua ja hätäntymistä.
3. Ota eläimiä hoitaessasi huomioon eläinten lajityypillinen käyttäytyminen ja sovelta tietoa kaikissa tekemissäsi hoitotoimenpiteissä.
4. Tarkkaile ja arvioi työskennellessäsi eläinten hyvinvointia, koneiden ja laitteiden kuntoa sekä rakennusten olosuhteita.
5. Ennaltaehkäise tarttuvia eläintauteja ja tapaturmia oikeilla työskentelyrutiineilla.
6. Kehitä koko ajan osaamistasi eläintenhoitajana ja kartuta tietomääräsi hoitamastasi eläinlajista.
7. Pohdi eläintenhoitoon liittyviä eettisiä kysymyksiä ja perustele tekemiäsi valintoja itsellesi. Näin pystyt perustelemaan niitä myös muille.
8. Toimi työssäsi avoimesti ja rehellisesti sekä muuta työyhteisöä että kuluttajia kohtaan.

Lähteet:
Opetushallitus 2009. Maatalousalan perustutkinnon ammatilliset perusteet (29/011/2009)
Räikkö, J. 1995. Hyvä ammattilainen.

Tehtävä
Tee *Sophia-etiikkatesti* ja selvitä, kenen suuren ajattelijan ajatuksia mielipiteesi muistuttavat. Vastat testissä erilaisiin etiikkaa käsitteleviin väittämiin. Myös maatalousalalla on eettisiä kysymyksiä, joista erilaisilla ihmisryhmillä on erilaisia mielipiteitä. Pohtikaa ryhmässä (tai yksin) seuraavaa eläintenhoitoon liittyvää eettistä kysymystä:

"Eläinsuojelulain sanotaan, ettei eläin saisi joutua kokemaan tarpeetonta kipua. Mitä on mielestänne tarpeellinen kipu ja mitä tarpeeton kipu? Missä tilanteissa kivun tuottaminen eläimelle on oikein?"

Mitkä asiat vaikuttavat päätöksinne ja pääsisittekö ryhmässänne yksimielisyyteen?"

Kuva 2. Esimerkki tietokortista, jossa käsitellään eläintenhoitajan ammattietiikka. Alareunassa on valmis tehtävä, jota voi käyttää aihealueen ohessa.

Toiselta tasolta löytyy lehtiartikkelin muotoon tehtyjä asiantuntijoiden haastatteluja sekä tilaesityksiä (kuva 3) eri tuotantosuuntia edustavilta tiloilta. Kyselyn vastaajat nostivat videoiden, valmiiden tehtävien ja oppimateriaalin rinnalle myös lehtijutut ja artikkelit käyttökelpoisimmaksi verkosta löytyväksi opetusmateriaaliksi. Alkuperäisessä suunnitelmassa lehtiartikkeleilla piti olla suurempi rooli oppimateriaalissa, jolloin kurssimateriaali olisi ollut tiivis paketti tuotantoeläimen hyvinvoinnista tehtävineen ja sitä olisi ollut mahdollista käyttää esimerkiksi itseopiskelumateriaalina ja tentti-työkalujen avulla suorittaa kurssi ilman lähiopetusta.

Kyseinen toteutustapa olisi suunnattu sekä aikuisopiskelijoille että työssäoppijoille, mutta kyselyn perusteella suurempi tarve oli vielä monikäyttöisemmälle materiaalille ja erityisesti videoinneille. Tämän vuoksi artikkeleissa keskityttiin tilaesittelyihin, joiden rinnalle rakentui tietokortteihin ja videoihin perustuva kokonaisuus.

Toisen tason haastatteluista löytyy lypsykarjatila, sikatila, lammastila sekä emolehmättila, jotka ovat kertoneet kuinka omilla tiloillaan toteuttavat ja kehittävät eläinten hyvinvointiasioita. Lisäksi haastattelu-osiosta löytyy hyvinvointiasioissa valveutuneen lomittajan haastattelu, joka kertoo hyvinvoinnin merkityksestä väliaikaiselle työntekijälle. Lisäksi osiosta löytyy Luomu-liiton asiantuntijan haastattelu, jossa hän kertoo luomun hyvinvointivaikutuksista ja kertoo luomutuotannon mahdollisuuksista kotieläintuotannon tulevaisuudelle.

Kolmannelle tasolle on rakennettu kaksi videoista koostuvaa kokonaisuutta. Toisessa kokonaisuudessa hyvinvointieläinlääkäri Aila Rauatmaa avaa erilaisia hyvinvointiin liittyviä käsitteitä ja kertoo esimerkein, mitä tuotantoeläinten hyvinvointi on ja miten sitä voidaan ylläpitää ja kehittää. 18.3.2010 pidetyssä sisältöpalaverissa on työpäiväkirjan mukaan puhuttu jo tietokortteihin, artikkeleihin, valmiisiin tehtäviin ja videoihin pohjautuvasta helppokäyttöisesti ja moneen tarpeeseen mukautuvasta verkkoon sijoitettavasta materiaalista. Sen sijaan ajatus toisen videokokonaisuuden lisäämisestä verkkoon alkoi muotoutua vasta kyselyn tulosten analysoinnin jälkeen.

Asiantuntijavastausten rinnalle luotiin benchmarkkaukseen tai vertaistukeen pohjautuvia videoita (kuva 4), joissa eri oppilaitosten kotieläintalouden opettajat ja eläintenhoitajat esittelevät oman oppilaitoksensa opetuksen hyviä käytänteitä tuotantoeläinten eettisessä hoidossa. Avoimissa vastauksissa esitettiin tarve todellisille opetuksen esimerkeille, joita opettajat ja karjanhoitajat voisivat soveltaa omassa opetuksessaan. Tämä soveltuu hyvin Virtuaalikylän toimintaympäristöön, jonka yksi tavoite on kehittyä osaamista kehittävän vastavuoroisuuden, parhaiden käytäntöjen esilletuonnin ja dialogin mahdollistajaksi (Tauriainen 2010, 40–41, 74)

Hyvinvointi syntyy pienistä asioista

- Kumpulan tilalla lypsylehmät voivat hyvin kun isäntäväki voi hyvin

Sinikka ja Timo Tikkasen maatilalla Sotkamon Pohjavaaralla käy vilskke. 5-vuotias Kalle-poika odottaa ulkona koulusta kotiin isosiskojaan Mia-Emiliaa (7) ja Tia-Mariaa (9) samalla kun äiti Sinikka kiertää navetalla päivätarkastuksella. 33 lehmän lypsykarjan hoitaminen pitääkin emännän kiireisenä, sillä Timon päivät kuluvat metsäkoneurakoinnissa.

Pariskunta teki sukupolvenvaihdoksen Sinikan kotitilalla vuonna 1999, jonka jälkeen tilaa on kehitetty voimakkaasti. Ensin rakennettiin uusi pihattonavetta ja pikkuhiljaa koneurakointi laajeni metsäkoneisiin. Tilalla mietittiin ensin sairaanhoitajaksi opiskelleen Sinikan työskentelyä tilan ulkopuolella, mutta lopulta karjanhoito jäi Sinikan tyköksi ja Timo siirtyi ensin vieraalle metsäkoneenkuljettajaksi ja hankki sitten oman ajoketjun. "Työtä kyllä riittäisi tilalla kahdelle, mutta työt haluttiin suunnitella alusta asti sellaisiksi, että niistä selviää tarvittaessa yksin. Näin laajennuspaineita ei tule kovin helposti, jos maidon hinta jatkossa laskee" pohtii emäntä tehtyjä ratkaisuja.

Hyvinvointiin panostetaan

Eläinten hyvinvointiin tilalla on panostettu alusta asti. Pihatossa eläimille on varattu tarpeeksi tilaa, lehmillä ja hiehoilla on parsipedit ja eläimet saavat laiduntaa koko kesäkauden. Tavoitteena on myös kokeilla talvijaloittelua, joka pitää lehmien sorkat paremmassa kunnossa talvikauden. Tilalle on myös haettu eläinten hyvinvointitukea, jota Tikkaset pitävät hyvänä houkuttimena kehittää eläinten elinolosuhteita. Sinikka Tikkanen ei kuitenkaan usko eläinten hyvinvoinnin parantuvan pelkästään maataloustukien avulla. "Eläinten hyvinvointi koostuu mielestäni monesta asiasta: navetan olosuhteista, ruuasta, juomavedestä, jalostuksesta sekä hoitajan asenteesta" Tikkanen pohtii.

Emännän mielestä hoitajan merkitystä eläimen hyvän elämän takaajana ei voi liioitella. Hänen mielestään hyvä hoitaja ajattelee ennen kuin toimii ja käyttäytyy navetassa rauhallisesti ja johdonmukaisesti. "Lehmä on viisas eläin, joka vastaa välittömästi käsittelyyn luontaisella tavallaan: stressaantuu sekä pelästyy huutamista, huitomista ja arvaamatonta käytöstä. Sen sijaan johdonmukainen, lempeä ja päättäväinen käsittely herättää luottamusta, johon lehmä vastaa rauhallisella ja ennakoitavalla käytöksellä." Tikkanen pohtii. "Lehmien hyvä kohtelu hyödyttää siis kaikkia, metsä vastaa niin kuin sinne huutaa" jatkaa emäntä.

Eläinten hyvinvointia Kumpulan tilalla seurataan useammalla tavalla: tarkkailemalla eläintä ja sen ympäristöä sekä tuotoslukuja. Sinikka Tikkasen mukaan lehmien tuotoksen ja syöntimäärän seuraaminen kertovat, onko eläin kunnossa. Samoin esimerkiksi solumäärä ja lannan ulkonäkö kertovat, onko eläin terve. Toisaalta eläimen olemus kertoo paljon sen hyvinvoinnista. "Hyvinvoiva lehmä on virkeä, kävelee aristelematta jalkojaan, kulkee selkälinjaa suorassa köyristämättä selkäänsä, on kiiltäväkarvainen ja luottaa ihmiseen. Hoitajalla on oltava aikaa lehmien tarkkailuun, koska vain seuraamalla lehmiä sekä niiden ympäristöä voi lehmien voinnista saada tietoa" Tikkanen kertoo. Lehmien hoito ei ole siis vain lypsyä ja ruokintaa kahdesti päivässä vaan kokonaisvaltaista huolenpitoa ja tarkkailua.

Hyvinvointi on monitahoinen asia

Joskus hyvinvointi voi Tikkasen mukaan vastia myös vaikeita ratkaisuja. Kärsivän eläimen lopettaminen on oikein, koska esimerkiksi vaikeasti loukkaantunut eläin ei voi elää hyvää elämää. Eläimen kärsimysten pitkittäminen on julmaa vaikka päätös elämän lopettamisesta voikin olla vaikea. Tikkasen mielestä se on kuitenkin osa eläinten hoidon arkea: elämän kiertokulku syntymästä kuolemaan on osa arkipäivää ja eläimiä arvostava hoitaja on valmis hyväksymään myös kuoleman silloin kun se on eläimen kannalta paras vaihtoehto.

Kumpulan tilalla luotetaan oman osaamisen lisäksi myös ammattilaisten apuun. Hyvinvointieläinlääkäri käy tilalla kerran vuodessa ja ongelmatilanteissa, kuten hedelmällisyysongelmissa apua pyydetään helposti. Lisäksi jalostusneuvoja käy tilalla vuosittain päivittämässä jalostussuunnitelma, jonka painopiste on kestävien ja terveiden lehmien jalostuksessa. Valittavien sonnien tärkeimmät kriteerit ovat hyvä utarerakenne ja utareterveys, maidon pitoisuudet, hedelmällisyys sekä rakenne. Ne lehmät, joilta ei haluta jälkeläisiä maidontuotantoon, siemennetään lihasonnilla.

Eläinten hyvinvoinnin lisäksi tilalla halutaan ajatella kuitenkin myös hoitajien hyvinvointia. Sinikka Tikkasen mielestä stressi välittyy ihmisestä eläimeen ja väsynyt sekä kiukkuinen hoitaja tartuttaa huonon tuulensa eläimiin. "Toivoisin, että kuluttajat vaatisivat eläimille hyviä olosuhteita, mutta olisivat myös valmiita maksamaan tuotteista. Ja että kaupan osuus pienenesi tuotteista jatkossa, jolloin tuottajalle jäisi kohtuullinen korvaus tehdystä työstä. Koska hoitaja ja eläin ovat vuorovaikutuksessa keskenään monta kertaa päivässä, hyvä kiertää nopeasti hoitajalta eläimelle" Tikkanen miettii.

Tehtäviä

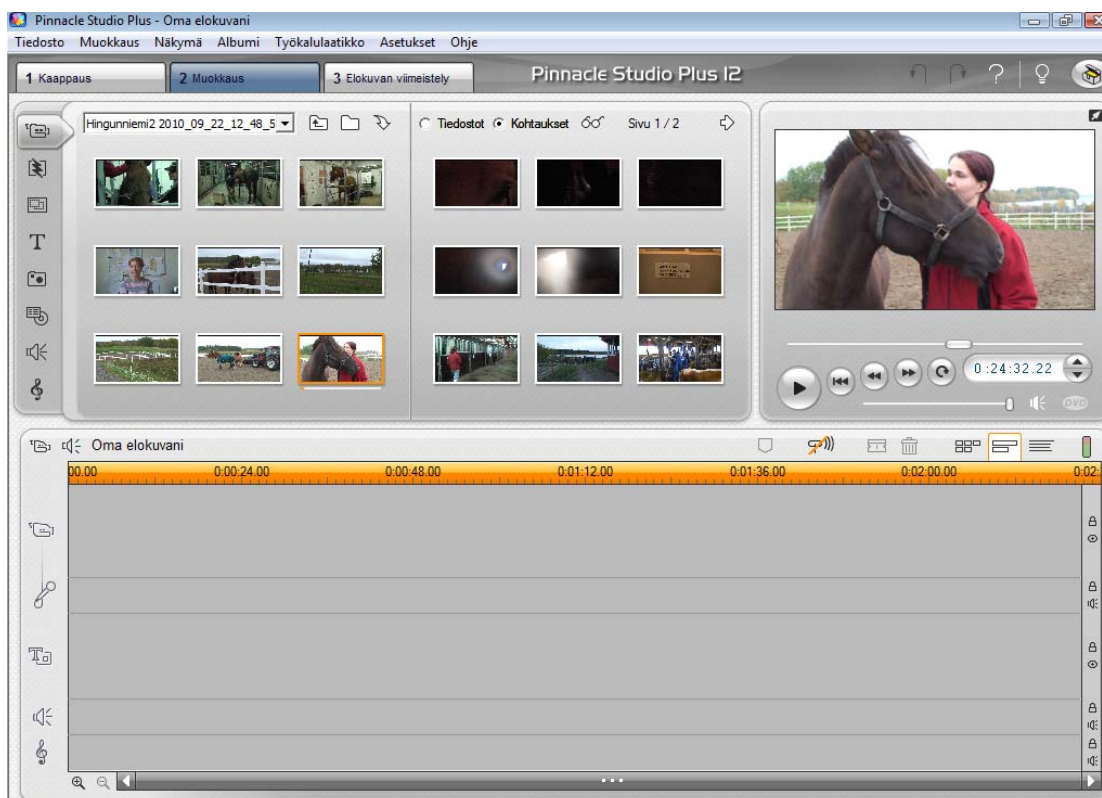
Tehtävä 1: Selvitä, mikä on parsipeti? Kuinka se lisää eläinten hyvinvointia?

Tehtävä 2: Millaisella lypsykarjatilalla eläinten hyvinvointitukea maksetaan? Mitä lisätoimenpiteitä tukeen voi valita?

Tehtävä 3: Haastattelun emäntä toteaa lehmän pelästyvän odottamatonta käytöstä. Selvitä, millainen näkökenttä lehmällä on. Kerro selvittämäsi perusteella millainen lehmien lähestyminen on eläimistä arvostatonta, millaiseen lähestymiseen lehmät osaavat varautua?

Kuva 3. Hyvinvointi-artikkeleissa lehtiartikkelin muotoon kirjoitettu tilaesittely nostaa hyvinvointiasiat esille eri tuotantosuunnissa. Alaosan tehtävät täydentävät artikkelia ja osa niistä löytyy laajennettuna myös Virtuaalikylän pähkinäkorista.

Osa vastaajista oli toivonut interaktiivista materiaalia ja verkossa tehtäviä testejä tai kokeita, mutta Virtuaalikylän verkkoympäristö ei tukenut opinnäytetyöntekohetkellä oppimisolustatyypisiä ratkaisuja. Sen sijaan Virtuaalikylän pähkinäkoriin (oppimistehtäväpankkiin) tuotettiin tietokortteihin liittyviä tehtäviä. Tämän vuoksi opetuksen hyviin käytäntöihin koostettiin lisäksi video verkkokoulutuksen työkalujen käytöstä tuotantoeläinten hoidon opetuksessa. Näiden esimerkkien avulla oppilaitoksissa on mahdollisuus rakentaa oma verkko-oppimisympäristö keskusteluineen sekä tilaesittelyineen.

KUVA 4. Videot editoitiin Pinnacle Studio Plus – ohjelmalla.

Lisäksi Virtuaalikylän työkalut tarjosivat mahdollisuuden valokuvien julkaisuun. Vaikka kyselyssä ei tuotu varsinaisesti esille toivetta hyvinvointiin liittyvistä valokuvista, olemassa olevaa työkalua haluttiin käyttää pienellä info-ruudulla varustetuilla valokuvilla. Kuvissa oli esillä esimerkiksi artikkeleissa esiteltyjen maatilojen kuvia sekä viljelijöiden ympäri Suomen lähettämiä kuvia tuotantoeläinten hyvinvoinnista erilaisissa olosuhteissa ja tuotantoympäristöissä. Kuvia haettiin MTK:n kautta ja kuvien lähettäjät antoivat luvan käyttää kuviaan opetustarkoituksissa. Tämä on lisämateriaalina tuotantoeläinten eettisen hoidon osiossa ja tarjoaa opettajille materiaalia omien oppimateriaaliensa havainnollistamiseen.

7.3 Materiaalin testaaminen ja arviointi

Verkkomateriaalin testaaminen päätettiin toteuttaa Tervolassa 23.9.2010 järjestetyssä Virtuaalikylä-seminaarissa, johon osallistui 25 henkilöä, joista osa oli paikalla Louen ammattioppilaitoksessa ja osa osallistui Connect Pro – yhteyden välityksellä. Osa Connect Pron kautta osallistuneista henkilöistä oli luonnonvara-alan toisen asteen opiskelijoita. Osallistujat olivat osittain kotieläintuotannon opettajia, osittain muiden maatalousalan ammattiaineiden opettajia tai koulutusjohtajia. Lisäksi paikalla oli Virtuaalikylän ylläpitoa ja opetusneuvos Susanna Tauriainen.

Noin 30 minuuttia kestäneen tutkimuksen tärkeimpien tulosten sekä verkkomateriaalin esityksen jälkeen käytiin seminaarin osallistujien kanssa vapaamuotoista keskustelua verkkomateriaalin toteutuksesta ja toimivuudesta. Osallistujat pitivät materiaalia käyttäjäystävällisenä, mutta toisaalta osallistujat olivat oppilaitostensa Virtuaalikylä-vastaavia, joten otos ei vastannut normaalin verkkomateriaalin käyttäjän profiilia. Tätä varten materiaalin käytettävyys testattiin myöhemmin vielä erikseen kahdella henkilöllä, joilla ei ole aiempaa kokemusta Virtuaalikylän käytöstä.

Seminaarin osallistujat pitivät hyvänä asiana, että tuotantoeläinten eettisestä hoidosta tehdään materiaalia verkkoon ja esittivät toivomuksensa materiaalin laajentamisesta myös hevosiin, koiriin ja pieneläimiin. Keskusteluissa kuitenkin todettiin, että materiaali on tarkoitettu muotoutumaan ja kehittymään käyttökokemusten sekä kehittymistoiveiden mukaan. Tarkoitus ei siis ole saada aikaan kattavaa verkkomateriaalia vaan luoda pohja, jota voidaan täydentää myöhemmin. Lajinmukaisen käyttäytymisen laajentamista muihin eläinlajeihin pidettiin hyvänä perustutkimuksen opinnäytetyön aiheena ja materiaalityöstä, esimerkiksi videoista, voisi saada erilaisten kehittämissuunnitelmien ja lopputöiden aiheita.

Koska seminaarin osallistujilta ei tullut kritiikkiä tai kehittämissuunnitelmia vaan ennemminkin toiveita materiaalin laajenemisesta ja kehittämisestä, päätettiin verkkomateriaali pitää testauksen jälkeen ennallaan. Myöhemmin myös tekniset testaajat (2 kpl kotieläintuotannon opettajia, jotka eivät toimi Virtuaalikylän päivittäjinä) pitivät materiaalia selkeänä ja helppokäyttöisenä, pidettiin tekninen toteutus ennallaan.

Virtuaalikylä-seminaarissa nostettiin kuitenkin useaan otteeseen esiin huoli Virtuaalikylän tunnettavuudesta. Kaikki opettajat ja koulutilojen työntekijät eivät ole

tutustuneet Virtuaalikylään ollenkaan ja 7 % tämän kyselyn vastaajista ei ollut koskaan kuullut Virtuaalikylästä. Vastaajista 28 % oli käyttänyt Virtuaalikylästä löytyvää materiaalia opetukseen eli toimintatutkimuksena luodun verkkomateriaalin tunnetuksi tekeminen on siis sekä seminaarin osanottajien puheenvuorojen että kyselyn tulosten perusteella helppokäyttöisyyttä suurempi haaste. Toisaalta Virtuaalikylä oli tuttu 91 % vastaajista, joka kertoo kuitenkin Virtuaalikylän olevan tunnettu, vaikkei sitä vielä ole opittu käyttämään kaikissa oppilaitoksissa osana opetuksen osana. Materiaalin julkaisusta voidaan kuitenkin tiedottaa kyselyyn vastanneille ja Virtuaalikylän keväällä 2010 uusittu ulkoasu on huomattavasti entistä selkeämpi ja helppokäyttöisempi.

Seminaarissa todettiin myös Virtuaalikylän tiedottamisesta ja markkinoinnista, että toimiva sivusto, monipuolinen sisältö ja koulutilojen aktiivinen osallistuminen sivuston kehittämiseen takaa sen, että käyttäjät löytävät yhä paremmin Virtuaalikylään. Tätä työtä myös tuotantoeläinten eettisen hoidon verkkomateriaali osaltaan tekee.

8 POHDINTA

8.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset

Tutkimuksen lähtökohtana on ollut selvittää, miten tuotantoeläinten eettistä hoitoa voidaan opettaa verkossa. Toiminnallisessa osiossa taas on ollut tavoitteena luoda verkkomateriaalia opetuksen tueksi. Tutkimuksessa on siis ollut vahva ennako-oletus, että ammattietiikkaa voidaan opettaa verkossa tai että verkkomateriaalia voidaan käyttää lähiopetuksen tukena. Tämä voi teoreettisesti olla ongelma, jos kyselytutkimuksessa olisi selvinnyt, ettei materiaalille ole tarvetta. Opetushallituksen Virtuaalikylä-projekti kuitenkin pohjautuu ajatukseen, että oppimateriaalia jaetaan verkossa ja että koulutilojen toiminta muuttuu entistä avoimemmaksi (Tauriainen 2008). Niinpä eettisen hoidon opetusmateriaalin siirtyminen verkkoon tuo myös koko alan toimintaan läpinäkyvyyttä. Viimeaikaiset keskustelut tuotantoeläinten hoidosta ovat asettaneet kyseenalaiseksi myös opetuksen. Luomalla verkkoon kaikille avointa kurssimateriaalia voidaan näyttää, että eettinen hoito kuuluu osana nykyaikaiseen maatalousalan opetukseen ja tämä on ollut lähtökohtana toimintatutkimukseen sisältyvälle vahvalle ennako-oletukselle.

Kajaanin ammattikorkeakoulun Opinnäytetyöpakissa määritellään validiteetti pätevyudeksi ja reliabiliteetti pysyvyydeksi. Validiteetti tarkoittaa tutkimustulosten tarkkuutta, eli kuinka tehdyt johtopäätökset vastaavat todellisuutta, josta ne on saatu. Reliabiliteetti vastaavasti viittaa johdonmukaisuuteen, täsmällisyyteen ja tarkkuuteen. Eskola ja Suoranta (1999, 211) viittaavat Mäkelään (1990), joka toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa validiteetti ja reliabiliteetti eivät sellaisinaan sovellu luotettavuuden perusteiksi. Eskola ja Suoranta toteavat, että tutkija itse onkin laadullisen tutkimuksen pääasiallinen luotettavuuden kriteeri. Tämän vuoksi luotettavuuden arviointi koskeekin koko tutkimusprosessia. Lisäksi he kirjoittavat, että jos toimintatutkimuksellista asetelmaa arvioidaan muihin laadullisiin tutkimuksiin soveltuvien keinoin, kohdataan ongelmia. Tutkimuksen luotettavuuden koetin onkin toiminnan kehittäminen, tässä tapauksessa luotavan verkkokoulutusmateriaalin sisällön selvittäminen ja sen rakentaminen Virtuaalikylään.

Eskola ja Suoranta (1999, 218–219) viittaavat Hammersleyhin (1990), että validiteettia voidaan koetella kolmiportaisesti. Ensi kysytään, onko esitetty väite suoralta kädeltä hyväksyttävissä. Voihan olla, että jotkut väitteet ovat niin itsestään selviä, ettei niitä tarvitse todentaa. Seuraavaksi varmistetaan väitteiden esittämisen

uskottavuus. Tämä toteutuu, niin että selvitän mm. tutkimusolosuhteita, käytettyjä menetelmiä, käsitteiden määrittelyjä. Mikäli hyväksyttävyydessä ja uskottavuudessa on toivomisen varaa, voidaan edellyttää tutkimukselta lisäevidenssiä. Tämä toteutuu sillä, että tutkimusraporttia laatiessani esitän väitteitteni tueksi riittävästi autenttisia aineistokatkelmia. Relevanssi tarkoittaa, että tutkimuksella olisi oltava yleistä ja ennen kaikkea käytännöllistä merkitystä. Tämä toteutuu laatimallani verkkokurssilla, joka on kaikkien käytettävissä.

Tutkimukseen liittyvät eettiset ongelmat voivat liittyä lisäksi toimintatutkimukselliseen otteeseen. Taustani maatalousyrittäjänä ja karjatalousalan opettajana olisi voinut värittää sekä kyselyn kysymyksenasettelua että kirjallisuustutkimuksen aineistovalintaa. Tämä taas voisi näkyä verkkokurssin toteutuksessa. Laaja taustajoukko (toimeksiantajan edustaja, ohjaavat opettajat, opponetti sekä oma taustatiimini) ovat kuitenkin edustaneet sen verran laajaa joukkoa tuottajia, kuluttajia, Virtuaalikylän ylläpitoa sekä toisen ja kolmannen asteen opettajia, että etiikan kannalta ongelmalliset lähestymistavat ovat oletettavasti karsiutuneet työprosessin edetessä pois. Eskolan ja Suorannan (1999, 53, 55–56) tutkimuksen aikana tutkijan etiikka voi joutua koetukselle lukuisia kertoja tutkimusprosessin aikana, kuten vaikkapa tutkijan ja tutkittavan välillä ei saa olla riippuvuussuhdetta, joka voi vaikuttaa olennaisesti tietojen antamisen vapaaehtoisuuteen – näin voi käydä esim. opettaja-oppilas -suhteessa. Tämä on välttynyt sillä, että tutkittavia ovat jo aiemmin mainitut osapuolet. Tässä tutkimuksessa ei kerätä arkaluontoisia tietoja, ja mikäli joku on kuitenkin niitä vastannut, niin tutkittavan yksityisyyteen ei tutkimusraportissa ja verkkokurssissa puututa.

8.2 Tulosten tarkastelua

Opinnäytetyön kyselyosiossa nousi selvästi esille, että tarvetta tuotantoeläinten eettisen hoidon materiaalille on. Varsinaiseen verkkokoulutukseen hyvinvointia tai ammattietiikkaa opetettaessa vastaajat eivät juurikaan uskoneet, mutta verkko-opetuksen työkaluja monet olisivat valmiita kokeilemaan lähiopetuksen ja työssäoppimisen tukena. Uusissa maatalousalan perustutkinnon perusteissa tuotantoeläinten hyvinvointi lävistää koko tutkinnon ja ammattietiikka on merkittävässä roolissa elinikäisen oppimisen avaintaidoissa. Lisäksi tuotantoeläinten hyvinvointi on opettajien, karjanhoitajien ja koulutusjohtajien mielestä tärkein ammattietiikan osa-alue maatalousalan perustutkinnossa.

Vastauksista oli kuitenkin havaittavissa, että työkaluja hyvinvointiasioiden esiintuomiseen tarvitaan. Eläinten hyvinvointi on laaja-alainen ja monitahoinen asia, jota ei ole pystytty täysin yksiselitteisesti määrittelemään. Koska eläinten hyvä hoito on sisään rakennettuna kaikissa tuotantoeläinopinnoissa, on olemassa riski sen jäämisestä taka-alalle. Tuotantoeläinten hyvästä hoidosta laadittu oppimateriaali, voi kuitenkin auttaa opiskelijoita kiinnittämään huomiota toimintatapoihinsa ja työrutiiniensa hyvinvointivaikutuksiin ja tiedostamaan toimintansa hyvinvointivaikutuksia. Hyvän materiaalin ja tutkinnon lävistävien avaintaitojen esiin nostaminen esimerkiksi teemaviikkojen avulla auttaa sekä opettajia, ohjaajia että opiskelijoita huomioimaan tuotantoeläinten hyvinvoinnin merkityksen ja saamaan uudenlaista näkökulmaa eläinten kanssa työskentelyyn.

Verkkomateriaalin tarkoituksena ei ole ohjata välttämättä verkkotyöskentelyyn, mutta toisaalta hyvä verkkomateriaali mahdollistaa oppimisen. Virtuaalikylän käyttäminen oppimateriaalin julkaisemisessa onkin perusteltavissa useammalla tavalla. Verkko on ympäristönä joustava ja se mahdollistaa materiaalin joustavan päivittämisen ja laajentamisen. Toisaalta Virtuaalikyläseminaarissa esitettiin toive hyvinvointimateriaalin päivityksestä ja laajentamisesta esitarkastetun wikin tavoin. Opiskelijat voisivat itse tuottaa lisämateriaalia tietokantaan, jonka opettaja tai ohjaaja voisi esitarkastuksen jälkeen liittää tietokantaan. Tällöin verkko mahdollistaisi yhteistoiminnallisen oppimisen. Virtuaalikylän käyttö on lisäksi jo itsessään viestintä- ja vuorovaikutustaitojen opiskelua, jotka ovat Tauriaisen (2010, 74–75) mukaan arvioitu vuonna 2008 luonnonvara- ja ympäristöalalla ammatillisen koulutuksen heikoimmiksi. Nyky-yhteiskunnassa erilaisten medioiden ja sähköisen viestinnän osuus vuorovaikutuksesta kasvaa ja oppimateriaalin toteuttaminen verkossa lisää painetta käyttää verkkoa yhä enemmän opetuksen toteutuksessa.

Kyselyssä nousi lisäksi esille tarve benchmarkkaukselle eli toisten toimijoiden parhaista käytännöistä oppimiseen. Videoitujen opetusesimerkkien jakamisessa verkko onkin erittäin toimiva työkalu ja samalla luodaan verkkomateriaalia, jonka käytössä on mahdollisimman matala kynnys myös karjanhoitajille, jotka vastausten mukaan olivat keskiarvoa kielteisempiä verkkomateriaalin käytölle. Myös niille vastaajille, joille tutkinnon ammatilliset perusteet ei ole kovin tuttuja, esimerkit elävästä elämästä tuovat malliksi hyväksi koettuja esimerkkejä opetuksesta ja ohjauksesta sekä nostavat esille mahdollisuuksien sitoa tuotantoeläinten hyvinvointiasioita työvuoroihin, työssäoppimiseen ja harjoituksiin. Toisaalta hyvin opetuskäytänteiden esilletuonti lisää myös avoimuutta ja yhteistyötä, jota

opetusneuvos Susanna Tauriainen on maatalousalan oppilaitoksilta erityisen paljon toivonut.

8.3 Johtopäätökset ja hyödynnettävyys

Opinnäytetyön osana toteutetun kyselyn tulokset olivat yhteneväisiä kaikilta rajapinnoiltaan Susanna Tauriaisen (2010) kirjoittaman ”Opetusmaatilat, -puutarhat ja – tallit oppimisympäristöinä” tutkimuksen kanssa. Yhtenäisten tulosten sekä hyvän vastaprocentin vuoksi tuloksia voidaan pitää perustellusti kohderyhmän mielipiteenä. Koska mielenkiintoa verkkomateriaalin opetuskäyttöön on, voitaisiin Virtuaalikylään rakentaa erilaisten aihealueiden ympärille koostettuja oppimateriaalikonaisuuksia. Verkkototeutuksen etuna on helppous, edullisuus sekä mahdollisuus tuottaa materiaalia hyvinkin nopealla aikataululla ja laajentaa sitä myöhemmin joko Virtuaalikyläverkoston toimesta esimerkiksi wiki-toimintoa hyödyntäen. Erityisen hyvin verkkoympäristö soveltuu sellaisen materiaalin julkaisemiseen, jota on tarvetta päivittää tai uudistaa usein. Lisäksi verkko on hyvä ympäristö eri medioilla toteutetun ja erilaisiin käyttötarkoituksiin soveltuvan materiaalin julkaisemiseen.

Vastaajat toivoivat, että Virtuaalikylästä löytyisi jatkossa enemmän oppimateriaalia. Tätä olisi mahdollista toteuttaa sekä oppilaitosten omana työnä että ammattioppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden lopputöinä. Tärkeää olisi, että jatkossakin materiaalin lisäämisessä olisi matala kynnyks, jotta oppilaitosten into tuottaa tietoa, raportteja ja visuaalista materiaalia ei tyrehtyisi. Vaikka Virtuaalikylän laatukriteereissä mainitaan tuotosten korkea taso, koskee se enemmän sisältöä kuin tuotantotapaa. Esimerkiksi opetuksen hyviä käytänteitä esittelevien videoiden osalta tulisi ennemmin rohkaista kokeilemaan ja tuottamaan opiskelijoiden ja henkilökunnan itse ideoimaa ja toteuttamaa materiaalia kuin pyrkiä teknisesti ammattimaiseen lopputulokseen.

Jatkossa opinnäytetyön kyselyn ja sen avulla tuotetun verkkomateriaalin hyödynnettävyys on pitkälti kiinni Virtuaalikylän tunnettavuudesta. Mikäli Virtuaalikylän asema sähköisen opetusmateriaalin julkaisijana vakiintuu ja oppilaitoksissa opitaan yhä laajemmin etsimään opetusmateriaalia Virtuaalikylästä ja täydentämään sekä päivittämään siellä olevaa tietoa, on opinnäytetyön osana luodulla hyvinvointimateriaali merkityksellinen. Maatalousalan ammatilliseen koulutukseen ei ole aiemmin suunnattu selkokielistä materiaalia ainakaan kaikille avoimena oppimisresurssina. Mikäli opinnäytetyön osana toteutettu verkkomateriaalia

otetaan käyttöön oppilaitoksissa, ovat sekä kysely että toimintatutkimus saavuttaneet niille asetetut tavoitteet. Mikäli uusi verkkomateriaali lisäksi lisää Virtuaalikylän käyttöä myös muiden sisältöjen osalta, ovat tulokset asetettuja tavoitteita suurempia. Mikäli opetuksen hyvien käytänteiden videoiminen ja esittely pikkuhiljaa vakiintuisi osaksi Virtuaalikylän käyttöä, voisi tätä uudenlaista opinnäytetyön aikana toteutettua toimintatapaa ja verkkosisältöä pitää erittäin merkittävänä asiana.

Opinnäytetyö on nostanut lisäksi esille jatkotutkimustarpeita. Oppimateriaalin laajentamisen lisäksi esiin on noussut ajatus opetuksen hyvien käytänteiden laajemmasta jakamisesta ja dokumentoinnista. Oppilaitoksissa on videointien yhteydessä noussut esille laajasti ajatus siitä, miten paljon opettajat ja koulutilojen työntekijät voisivat oppia toisiltaan. Oppilaitokset ovat hajallaan ympäri Suomea eikä henkilökunta juurikaan tapaa toisia samoissa työtehtävissä työskenteleviä ihmisiä oman oppilaitoksensa ulkopuolelta. Jatkotutkimuksessa voisikin selvittää, olisiko eri oppilaitosten henkilökunnalla halukkuutta tutustua toistensa toimintatapoihin ja voisiko sitä toteuttaa jatkossa jollakin tavalla osana Virtuaalikylän toimintaa.

LÄHTEET

Painetut lähteet

- Castrén, H. 1997. Kotieläinten käyttäytyminen ja hyvinvointi. Julkaisuja 52. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Mikkeli.
- Conington J., Collins J., Dwyer C. Selection for easier managed sheep. *Animal Welfare* 19/2010.
- Cooper M. & Wrathall J. 2010. Assurance schemes as a tool to tackle genetic welfare problems in farm animals. *Animal Welfare* 19/2010.
- Denwood M., Dale V., Yam P. 2008. Development and Evaluation of an Online Computer-Aided Learning (CAL) Package to Promote Small-Animal Welfare. *Animal Welfare in Education and Research*.
- Erätuuli, M., Leino, J. & Yli-Luoma, P. 1994. Kvantitatiiviset Analyysimenetelmät ihmistieteissä. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Hemsworth, P.H. & Coleman, G.J. 1998. Human – Livestock interactions. The stockperson and the productivity and welfare of intensively farmed animals. CAB International. Bristol.
- Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. 1998. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Hulsen, J. 2007. Lehmähavaintoja. Lehmälähtöisen karjanhoidon opas. WS Bookwell Oy. Porvoo.
- Hulsen, J. & Scheepens, K. 2010. Sikahavaintoja. Katso, mieti ja toimi. Kariston Kirjapaja Oy. Hämeenlinna.
- Jensen P. Domestication, selection, behaviour and welfare of animals — genetic mechanisms for rapid responses. *Animal Welfare* 19/2010.
- Juga J., Maijala K., Mäki-Tanila A., Mäntysaari E., Ojala M., Syväsaari J. 1999. Keränen V., Penttinen J. 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas. WSOYPro/Docendo. Porvoo.
- Kola, J. 1995: Tuotantoetiikka keskustelun aiheeksi. *Maaseudun tulevaisuus* 117/1995.
- Kotieläinjalostus. Suomen kotieläinjalostusosuuskunta. Jyväskylä.
- Kuula, A. 2000. Toimintatutkimus. Kenttätöytä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.
- Lappalainen, T. Valkokaulusten vastaisku. *Suomen Kuvalehti* 20/2010.
- Mannerkorpi P. 2008. Uusi eläinjalostustekniikka. *Eviran Kaari* 2/2008.

- Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Porvoo
- Mäki-Tainila, A. 1995. Hyvinvoivat eläimet tuottavat parhaiten: eläintuotannon eettisiä näkökohtia. Maaseudun tulevaisuus 110/1995.
- Mälkiä P. 2010a. Genominen valinta mullistaa eläinjalostuksen. KMVET 2/2010.
- Opetushallitus 2009. Maatalousalan perustutkinto, ammatillisen perustutkinnon perusteet. Määräys 29/011/2009. Opetushallitus: Vaasa.
- Räikkä, J., Kotkavirta J. & Sajama S. 1995. Hyvä ammattilainen. Johdatus ammattietiikkaan. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Shirani, A., Aiken, M. & Reithel, B. 1994. A Model of User Information Satisfaction. DATA BASE/ 25(4), 17–23.
- Sirkkola, H & Tauriainen, S 2009. Eläinten lääkintä ja hoito – käsikirja eläintenhoitajille. Opetushallitus. Edita Prima Oy.
- Suomen soveltavan etologian seura 2009. Eläinten hyvinvoinnin 5. tutkimusseminaari 30.9.2009. Biotiteieden laitos, Kuopion yliopisto. Kuopio.
- Tirri, K. 1999. Opettajan ammattietiikka. Porvoo: WSOY.
- Tauriainen, S. 2010. Opetusmaatilat, -puutarhat ja – tallit oppimisympäristöinä. Raportit ja selvitykset 2010:6. Opetushallitus. Sastamala.
- Vainio A., Kauppinen T., Valros A., Raussi S. & Vesala K. 2007. Väline vai itseisarvo? Tuotantoeläinten hyvinvoinnin edistäminen tuottajien asenteiden kohteena. Julkaisuja 10. Helsingin yliopisto, Ruralia instituutti. Mikkeli.
- Valros A., Teräväinen H., Helin J. 2005. Hyvinvoiva tuotantoeläin. Tieto Tuottamaan 109. ProAgria Maaseutukeskusten liitto. Keuruu.

Painamattomat lähteet

- ALVAR (Ammattitutkintoaineiston laadunvarmistus) 2010. [viitattu 26.7.2010].
Saataavissa: <http://www.nayttotutkinnot.fi/>
- Eläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta 2010. Pöytäkirja 1/2010. [viitattu 25.7.2010]. Saataavissa:
http://www.mmm.fi/attachments/elaimet/newfolder/5pK5b3mQk/TEHVNK_2010_1_PK.pdf
- Eläinten hyvinvointikeskus 2010. [viitattu 25.5.2010]. Saataavissa:
<http://www.vetmed.helsinki.fi/hyvinvointikeskus/>
- Eläinsuojelulaki. L 247/1996. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 29.6.2010].
Saataavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247>
- Eläinsuojeluasetus. A 396/1996. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 29.6.2010].
Saataavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/19960396>
- Farm Animal Welfare Council 2010. [viitattu 15.7.2010]. Saataavissa :

<http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm>

Hallituksen esitys Eduskunnalle eläinsuojelulaiksi. HE 36/1995. Finlex.

Lainsäädäntö [viitattu 29.6.2010]. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1995/19950036>

Kajaanin ammattikorkeakoulu 2010. [viitattu 14.5.2010]. Saatavissa:

<http://193.167.122.14/Opari/ontTukiLuotettavuus.aspx#aineisto>

Keeling, L. 2010. Measuring farm animal welfare objectively. Eläinten

hyvinvointiseminaari 17.2.2010 Evira. [viitattu 1.9.2010]. Saatavissa:

http://www.evira.fi/attachments/tapahtumat/materiaalit/hyvinvointi_2010/keeling.pdf

Kortesniemi, P. 2010. Kommenttipuheenvuoro, Elintarviketeollisuus. . Eläinten

hyvinvointiseminaari 17.2.2010 Evira. [viitattu 1.9.2010] Saatavissa:

http://www.evira.fi/attachments/tapahtumat/materiaalit/hyvinvointi_2010/kortesniemi.pdf

Maa- ja metsätalousministeriö 2003. Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika.

[viitattu: 17.7.2010] Saatavissa: <http://wwwb.mmm.fi/el/julk/tavsika.html>

Maa- ja metsätalousministeriö 2004. Tavoitteena terve ja hyvinvoiva lammas.

[viitattu: 17.7.2010] Saatavissa: <http://wwwb.mmm.fi/el/julk/tavlammas.html>

Maa- ja metsätalousministeriö 2005a. Tavoitteena terve ja hyvinvoiva kana.

[viitattu: 17.7.2010] Saatavissa: <http://wwwb.mmm.fi/el/julk/tavkana.html>

Maa- ja metsätalousministeriö 2005b. Tavoitteena terve ja hyvinvoiva nauta.

[viitattu: 17.7.2010] Saatavissa: <http://wwwb.mmm.fi/el/julk/tavnauta.html>

Maa- ja Metsätalousministeriö 2006. Tuotantoeläinten hyvinvointistrategia.

[viitattu 17.7.2010] Saatavissa:

http://www.mmm.fi/attachments/eloyleista/5ltZc71Hs/tuotantoelainten_hyvinvointistrategia%5B1%5D.pdf

Maa- ja Metsätalousministeriö 2010. [viitattu 25.5.2010]. Saatavissa:

<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/elaimet/tehvnk.html>

Opetushallitus 2004. Karjatalouden ammattitutkinto, näyttötutkinnon perusteet.

Määräys 10/011/2004. Opetushallitus. [viitattu 17.5.2010]. Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/110972_karjatalous_ammattitutkinto.pdf

Opetushallitus 2010a. [viitattu 21.4.2010]. Saatavissa:

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/amatilliset_perustutkinnot/uudistuvat_tutkinnon_perusteet

Opetushallitus 2010b. Koulutusnetti. [viitattu 1.9.2010]. Saatavissa:

http://www.koulutusnetti.fi/?path=amatillinen_perustutkinto

Seppänen, V. 2004. Konstruktiivinen tutkimus. Oulun yliopisto. [Viitattu

19.2.2010]. Saatavissa:

http://media.tol.oulu.fi/video/jtmk/konstruktiiivinen_tutkimus.ppt

Sikojen pidolle asetettavat eläinsuojeluvaatimukset. MMMa 14/EEO/2002.

Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 1.9.2010]. Saatavissa:

<http://wwwb.mmm.fi/el/laki/f/f19.pdf>

Tauriainen, Susanna 2009. Opetusneuvos. Muistiinpanot opetussuunnitelmatyöstä käydyistä keskusteluista Kainuun ammattiopistossa vuonna 2009.

Tauriainen, S. 2008: Opetusmaatilat ja kestävä kehitys. Opetushallitus.[viitattu 24.3.2010]. Saatavissa:

<http://www.edu.fi/attachment.asp?path=498,529,1192,1195>

Tuotantoeläinten hyvinvointistrategia 2006. Maa- ja metsätalousministeriö.

[viitattu 28.3.2010]. Saatavissa:

http://www.mmm.fi/attachments/mmm/tiedotteet/5jwHnH57g/tuotantoelainten_hyvinvointistrategia.pdf

Wahlberg, B. 2010. Eläinten oikeudellinen hyvinvointi. Eläinten hyvinvointiseminaari 31.3.2010, Savonia-ammattikorkeakoulu. Moniste.

Valtioneuvoston asetus nautojen suojelusta. VA 592/2010. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 1.9.2010]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100592>

Valros A. 2010. Mitä eläinten hyvinvointi on? Eläinten hyvinvointiseminaari 31.3.2010, Savonia-ammattikorkeakoulu. Moniste.

Welfare Quality 2010. [viitattu 28.7.2010]. Saatavissa:

<http://www.welfarequality.net/>

LIITE 1 Kyselylomake (Webropol)

Tuotantoeläinten eettinen hoito, verkkokurssi

* varustettuihin kysymyksiin on pakko vastata

Taustatiedot**1) Vastaajan sukupuoli ***

- Nainen
 Mies

2) Vastaajan ikä *

- Alle 30 vuotta
 30-40 vuotta
 41-50 vuotta
 51-60 vuotta
 Yli 60 vuotta

3) Asemasi koulutusorganisaatiossa *

- Opettaja/kouluttaja
 Koulutusjohtaja/rehtori
 Karjanhoitaja/tilanhoitaja
 Muu (mikä):

4) Työskenteletkö *

- Nuorisoasteen koulutuksen parissa
 Aikuiskoulutuksen parissa
 Sekä nuorisoasteen- että aikuiskoulutuksen parissa

5) Onko sinulla kokemusta verkkokoulutuksesta (voit valita useamman vaihtoehdon)? *

- Kyllä, opetan verkkokursseilla (ei ollenkaan lähiopetusta)
 Kyllä, käytän verkko-opetusta yhtenä menetelmänä muiden joukossa
 Kyllä, käytän verkkokoulutusmateriaalia lähiopetuksen tukena
 Kyllä, olen itse opiskellut verkkokursseilla
 Ei, minulla ei ole kokemusta verkkokoulutuksesta

6) Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, millaisia verkko-opetuksen työkaluja olet käyttänyt (voit valita useamman vaihtoehdon)?

- Valmiita verkkokursseja (esimerkiksi ISOVerstas)
- Oppimisalustaa (esim. moodle, WebCT)
- Videoluentoja
- Sosiaalisen media työkaluja (verkkokeskustelut, chat, wikit, blogit yms.)
- Älytauluja
- Muuta, mitä:

7) Oletko käyttänyt internetistä löytyvää materiaalia opetuksessasi? *

- Erittäin paljon
- Jonkin verran
- Vähän
- En ollenkaan
- En toimi opetustehtävissä

8) Onko virtuaalikylä sinulle tuttu (voit valita useamman vaihtoehdon)? *

- Olen päivittänyt oppilaitoksemme sivuja
- Olen käyttänyt materiaalia opetuksessa
- Olen käyttänyt materiaalia markkinoinnissa
- Olen tutustunut virtuaalikylään muuten
- Olen nähnyt virtuaalikylän esittelyn
- Virtuaalikylä ei ole minulle tuttu

Ammattietiikan opettaminen

9) Oletko tutustunut maatalousalan perustutkinnon tutkinnon perusteisiin (29/011/2009)? *

- Kyllä
- Jonkin verran
- En ollenkaan

10) Sisältyykö maatalousalan perustutkintoon mielestäsi tarpeeksi ammattietiikan ja tuotantoeläinten eettisen hoidon opetusta? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

11) Onko maatalousalan perustutkinnon tutkinnon perusteissa kuvattu tarpeeksi tarkkaan, mitä opiskelijan/tutkinnon suorittajan on osattava tuotantoeläinten eettisestä hoidosta? Perustele vastauksesi.

12) Miten tärkeänä pidät seuraavia ammattietiikan osa-alueita maatalousalan perustutkinnosta valmistuvalla opiskelijalla (1= ei ollenkaan tärkeä, 2= vähän tärkeä, 3= tärkeä, 4 = erittäin tärkeä)?

	1	2	3	4
Osaa kohdella eläimiä rauhallisesti ja ottaa työskennellessään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen	☐	☐	☐	☐
Osaa ennaltaehkäistä toiminnallaan tarttuvia eläintauteja	☐	☐	☐	☐
Osaa tuottaa korkealaatuisia eläintuotteita	☐	☐	☐	☐
Osaa ottaa kantaa ja pohtia eläinjalostuksen riskejä ja mahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐
Osaa lajitella ja kierrättää tilalla syntyvät jätteet	☐	☐	☐	☐
Osaa toimia avoimesti, rehellisesti ja vastuullisesti tuotantoeläinten hoitotoissa	☐	☐	☐	☐
Arvostaa omaa ammattiaan	☐	☐	☐	☐
Osaa toimia työelämässä ja ottaa työskennellessään toiset ihmiset huomioon	☐	☐	☐	☐

13) Miten kiinnostuneita opiskelijat ovat seuraavista ammattietiikan osa-alueista (1= ei ollenkaan tärkeä, 2= vähän tärkeä, 3= tärkeä, 4 = erittäin tärkeä)?

	1	2	3	4
Osaa kohdella eläimiä rauhallisesti ja ottaa työskennellessään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen	☐	☐	☐	☐
Osaa ennaltaehkäistä toiminnallaan tarttuvia eläintauteja	☐	☐	☐	☐
Osaa tuottaa korkealaatuisia eläintuotteita	☐	☐	☐	☐
Osaa ottaa kantaa ja pohtia eläinjalostuksen riskejä ja mahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐
Osaa lajitella ja kierrättää tilalla syntyvät jätteet	☐	☐	☐	☐
Osaa toimia avoimesti, rehellisesti ja vastuullisesti tuotantoeläinten hoitotoissa	☐	☐	☐	☐
Arvostaa omaa ammattiaan	☐	☐	☐	☐
Osaa toimia työelämässä ja ottaa työskennellessään toiset ihmiset huomioon	☐	☐	☐	☐

14) Mistä ammattietiikan osa-alueista opiskelijat tarvitsevat lisää tietoa (1= ei ollenkaan tärkeä, 2= vähän tärkeä, 3= tärkeä, 4 = erittäin tärkeä)?

	1	2	3	4
Osaa kohdella eläimiä rauhallisesti ja ottaa työskennellessään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen	☐	☐	☐	☐
Osaa ennaltaehkäistä toiminnallaan tarttuvia eläintauteja	☐	☐	☐	☐
Osaa tuottaa korkealaatuisia eläintuotteita	☐	☐	☐	☐
Osaa ottaa kantaa ja pohtia eläinjalostuksen riskejä ja mahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐
Osaa lajitella ja kierrättää tilalla syntyvät jätteet	☐	☐	☐	☐
Osaa toimia avoimesti, rehellisesti ja vastuullisesti tuotantoeläinten hoitotoissa	☐	☐	☐	☐
Arvostaa omaa ammattiaan	☐	☐	☐	☐
Osaa toimia työelämässä ja ottaa työskennellessään toiset ihmiset huomioon	☐	☐	☐	☐

15) Mitä muuta ammattietiikan tietoja tai taitoja valmistuvan opiskelijan olisi hallittava?

16) Kuinka tällähetkellä opetat tutkinnon perusteiden mukaisia ammattietiikan taitoja opiskelijoille?

17) Kuinka mielestäsi voitaisiin opettaa tutkinnon perusteiden mukaisia ammattietiikan taitoja opiskelijoille (voit valita useamman vaihtoehdon)? *

- Työssäoppimalla
- Käytännön työssä (esimerkiksi työvuoroissa koulutilalla) ohjaamalla
- Teoriaopetuksella
- Itsenäisesti opiskelemalla
- Tehtävillä
- Ryhmätöillä
- Keskustelemalla
- Tilavierailuilla
- Muuten (miten):

18) Voitaisiko jokin edellämainitsemistasi työskentelytavoista toteuttaa verkossa? Voisiko verkkotyöskentely tuoda lisäarvoa ammattietiikan opettamiseen? *

Verkkokurssi virtuaalikylässä

19) Mikäli verkossa (esimerkiksi virtuaalikylässä) olisi tarjolla valmista verkkomateriaalia tuotantoeläinten eettisestä hoidosta, käyttäisitkö sitä opetuksessa? *

- Kyllä
- Todennäköisesti
- Ehkä
- En
- En osaa sanoa
- En opeta tuotantoeläinten eettistä hoitoa

20) Millaiselle materiaalille olisi mielestäsi käyttöä tuotantoeläinten eettisen hoidon opetuksessa (voit valita useamman vaihtoehdon)? *

- Luentomateriaali
- Videoklipit
- Valmiit tehtävät
- Interaktiivinen materiaali (esimerkiksi verkkokeskustelut ja sosiaalinen media)
- Lehtiartikkelit ja haastattelut
- Testit/kokeet
- Materiaalitietokanta (muualta verkosta löytyvä materiaali)
- Muulle (mille):
- Minulla ei olisi käyttöä ko. materiaalille

21) Mitä toiveita sinulla olisi tuotantoeläinten eettisen hoidon verkkomateriaalille?

22) Löytyykö sinulta valmista oppimateriaalia tuotantoeläinten eettisestä hoidosta, jota haluaisit antaa verkkokurssin kautta muiden oppilaitosten ja opettajien käyttöön? *

Kyllä, sähköpostiosoitteeni:

Ei

Palaute

23) Palautetta kyselyn laatijalle tai virtuaalikylän ylläpidolle.

LIITE 2 Maatalousalan perustutkinto, tuotantoeläinten hoitaminen ja hyvinvoinnista huolehtiminen

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Tuotantoeläinten hoidon suunnitteleminen ja hoitotöiden tekeminen	suunnittelee omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä työpäiväksi	suunnittelee omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä viikon ajalle	suunnittelee yksikön toiminnan tietylle ajanjaksolle sekä siihen omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä
	työskentelee vastuuntuntoisesti	työskentelee sitoutuneesti omaa työtään arvostaen	työskentelee sitoutuneesti ja aloitteellisesti omaa työtään arvostaen
	suoriutuu päivittäisistä eläinten hoitotöistä	tekee eläinten hoitotyöt suunnitelmallisesti ja hygieenisesti	tekee eläinten hoitotyöt sujuvasti, joutuisasti ja omatoimisesti ylläpitäen hyvää hygieniää
Kestävällä tavalla toimiminen tuotantoeläinten hoitotyössä	kiinnittää työskentelyssään huomiota eläinten vastuuntuntoiseen hoitamiseen	ottaa työskentelyssään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tavallisimmissa töissä, kuten eläinten käsittelyssä, siirtelyssä ja muissa hoitotöissä	työskentelee ottaen huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen ja eläimiä arvostaen sekä haluaa kehittyä eläintenhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen
	kiinnittää huomioita ruokinnan tarkkuuteen ja eläinten hoidossa käytettävien	edellisten lisäksi kiinnostuu asiantuntijan avulla pohtimaan ruokinnan	edellisten lisäksi pystyy tekemään havaintoja eläinten ruokinnan ravinnetasapainon

	hoitomateriaalien kulutukseen	ravinnetasapainoa (esim. ruokinnan typpi- ja fosforin kulutus)	tarkistamisesta ympäristöystävällisemp- ään suuntaan
	lajittelee ja kierrättää ohjeiden mukaan mm syntyviä kemikaaleja ja muovia	lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä	lajittelee ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä ottaa huomioon valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan
	toimii ohjeiden mukaan eläinraatojen hävittämiseksi	eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin	eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin sekä toimii tilanteessa tiedostaen eläinten hävittämiseen liittyvät riskit
	eläintilojen puhdistustöissä noudattaa annettuja ohjeita ja käyttää vettä säästäväisesti.	eläintilojen puhdistustöissä valitsee tarkoituksen mukaiset pesuaineet sekä työskentelee vettä säästäen.	eläintilojen puhdistustöissä valitsee tarkoituksen mukaiset pesuaineet sekä työskentelee vettä ja energiaa säästäen.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2.	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
Työmenetelmien, - välineiden ja materiaalin hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Eläinten tarkkailu,	tarkkailee, hoitaa ja	tarkkailee, hoitaa ja	tarkkailee, hoitaa ja

käsitleminen ja hoitaminen tuotanto- ja lisääntymiskierron eri vaiheissa	käsittelee eläimiä ohjattuna niiden tuotantovaiheen vaatimusten mukaan ja tekee tarvittavat muistiinpanot	käsittelee eläimiä niiden tuotantovaiheen mukaan saamiensa ohjeiden perusteella ja tekee tarvittavat muistiinpanot	käsittelee eläimiä niiden tuotantovaiheen mukaan ottaen huomioon niiden erityistarpeet ja ylläpitää laatu järjestelmän edellyttämää kirjanpitoa
	pitää ohjattuna eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä	pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten terveyttä ja hyvinvointia	pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten terveyttä, hyvinvointia sekä työskentelyn turvallisuutta ja sujuvuutta
	tunnistaa sairaan eläimen sekä tilaa eläinlääkäriin tarvittaessa	tunnistaa sairaan eläimen, tilaa eläinlääkäriin tarvittaessa sekä omaa valmiudet ensiavun antamiseen ja hoitaa eläintä ohjeiden mukaan	tunnistaa sairaan eläimen, tilaa eläinlääkäriin tarvittaessa sekä omaa valmiudet ensiavun antamiseen ja hoitaa eläintä ohjeiden mukaan sekä ennaltaehkäisee toiminnallaan eläinten sairauksia
	tarkkailee eläinten lisääntymiskiertoa ohjattuna sekä tilaa tarvittaessa seminologin	tarkkailee eläinten lisääntymiskiertoa ohjeiden mukaan, tunnistaa siemennyskelpoisen eläimen ja tilaa tarvittaessa seminologin	tarkkailee eläinten lisääntymiskiertoa, tunnistaa lisääntymiskierron eri vaiheet ja tilaa tarvittaessa seminologin
	avustaa ohjattuna synnytyksessä ja vastasyntyneiden	avustaa synnytyksessä ja hoitaa vastasyntyneitä	toimii tilanteen vaatimalla tavalla synnytyksen

	hoidossa	ohjeiden mukaan	avustamisessa ja vastasyntyneiden hoidossa
Tuotantoeläinten ruokinta	ruokkii eläimet rehunjakolistan mukaan	ruokkii eläimet rehunjakolistan mukaan ottaen huomioon terveydelliset seikat sekä arvioi rehujen laatua aistinvaraisesti	ruokkii eläimet ruokintasuunnitelman mukaisesti huomioiden eläinten iän ja tuotantovaiheen erityispiirteet ja terveydelliset seikat
	ottaa rehunäytteen ja arvioi rehun laatua aistinvaraisesti	ottaa rehunäytteen ja arvioi analyysin perusteella rehun soveltuvuutta ruokinnassa	ottaa rehunäytteen ja arvioi analyysin perusteella rehun soveltuvuutta sekä vaikutuksia ruokinnansuunnitteluun
Laadun seuranta ja edistäminen	toimii ohjattuna laatujärjestelmän mukaisesti ja tunnistaa poikkeamat	toimii laatujärjestelmän mukaisesti myös poikkeamatilanteissa	toimii laatujärjestelmän mukaisesti sekä pyrkii toiminnallaan edistämään laatua sekä ehkäisemään poikkeamat
	tekee ohjattuna omavalvonnan edellyttämän dokumentoinnin	tekee ohjeiden mukaan omavalvonnan edellyttämän dokumentoinnin	hallitsee elintarvikelainsäädännön ja omavalvonnan edellyttämän dokumentoinnin
Tuotantoeläinten hoidossa tarvittavien koneiden ja laitteiden sekä automaation käyttäminen	käyttää ohjeiden mukaan turvallisesti tavallisimpia tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita sekä arvioi niiden	käyttää tavallisimpia tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja tekee päivittäiset huollot ohjeiden mukaan sekä seuraa	käyttää omatoimisesti tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita, seuraa niiden käyttökuntoisuutta, huomaa poikkeamat ja

	käyttökuntoisuutta	käyttökuntoisuutta	tekee päivittäiset huollot
	käyttää ohjattuna automaatioon perustuvia järjestelmiä	käyttää ja hyödyntää ohjeiden mukaan toiminnassaan automaatioon perustuvia järjestelmiä	käyttää automaatioon perustuvia järjestelmiä ja hyödyntää niistä saatavaa tietoa eläinten hyvinvoinnin seurannassa ja hoidossa
Tuotantorakennusten olosuhteiden arvioiminen ja kunnossapito	tekee ohjattuna tuotantorakennuksen ja rakenteiden pienimuotoisia huolto- ja korjaustöitä	tekee ohjeiden mukaan tuotantorakennuksen ja rakenteiden huolto- ja korjaustöitä sekä arvioi käyttökuntoisuutta	huoltaa ja korjaa tuotantorakennusta ja rakenteita havaitsemiensa tarpeiden mukaan
	arvioi ohjattuna aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita.	seuraa aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita ja huomaa poikkeamat.	arvioi aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita eläinten hyvinvoinnin kannalta ja työympäristönä.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn perustana olevan tiedon hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Eläinten hyvinvoinnin ja lajinmukaisen käyttäytymisen huomioon ottaminen eläinten hoitotyössä	ottaa työskentelyssään huomioon eläinsuojelulainsäädännön keskeiset kohdat ja kysyy tarvittaessa neuvoa kokeneemmalta	ottaa työskentelyssään huomioon eläinsuojelulainsäädännön keskeisen sisällön	ottaa työskentelyssään huomioon eläinsuojelulainsäädännön keskeisen sisällön ja tarkistaa säädösten ajantasaisuuden tarvittaessa
	tunnistaa tuotantoeläinten hyvinvointiin vaikuttavia olosuhdevaatimuksia	tunnistaa tuotantoeläinten olosuhdevaatimukset ja lajityypillisen käyttäytymisen	tunnistaa ja arvioi tuotantoeläinten olosuhdevaatimuksia ja lajityypillisen käyttäytymisen sekä hyödyntää sitä eläinten

			hyvinvoinnin parantamisessa
Eläinten sairauksien tunnistaminen ja terveydenhoidon edistäminen	tunnistaa tavallisimpia taudinaiheuttajia ja sairauksia	tunnistaa tavallisimmat taudinaiheuttajat ja sairaudet	tunnistaa tavallisimmat taudinaiheuttajat ja sairaudet sekä ymmärtää eläimen vastustuskykyyn vaikuttavat tekijät
Tuotantoeläinten ruokinnan suunnitteleminen	ottaa työskentelyssään huomioon yleisempien rehujen käyttökelpoisuuden eri eläinlajeille/-ryhmille perustuen niiden ruuansulatukseen	ottaa työskentelyssään huomioon eläinlajille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatukseen erityispiirteisiin ja tuotantovaiheeseen	ottaa työskentelyssään huomioon eläinlajille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatukseen erityispiirteisiin ja tuotantovaiheeseen
	selvittää ruokinnan suunnittelun merkityksen ja suunnittelussa käytettävät asiantuntijapalvelut	ottaa työssään huomioon ruokinnan suunnittelun perusperiaatteet ja ruokinnan järjestämistavat	pyrkii ruokinnan suunnittelussa terveelliseen, taloudelliseen ja ympäristöystävälliseen ruokintaan ja rehuvalikoimaan ja pystyy arvioimaan valmista ruokintasuunnitelmaa
	tulkitsee ohjattuna ruokintasuunnitelmaa ja suunnittelee sen perusteella eläimen päivittäisen ruokinnan ja rehunjaon	laatii ruokintasuunnitelmaan perustuvan rehunjakoilistan ja tarvittaessa muuttaa sitä tilanteen vaatimalla tavalla	soveltaa ruokintasuunnitelmaa ja seuraa ja arvioi ruokinnan onnistumista käyttäen erilaisia mittareita
Tuotantoeläinten jalostustyön hyödyntäminen	ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteita	ottaa huomioon perinnöllisyyden perusasioiden yhteyden	ottaa huomioon perinnöllisyyden lainalaisuuksien

eläinten valinnassa		jalostustavoitteisiin	yhteydet käytännön eläinten valintaan
	selvittää asiantuntijan avulla jalostustyön merkityksen eläinten valintaan	ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteita ja jalostusorganisaatioiden palvelut	ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteet, eläimen jalostuksellisen arvon ja jalostusvalintojen merkityksen tuotantoyksikkökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseksi
Tuotannon seurantaan ja kannattavuuteen vaikuttavien tekijöiden huomioon ottaminen	määrittelee ohjattuna tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä tuotosseurannan tulosten perusteella.	määrittelee tuotannon kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä tuotosseurannan tulosten perusteella.	hyödyntää tuotosseurannan tuloksia toiminnan ja kannattavuuden arvioinnissa, tuotannon suunnittelussa ja eläinten hyvinvoinnin parantamisessa.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Oppiminen ja ongelmanratkaisu	arvioi ohjattuna omaa työskentelyään ja pyrkii toimimaan saamansa palautteen mukaan	arvioi omaa toimintaansa, ottaa vastaan palautetta ja toimii saamansa palautteen mukaan	kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan saamansa palautteen ja itsearvioinnin avulla
	kysyy ongelmatilanteissa omatoimisesti neuvoa kokeneemmalta	tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman, ja hakee tarvittaessa asiantuntija-apua	tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit

Vuorovaikutus ja yhteistyö	toimii työyhteisön sääntöjen mukaan	toimii työyhteisön ohjeita arvostaen	toimii aktiivisena työyhteisön jäsenenä
	keskustelee ja kuuntelee asianmukaisesti	keskustelee, kuuntelee ja työskentelee yhteistyöhakuisesti	keskustelee, kuuntelee ja ottaa rakentavasti huomioon toisten mielipiteet
Ammattietiikka	toimii eläinsuojelulainsäädännön mukaan	toimii eläinsuojelulainsäädännön ja yleisten eettisten periaatteiden mukaan hoitaessaan eläimiä	toimii ammattietiikan mukaan ja pystyy perustelemaan valintojaan
	estää tarttuvien eläintautien leviämistä tilalta toiselle	ottaa työskentelyssään huomioon tarttuvien eläintautien torjumisen	ennaltaehkäisee toiminnallaan tarttuvia eläintauteja
	estää toiminnallaan tuotteiden laadun vaarantumisen	ylläpitää toiminnallaan eläintuotteiden hyvää laatua	edistää toiminnallaan eläintuotteiden korkeatasoista laatua
	tuo esille eläinjalostukseen liittyviä riskejä	tuo esille ja pohtii eläinjalostukseen liittyviä mahdollisia riskejä ja eettisiä kysymyksiä	tuo esille ja pohtii eläinjalostukseen liittyviä mahdollisia riskejä ja ottaa perustellusti kantaa eettisiin kysymyksiin
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	noudattaa työturvallisuusohjeita ja käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta.	käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia ja suojavaatetusta ja ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään.	käyttää tilannekohtaisesti suojaimia ja suojavaatetusta ja ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään
			pyrkii toiminnallaan edistämään työympäristön ja toiminnan turvallisuutta sekä huomioi toiminnan suunnittelussa työkuormituksen ja

			ajankäytön hallinnan.

LIITE 3 Maatalousalan perustutkinto, paikallisesti valitun eläinlajin tuotanto tai hoito ja hyvinvoinnista huolehtiminen

Arviointi

Taulukkoon on koottu arvioinnin kohteet sekä arviointikriteerit kolmelle eri osaamisen tasolle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa arvioinnin kohteet ovat samalla tutkinnon osan keskeinen sisältö.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
1. Työprosessin hallinta	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Eläinten hoitotöiden suunnitteleminen ja suunnitelmallinen tekeminen	suunnittelee ohjattuna omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä työpäiväksi	hyödyntää tuotannosta saatavia tietoja tai toimintaohjeita suunnitellessaan omat tehtävänsä ja ajankäyttönsä	hyödyntää tuotannosta saatuja tietoja tai toimintaohjeita suunnitellessaan eläinyksikön toiminnan
	tekee työvaiheet asianmukaisessa järjestyksessä ja suhtautuu työhönsä vastuuntuntoisesti	tekee työvaiheet asianmukaisessa järjestyksessä sitoutuneesti ja innostuneesti omaa työtään arvostaen	tekee työvaiheet asianmukaisessa järjestyksessä, työskentelee sitoutuneesti, innostuneesti ja aloitteellisesti omaa työtään arvostaen
Kestävällä tavalla toimiminen valitun eläimen hoitotöissä	kiinnittää työskentelyssään huomiota eläinten vastuuntuntoiseen hoitamiseen	ottaa työskentelyssään huomioon eläinten lajityypillisen käyttäytymisen tavallisimmissa töissä, kuten eläinten käsittelyssä, siirtelyssä ja muissa hoitotöissä	työskentelee eläinten lajityypillisen käyttäytymisen huomioiden ja eläimiä arvostaen sekä haluaa kehittyä eläintenhoitajana eläinten hyvinvointia edistäen
	kiinnittää huomioita	edellisten lisäksi	edellisten lisäksi pystyy

	ruokinnan tarkkuuteen ja eläinten hoidossa käytettävien hoitomateriaalien kulutukseen	kiinnostuu asiantuntijan avulla pohtimaan ruokinnan ravinnetasapainoa (esim. ruokinnan typpi- ja fosforin kulutus)	tekemään havaintoja eläinten ruokinnan ravinnetasapainon tarkistamisesta ympäristöystävällisempään suuntaan
	lajittelee, säilyttää ja kierrättää ohjeiden mukaan mm syntyviä kemikaaleja ja muovia	lajittelee, säilyttää ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä	lajittelee, säilyttää ja kierrättää mm syntyviä kemikaaleja ja muovia sekä huomioi valinnoissaan tuotteiden, välineiden ja menetelmien ympäristöystävällisyyttä ja kehittää työyhteisönsä toimintaa kestävämpään suuntaan
	toimii ohjeiden mukaan eläinraatojen hävittämiseksi	eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin	eläimen kuollessa tilaa raatojen keräilijän tai ottaa selvää muista tavoista hävittää kuollut eläin sekä toimii ko. tilanteessa tiedostaen eläinten hävittämiseen liittyvät riskit
	eläintilojen puhdistustöissä noudattaa annettuja ohjeita ja käyttää vettä säästäväisesti.	eläintilojen puhdistustöissä valitsee tarkoituksen mukaiset pesuaineet sekä työskentelee vettä säästäen.	eläintilojen puhdistustöissä valitsee tarkoituksen mukaiset pesuaineet sekä työskentelee vettä ja energiaa säästäen.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
2. Työmenetelmien,	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		

-välineiden ja materiaalin hallinta			
Valitun eläinlajin käsittely ja hoitaminen tuotanto- ja lisääntymiskierron eri vaiheissa	tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä ohjattuna niiden tuotantovaiheen vaatimusten mukaan ja tekee tarvittavat muistiinpanot	tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä niiden tuotantovaiheen mukaan saamiensa ohjeiden perusteella ja tekee tarvittavat muistiinpanot	tarkkailee, hoitaa ja käsittelee eläimiä niiden tuotantovaiheen mukaan huomioiden niiden erityistarpeet ja ylläpitää laatujärjestelmän edellyttämää kirjanpitoa
	pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä	pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten terveyttä ja hyvinvointia	pitää eläimet puhtaana ja tuotantotilat siisteinä ja järjestyksessä edistäen eläinten hyvinvointia sekä työskentelyn turvallisuutta että sujuvuutta
	tunnistaa sairaan eläimen sekä tilaa eläinlääkärin tarvittaessa	tunnistaa sairaan eläimen, tilaa eläinlääkärin tarvittaessa sekä omaa valmiudet antaa ensiavun ja hoitaa eläintä ohjeiden mukaan	tunnistaa sairaan eläimen, tilaa eläinlääkärin tarvittaessa, omaa valmiudet ensiavun antamiseen ja hoitaa eläintä ohjeiden mukaan sekä ennaltaehkäisee toiminnallaan eläinten sairauksia
	tarkkailee eläinten lisääntymiskierron ohjattuna	tarkkailee eläinten lisääntymiskierron ohjeiden mukaan ja tunnistaa pariutumiskelpoisen eläimen	tarkkailee eläinten lisääntymiskierron ja tunnistaa lisääntymiskierron eri vaiheet

	ohjattuna avustaa synnytyksessä ja vastasyntyneiden hoidossa	avustaa synnytyksessä ja hoitaa vastasyntyneitä ohjeiden mukaan	toimii tilanteen vaatimalla tavalla synnytyksen avustamisessa ja vastasyntyneiden hoidossa
Eläinten ruokinta	ruokkii eläimet rehunjakolistan mukaan	ruokkii eläimet rehunjakolistan mukaan terveydelliset seikat huomioiden sekä arvioi rehujen laatua aistinvaraisesti	ruokkii eläimet ruokintasuunnitelman mukaisesti huomioiden eläinten iän ja tuotantovaiheen erityispiirteet ja terveydelliset seikat
Eläinten hoidossa tarvittavien koneiden ja laitteiden käyttäminen	käyttää alkuohjauksen jälkeen eläinten hoidossa, ruokinnassa ja käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita	käyttää tavallisimpia eläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja tekee päivittäiset huollot ohjeiden mukaan	käyttää omatoimisesti tuotantoeläinten hoidossa, ruokinnassa ja tuotteiden käsittelyssä tarvittavia koneita ja laitteita, seuraa niiden käyttökuntoisuutta, huomaa poikkeamat ja tekee päivittäiset huollot
Tuotantorakennusten olosuhteiden arvioiminen ja kunnossapito	tekee ohjattuna tuotantorakennuksen ja rakenteiden pienimuotoisia huolto- ja korjaustöitä	tekee ohjeiden mukaan tuotantorakennuksen ja rakenteiden huolto- ja korjaustöitä	huoltaa ja korjaa tuotantorakennusta ja rakenteita havaitsemiensa tarpeiden mukaan
	arvioi ohjattuna aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita.	seuraa aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita ja huomaa poikkeamat.	arvioi aistinvaraisesti tuotantorakennuksen olosuhteita eläinten hyvinvoinnin kannalta ja työympäristönä.

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
3. Työn	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3

perustana olevan tiedon hallinta	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		
Valitun eläinlajin hyvinvoinnin ja käyttäytymisen huomioon ottaminen eläinten hoitotyössä	tunnistaa valitun eläinlajin olosuhdevaatimuksia ja lajityypillistä käyttäytymistä	tunnistaa valitun eläinlajin olosuhdevaatimukset ja lajityypillisen käyttäytymisen, jotta osaa hoitaa eläimiä niiden hyvinvointia edistävästi	tunnistaa ja arvioi valitun eläinlajin olosuhdevaatimukset ja lajityypillisen käyttäytymisen, jotta osaa järjestää eläimille tuotantoympäristön, joka toteuttaa valitun eläinlajin anatomian, fysiologian ja käyttäytymisen asettamat tarpeet
Valitun eläinlajin anatomian ja fysiologian perusasioiden huomioon ottaminen eläinten ruokinnassa	ottaa eläinten ruokinnassa huomioon valitun eläinlajin ruuansulatus- ja lisääntymisfysiologiaa	ottaa eläinten ruokinnassa huomioon valitun eläinlajin ravitsemuksen, lisääntymisen ja hyvinvoinnin kannalta keskeiset elintoiminnot	ottaa eläinten ruokinnassa huomioon valitun eläinlajin keskeiset elintoiminnot ja soveltaa tietoa eläinten ravitsemuksessa, lisääntymisessä ja hyvinvoinnissa
Valitun eläinlajin rehujen ominaisuuksien huomioon ottaminen eläinten ruokinnassa ja ruokinnan suunnitteleminen	selvittää asiantuntijan avulla yleisempien rehujen käyttökelpoisuuden valitulle eläinlajille	selvittää valitulle eläinlajille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatuksen erityispiirteisiin	selvittää ja vertailee valitulle eläinlajille/-ryhmille sopivat rehut ruokinnan suunnittelua varten perustuen niiden ruuansulatuksen erityispiirteisiin ja tuotantovaiheeseen
	selvittää ruokinnan suunnittelun merkityksen ja suunnittelussa käytettävät	ottaa työskentelyssään huomioon ruokinnan suunnittelun peruseriaatteet ja ruokinnan	pyrkii ruokinnan suunnittelussa terveelliseen, taloudelliseen ja ympäristöystävälliseen

	asiantuntijapalvelut	järjestämistavat	ruokintaan ja rehuvalikoimaan ja pystyy arvioimaan valmista ruokintasuunnitelmaa näillä perusteilla
	tulkitsi ohjattuna ruokintasuunnitelmaa ja suunnittelee siihen pohjautuen eläimen päivittäisen ruokinnan ja rehunjaon	laatii ruokintasuunnitelmaan perustuen rehunjako- ja rehunjakolistan	soveltaa ruokintasuunnitelmaa ja seuraa ja arvioi ruokinnan onnistumista käyttäen erilaisia mittareita
Valitun eläinlajin jalostustyön hyödyntäminen eläinten valinnassa	selvittää asiantuntijan avulla jalostustyön merkityksen eläinten valintaan	ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteita ja jalostusorganisaatioiden palvelut	ottaa huomioon tuotantoeläinlajin jalostustavoitteet, eläimen jalostuksellisen arvon ja jalostusvalintojen merkityksen tuotantoyksikkökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseksi
Toiminnan seurannan mittareiden ja keskeisten kannattavuustekijöiden huomioon ottaminen	määrittelee ohjattuna yritysten kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä sekä laskee kannattavuuslaskelmia asiantuntijan avulla	määrittelee yritysten kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä sekä laskee ja vertailee kannattavuuslaskelmia asiantuntijan avulla	hyödyntää toiminnasta ja kannattavuudesta saatavia tuloksia toiminnan arvioinnissa ja suunnittelussa sekä kartoittaa ja vertailee tuotantoa kannattavuuslaskelmien avulla

Arvioinnin kohde	Arviointikriteerit		
4. Elinikäisen oppimisen avaintaidot	Tyydyttävä T1	Hyvä H2	Kiitettävä K3
	Opiskelija tai tutkinnon suorittaja		

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	ongelmatilanteissa hän kysyy omatoimisesti neuvoa kokeneemmalta	tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja hakee tarvittaessa asiantuntija-apua	tunnistaa uuteen tilanteeseen liittyvän ongelman ja soveltaa aiemmin oppimaansa niin, että työn lopputulos täyttää laatukriteerit
	hakee ohjattuna tietoa alan kehityksestä ja alan toimijoista	hakea tietoa alan kehityksestä ja alan toimijoista	etsii aktiivisesti tietoa alasta ja alan toimijoista
Vuorovaikutus ja yhteistyö	keskustelee ja kuuntelee asianmukaisesti	hänen työskentelynsä on yhteistyöhakuista	keskustelee, kuuntelee ja huomioi toisten mielipiteet yhteistyön tiivistämisessä
Ammattietiikka	toimii rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	toimii avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti tehdessään annettuja työtehtäviä	perustaa työskentelynsä avoimuuteen, rehellisyyteen ja vastuuseen
	asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. eläinten lääkitsemiseen liittyvien antibioottien varoajat, tarttuvat eläintaudit)	asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. eläinten lääkitsemiseen liittyvien antibioottien varoajat, tarttuvat eläintaudit) ja ottaa opikseen tapahtuneesta	asettaa elintarvikkeiden tuottamiseen liittyvän laadun ja turvallisuuden etusijalle vahinkojen sattuessa (esim. eläinten lääkitsemiseen liittyvien antibioottien varoajat, tarttuvat eläintaudit) ja kantaa vastuun tapahtuneesta olemalla avoin työyhteisössä niin, ettei tapahtuma pääse toistumaan
Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	käyttää hänelle osoitettuja suojaimia ja suojavaatetusta ohjeiden mukaisesti	ruokkii ja hoitaa eläimiä harkitusti, käyttää työn ja työympäristön edellyttämiä suojaimia	käyttää tilannekohtaisesti suojaimia ja suojavaatetusta ja

	sekä tunnistaa työergonomiaan vaikuttavia tekijöitä	ja suojavaatetusta sekä ottaa huomioon työergonomiaa parantavia tekijöitä	työskentelee ergonomisesti
	työskentelee eläinten hoitotöissä ohjeistettuna työturvallisesti.	noudattaa harkittua varovaisuutta eläinten hoitotöissä.	kiinnittää erityistä huomiota vahinkojen ennaltaehkäisyyn.